Digitized by Google

6
16-d

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
14 MA
18

D. 41
18

...TO
...NIGNI

Digitized by Google

P: Ouidii Nasonis
Metamorphoseon
Montors: Inue.
VENE. APVD NICOLAVM PEZZAN
M.DC.XCVII.

ELECTA
EX LIBRO PRIMO
METAMORPHOSEON.

[library stamp]

I. *Propoſitio, Inuocatio, narrationis initium à Chao.*

IN noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis, primaque ab origine Mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare,& terras,& quod tegit omnia,cęlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, *rudis, indigeſtaque moles*.
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaq; eodẽ
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan: — Sole
Nec noua creſcendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus,
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aer: nulli ſua forma manebat:
Obſtabatque alijs aliud; quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

II. *Digeritur Chaos in quatuor elementa: eorum qualitates, & poſitura.*

HAnc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit vndas.
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cælum.
Quæ poſtquam euoluit, cæcoque exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis, & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.

Proximus eſt aer illi leuitate, locoque.
Denſior his tellus, elementaque grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui: circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem.

III. *Terræ, aquarumque conformatio, diſtinctio. Cæleſtes quinque zonæ, ac terreſtres totidem.*

SIc vbi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamq; in membra redegit,
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Iuſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis.
Quæ diuerſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perueniunt partim; campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Iuſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſyluas, lapidoſos ſurgere montes.
Vtque duæ dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura dei, totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramq; locauit;
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.

IV. *Aeris leuitas, & peculium. Quatuor venti, eorumque regiones.*

IMminet his aer, qui quanto eſt pondere terræ,
Pondere aquæ leuior, tanto eſt oneroſior igne.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Iuſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit: vix nunc obſiſtitur illis,
(Cum ſua quiſque regat diuerſo flamina tractu)
Quin lanient mundum: *tanta eſt diſcordia fratrũ.*
Eurus ad auroram, Nabathæaque regna receſſit,
Perſidaque, & radijs iuga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora ſole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam, ſeptemq; triones
Horrifer inuaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluuioque madeſcit ab Auſtro.

Ignis

V. *Ignis, & cælum in ſummo. Singularum mundi partium incolæ, & animantes.*

HÆc ſuperimpoſuit liquidum, & grauitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis:
Cùm, quæ preſſa diù maſſa latuere ſub ipſa
Sydera, cœperunt toto fulgeſcere cœlo.
Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæque deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.

VI. *Hominis fabricatio, & diuina excellentia.*

SAnctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, quod dominari in cætera poſſet.
Natus homo eſt: Siue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Siue recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere cognati retinebat ſemina cæli:
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cælumque tueri
Iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.
Sic modo quæ fuerat rudis, & ſine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conuerſa figuras.

VII. *Quatuor ſæcula: ac primum de aureo.*

AVrea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat.
Pœna, metuſque aberant: nec verba minantia fixo
Ære ligabantur: nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui: ſed erant ſine iudice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum vt viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat vndas:
Nullaque mortales, præter ſua, littora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ;
Non turba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis.
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis.

Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum: placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant;
Flauaque de viridi ſtillabant ilice mella.

VIII. *De Argenteo.*

POſtquam Saturno tenebroſa in tartara miſſo
Sub Ioue mundus erat, ſubijtq; argentea proles
Auro deterior, fuluo pretioſior ære:
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breue ver, ſpatijs exegit quatuor annum.
Tum primum ſiccis aer feruoribus vſtus
Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primùm ſubiere domos: domus antra fuere,
Et denſi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique iugo gemuere iuuenci.

IX. *De aneo, & ferreo.*

TErtia poſt illam ſucceſſit ahenea proles,
Sæuior ingenijs, & ad horrida prōptior arma;
Non ſcelerata tamen. De duro eſt vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas. *Fugere pudor, verumque, fideſque:*
In quorum ſubiecere locum fraudeſque dolique
Inſidiæque & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultauere carinæ:
Communemque prius, ceu lumina ſolis, & auræ,
Cautus humum longo ſignauit limite menſor.
Nec tantum ſegetes, alimentaque debita diues
Poſcebatur humus: ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſq; recondiderat, ſtygijſque admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, *ferroque nocentius aurum.*
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat vtroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus:
Non ſocer à genero: fratrum quoq; gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ:

Fi-

Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas: & Virgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.

X. *Gigantum ob cælum oppugnatum pœna: eorundem impia, & ſanguinaria poſteritas.*

NEue foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſydera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubiectum Pelion Oſſæ.
Obruta mole ſua cum corpora dira iacerent,
Perfuſam multo natorum ſanguine matrem
Immaduiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem.
Et, ne nulla ſuæ ſtirpis monimenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. *Sed & illa propago*
Contemptrix ſuperum, ſæuæque auidiſſima cædis
Et violenta fuit. ſcires è ſanguine natam.

XI. *Ira, & habitus concionaturi Iouis, deorum conuentus, circuli lactei hypotypoſis.*

QVæ pater vt ſumma vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens conuiuia menſæ,
Ingentes animos, dignas Ioue concipit iras,
Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cœlo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo:
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextra, læuaque deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuerſa locis: à fronte potentes
Cælicolæ, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt, quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo ſuperi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Cæſariem: cum qua terram, mare, ſydera mouit.
Talibus inde modis ora indignantia ſoluit.

XII. *Oratio Iouis de extinguendo ob ſceleratos mores humano genere. Inſeritur blādimētū Auguſto Cæſari.*

NOn ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, qua centum quiſque parabat
Inijcere anguipedum captiuo brachia cœlo.
Nam quāquā ferus hoſtis erat, tamen illud ab vno

Corpore, & ex vna pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumſonat orbẽ,
Perdendum eſt mortale genus: per flumina iuro
Infera, ſub terra ſtygio labentia luco,
Cuncta prius tentanda: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani.
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus.
An ſatis, ò ſuperi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoq; regoque,
Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudijſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic, cum manus impia ſæuit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totuſque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Ioui, qui poſtquam voce, manuque
Murmura compreſſit, tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit vt clamor preſſus grauitate regentis,
Iupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit,
XIII. *In Iouem immanitas Lycaonis: eius ſupplicium.*
ILle quidem pœnas (curam hanc dimittite) ſoluit
Quod tamen admiſſum, quę ſit vindicta, docebo.
Contingerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras
Longa mora eſt, quantū noxæ ſit vbique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum: vulguſque precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, experiar, deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem ſomno, nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo eſt: miſſi de gente Moloſſa
Obſidis vnius iugulum mucrone reſoluit;
Atque ita ſemineces partim feruentibus artus
Mollit

Mollit aquis, partim ſubiecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis. Ego vindice flamma
In dominum dignos euerti tecta penates.
Territus ipſe fugit, nactuſque ſilentia ruris,
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem: ſolitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes, & nunc quoq; ſanguine gaudet:
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti:
Fit lupus, & veteris ſeruat veſtigia formæ:
Canicies eadem eſt, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago eſt:
Occidit vna domus: ſed non domus vna perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iuraſſe putes. dent ocyus omnes,
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.

XIV. *Deorum aſſenſus; in homines Sympathia. Iouis de noua ſobole promiſſum: cur mundus non ignibus, ſed aquis puniendus.*

Dicta Iouis pars voce probant: ſtimuloſque frementi
Adijciunt: alij partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant: quis ſit laturus in aras
Thura: feriſne paret populandas tradere terras:
Talia quærentes (ſibi enim fore cætera curæ)
Rex ſuperum trepidare vetat: ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Iamque erat in totas ſparſurus fulmina terras:
Sed timuit, ne fortè ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totuſque ardeſcere axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diuerſa: genus mortale ſub vndis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cælo.

XV. *Diluuij feſtiuiſſima deſcriptio.*

Protinus Æolijs Aquilonem claudit in antris,
Et quæcumq; fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum madidis Notus euolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba grauis nimbis, canis fluit vnda capillis:
Fronte ſedent nebulæ: rorant pennæque, ſinuſq;

Vtque manu latè pendentia nubila preſſit,
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuntia Iunonis varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec cælo contenta ſuo eſt Iouis ira; ſed illum
Cœruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.
Conuocat hic amnes: qui poſtquam tecta tyranni
Intrauere ſui: Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, vtendum: vires effundite veſtras:
(Sic opus eſt) aperite domos: ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Iuſſerat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato voluuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudeſque, viroſque
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Siqua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indeiectà malo: culmen tamen altius huius
Vnda tegit, preſſæque latent ſub gurgite turres.

XVI. *Continuatur deſcriptio.*

IAmque mare, & tellus nullum diſcrimen habebant.
Omnia pontus erant: deerant quoq; littora ponto.
Occupat hic collem: cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat:
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ
Nauigat: hic ſumma piſcem deprehendit in vlmo,
Figitur in viridi (ſic fors tulit) anchora prato:
Aut ſubiecta terunt curuæ vineta carinæ.
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ:
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora Phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, vrbeſque domoſque
Nereides, ſyluaſque tenent delphines; & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oues: fuluos vehit vnda leones:
Vnda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia ceruo.
Quæſitiſque diù terris, vbi ſiſtere poſſit,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,

Pul-

Pulſabantque noui montana cacumina fluctus.
Maxima pars vnda rapitur: quibus vnda pepercit,
llos longa domant 'nopi ieiunia victu.

:VII. *Mons Parnaſſus, & eò delati Deucalion cum Pyrrha, coniuges integerrimi. Venus fatiloqua.*

SEparat Aonios Actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit: ſed tempore in illo
'ars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Ions ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,
Iomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.
Iic vbi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
'um conſorte tori, parua rate vectus adhæſit,
'orycidas Nymphas, & numina montis adorat;
atidicamque Themin, quæ tunc oracla tenebat.
'on illo melior quiſquam, nec amantior æqui
'ir fuit, aut illa reuerentior vl'a deorum.

.VIII. *Iuppiter, & Neptunus cælum, aquas, terras in priſtinum reſtituunt.*

[Vpiter vt liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus vnum,
t ſupereſſe videt de tot modo millibus vnam:
nnocuos ambos, cultores numinis ambos:
Iubila diſiecit, nimbiſque Aquilone remotis,
t cælo terras oſtendit, & æthera terris.
Iec maris ira manet: poſitoque tricuſpide telo,
Iulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
xtantem, atque humeros innato murice tectum,
'œruleum Tritona vocat, conchaque ſonanti
nſpirare iubet; fluctuſque & flumina ſigno
am reuocare dato. caua buccina ſumitur illi
'ortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo:
uccina, quæ in medio concepit vbi aera ponto,
ittora voce replet ſub vtroque iacentia Phœbo.
'um quoque vt ora dei madida rorantia barba
ontigit, & cecinit iuſſos inflata receſſus,
)mnibus audita eſt telluris, & æquoris vndis:
t quibus eſt vndis audita, coercuit omnes.
am mare littus habet: plenos capit alueus amnes:
lumina ſubſidunt: colles exire videntur:
argit humus: creſcunt loca decreſcentibus vndis.
oſtque diem longam nudata cacumina ſyluæ
oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.

XIX. *Deucalionis ſuper deletis mortalibus querimonia flebilis, & in vxorem pietas.*

REdditus orbis erat, quem poſtquam vidit apertum,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
O ſoror, ò coniux, ò fœmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus iunxit; nunc ipſa pericula iungunt:
Terrarum quaſcumque vident occaſus, & ortus,
Nos duo turba ſumus: poſſedit cætera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animus, miſeranda, foret? quo ſola timorem
Ferre modò poſſes? quo conſolante dolores?
Namq; ego (crede mihi) ſi te quoq; pontus haberet,
Te ſequerer coniux, & me quoque pontus haberet.
O vtinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atque animos formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus:
(*Sic viſum ſuperis*) hominumq; exempla manemus.

XX. *Oraculum Themidis inuolutius: eius falſa coniectio, ſeu interpretatio.*

DIxerat, & flebant: placuit cæleſte precari
Numen, & auxiliū per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt: adeunt pariter Cephiſidas vndas,
Et nondum liquidas, ſed iam vada nota ſecantes.
Inde vbi libatos irrorauere liquores
Veſtibus, & capiti, flectunt veſtigia ſacræ
Ad delubra deæ: quorum faſtigia turpi
Pallebant muſco: ſtabantque ſine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterque
Pronus humi, gelidoque pauens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita: Si precibus, dixerunt, numina iuſtis
Victa remolleſcunt; ſi flectitur ira deorum,
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem mitiſſima rebus.
Mota dea eſt, ſortemque dedit: *Diſcedite Templo,*
Et velate caput, cinctaſque reſoluite veſtes;
Oſſaque poſt tergum magna iactate parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce.
Pyrrha prior, iuſſiſque deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam pauido rogat ore: pauetque

La-

Lædere iactatis maternas oſſibus vmbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque voluntas.

XXI. *Verus oraculi intellectus, lapidumque tranſtergum ab vtroque iactatorum in mares, fœminaſque conuerſio.*

INde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: &, aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis:
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: iacere hos poſt terga iubemur.
Coniugis augurio quamquam Titania mota eſt,
Spes tamen in dubio eſt: adeò cęleſtibus ambo
Diffidunt monitis. *Sed quid tentare nocebit?*
Diſcedunt, velantq; caput, tunicaſque recingunt:
Et iuſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (*Quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?*)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem:
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturaque mitior illis
Contigit; vt quædam, ſic non manifeſta videri
Forma poteſt hominis: ſed vti de marmore cœpta,
Non exacta ſatis, rudibuſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis vſum.
Quod ſolidum eſt, flectiq; nequit, mutatur in oſſa.
Quæ modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inque breui ſpatio, ſuperorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum:
Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu.
Inde genus durum ſumus, experienſque laborum.
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

XXII. *Animalia è cœnoſo humore, & ardore ſolis procreata.*

CÆtera diuerſis tellus animalia formis (igne
Sponte ſua peperit, poſtquam vetus humor ab
Percaluit ſolis, cœnumque, vdæque paludes
Intumuere æſtu: fœcundaque ſemina rerum
Viuaci nutrita ſolo, ceu matris in aluo,
Creuerunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic vbi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alueo,
Æthereoque recens exarſit ſydere limus,
Plurima cultores verſis animalia glebis

In-

Inueniunt, & in his quædam modo cœpta per ipſũ,
Naſcendi ſpatium, quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident humeris: & eodem corpore ſæpe
Altera pars viuit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe vbi temperiem ſumpſere humorq; calorquē
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoque recanduit æſtu,
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Reddidit antiquas: partim non monſtra creauit.

XXIII. *Python ingẽs draco ab Apolline interẽptus. Pythia, ludi ob rei memoriam inſtituti.*

ILla quidem nollet: ſed te quoq; maxime Python
Tum genuit: populiſq; nouis, incognite ſerpens,
Terror eras: tantum ſpatij de monte tenebas.
Hunc deus arcitenens, & numquam talibus armis,
Ante, niſi in damis, capreiſque fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta pæne pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neue operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos:
Hic iuuenum quicumq; manu, pedibuſue, rotaue
Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

XXIV. *Daphnes ſtudium venaticum, cultus neglectio, amor virginitatis: cuius nuptias Phœbus ambit fruſtra: fugit concitatiſsimè, & precibus in laurum concedit. Eius arboris Apollineus honos, perpetuaque viriditas.*

PRimus amor Phœbi, Daphne Peneia, quem non
Sors ignara dedit, ſed ſæua Cupidinis ira.
Syluarum latebris, captiuarumque ferarum
Exuuijs gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa auerſata petentes,
Impatiens, experſque viri memor auia luſtrat,
Nec quid hymen, quid amor, quid ſint cõnubia, curat.
Sæpè pater dixit: generum mihi filia debes:
Sæpè pater dixit: debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa iugales

Pul-

Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens ceruice lacertis,
Da mihi perpetua genitor chariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc Pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: *Sed te decor iſte,quod optas*
Eſſe vetat; votoque tuo tua forma repugnat.

Fugit Phœbum inſequentem.

Viribus abſumptis expalluit illa, citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas vndas,
Fer, pater, inquit, opem,ſi flumina numen habetis:
Qua nimium placui, tellus, ait, hiſce: vel iſtam,
Quæ fuit vt lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor grauis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt.
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent: remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoq; Phœbus amat,poſitaq; in ſtipite dextra
Sentit adhuc trepidare nouo ſub cortice pectus:
Complexuſque ſuis ramos, vt membra, lacertis,
Oſcula dat ligno. refugit tamen oſcula lignum.
Cui deus: at quoniam coniux mea non potes eſſe,
Arbor eris certè, dixit, mea; ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure pharetræ,
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longas viſent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Vtque meum intonſis caput eſt iuuenile capillis,
Tu quoq; perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modò laurea ramis
Annuit; vtque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

XXV. *Tēpe nemus. Amnes ad Peneū propter amiſſam filiam conſolandū conueniētes. Luget & Inachus orbitatem ſuam,cuius filiam Iuppiter in vaccam transformarat,Iunonique petenti donauerat.*

Est nemus Æmoniæ, prærupta, quod vndique claudit
Sylua: vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis voluitur vndis:
Deiectuque graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit: ſummiſque aſpergine ſyluis
Influit, & ſonitu pluſquam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis;

Amnis: in his reſidens, facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, nymphiſque colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum,
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem.
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſque ſenex, leniſque Amphryſus, & Aeas:
Moxque amnes alij. qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus vndas.
Inachus vnus abeſt, imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Io
Luget, vt amiſſam: neſcit, vitane fruatur,
An ſit apud manes: ſed, quam non inuenit vſquam,
Eſſe putat nuſquam; atque animo peiora veretur.

XXVI. *Quid factū Io mutata, vbi Iuno muneri à Ioue petitā accepit Cuſtos ei Argus cētoculus adhibitus. A patre agnoſcitur cum lamentis.*

————Petit hanc Saturnina munus.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum, timuitque Iouem, & fuit anxia furti:
Donec Ariſtoridæ ſeruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera ſeruabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque loco, ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamuis auerſus habebat.
Luce ſini paſci: cum ſol tellure ſub alta eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara paſcitur herba:
Proque toro, terræ non ſemper gramen habenti,
Incubat infelix: limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos, propriaque exterrita voce eſt.
Venit & ad patrias, vbi ludere ſæpe ſolebat.
Inachidas ripas: nouaque vt conſpexit in vnda
Cornua, pertimuit, ſeſeque exterrita fugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipſe
Quæ ſit: at illa patrem ſequitur, ſequiturq; ſorores.
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriſque dat oſcula palmis:
Nec retinet lacrymas: &, ſi modò verba ſuperſint,
Oret opem, nomenque ſuum caſuſque loquatur.

Littera

Littera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum, exclamat pater Inachus: inq; gementi
Cornibus, & niueæ pendens ceruice iuuencæ,
Me miſerum, ingeminat: tunc es quæſita per omne
Nata mihi terras? tu non inuenta, reperta es.
Luctus erat leuior. retices; nec mutua noſtris
Dicta refers: alto tantùm ſuſpiria ducis:
Pectore: quoque vnum potes ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tædaſque parabam.
Speſq; fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed nocet eſſe deum; præcluſaque ianua lethi
Æternum noſtros luctus extendit in æuum.
Talia dicenti ſtellatus ſummouet Argus;
Ereptamque patri diuerſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: vnde ſedens partes ſpeculatur in omnes.

XXVII. *Mercurius à Ioue ſubmiſſus Argum ſuaui cantilena conſopitum interficit. Syringis nymphæ ob retinendam caſtitatem conuerſio in arundinem. Argi oculos Iuno caudæ pauonis inſertat.*

NEc ſuperum rector mala tãta Phoronidos vltra
Ferre poteſt: natumq; vocat, quẽ lucida partu
Pleias enixa eſt, lethoque det, imperat, Argum.
Parua mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc vbi diſpoſuit, patria Ioue natus ab arce
Deſilit in terras: illic regimenque remouit,
Et poſuit pennas: tantummodò virga retenta eſt.
Hac agit, vt paſtor, per deuia rura capellas
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat auenis.
Voce nouæ captus cuſtos Iunonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior vllo
Herba loco eſt; aptamq; vides paſtoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: iunctiſque canendo
Vincere arundinibus ſeruantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles euincere ſomnos.
Et quamuis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat: quærit quoq; (namq; reperta
Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.

Tum

Tum deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias vna fuit, nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel, & ſatyros eluſerat illa ſequentes,
Et, quoſcunque deos, vmbroſaq; ſylua, feraxque,
Reus habet. Ortygiam ſtudijs, ipſamque colebat
Virginitate deam: ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia; ſi non
Corneus huic arcus; ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta
Talia verba refert: Tibi nubere, nympha, volentis
Votis cede dei. Reſtabat plura referre.
Et precibus ſpretis fugiſſe per auia nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerat hic illam curſum impedientibus vndis,
Vt ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque cum prenſam ſibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres.
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti.
Arte noua, vociſque deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixiſſe, manebit.
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe iunctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adoperatque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem, firmatque ſoporem
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo eſt confine caput, ſaxoque cruentum
Deijcit, & maculat præruptam ſanguine rupem.
Arge iaces: quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt, centumque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.

XXVIII. *Laruis terrificantibus toto pęne orbe percurſato in Ægypto tandem formam humanam recuperat Io: pro numine colitur: Epaphum enititur.*

PRotinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificamq; oculis, animoq; obiecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ; ſtimuloſque in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenſo reſtabas, Nile, labori.

Quem

em ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
ocubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
ıod potuit, ſolos tendens ad ſidera vultus,
gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu,
m Ioue viſa queri eſt, finemque orare malorum
niugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
ıiat vt pœnas tandem rogat: Inque futurum
ıne metus, inquit: nunquam tibi cauſſa doloris
ec erit: & ſtygias iubet hoc audire paludes.
: lenita dea eſt, vultus capit illa priores,
tque quod ante fuit: fugiunt de corpore ſetæ:
ɔrnua decreſcunt; ſit luminis arctior orbis;
ɔntrahitur rictus, redeuut humerique manuſque
ngulaque in quinos diducta abſumitur vngues.
e boue nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa.
fficioque pedum nymphe contenta duorum
·igitur, metuitque loqui, ne more iuuencæ
ugiat: & timide verba intermiſſa retentat.
unc dea Niligena colitur celeberrima turba.
inc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
reditur eſſe Iouis: perque vrbes iuncta parenti
empla manet.

XIX. *Phaethon patre Phœbo ſuperbus, conſilio matris eundem de veritate ſciſcitatum adit.*

——— Fuit huic animis æqualis, & annis
ɔle ſathus Phaethon, quē quondā magna loquentē
'ec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum
ſon tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
:redis, & es tumidus genitoris imagine falſi.
rubuit Phaethon, itamque pudore repreſſit.
t tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.
Ɥuoque magis doleas, genitrix, ait, en ego liber
lle ferox, tacui. pudet hæc opprobria nobis
:t dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
ıt tu, ſi modo ſum cæleſti ſtirpe creatus,
de notam tanti generis, meque aſſere cælo.
ᴅixit, & implicuit materno brachia collo:
erque ſuum, Meropiſque caput, tædaſq; ſororum
'raderet, orauit, veri ſibi ſigna parentis.
ımbiguum eſt, Clymene precibus Phaetōtis, an ira
ſota magis dicti ſibi criminis, vtraque cælo
ɪrachia porrexit, ſpectanſque ad lumina ſolis,
er iubar hoc, inquit, radijs inſigne coruſcis,
late, tibi iuro, quod nos auditque videtque;

Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi: ſitque oculis lux iſta nouiſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates.
Vnde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus, gradere, & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Paethon, & concipit æthera mente:
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sydereis tranſit, patrioſque adit impiger ortus.

ELECTA
EX LIBRO SECVNDO
METAMORPHOSEON.

I. *Regia Solis deſcriptio.*

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo
Cuius ebur nitidū faſtigia sūma tegebat:
Argenti bifores radiabant lumine valuæ.
Materiam ſuperabat opus: nam Mulciber illic
Æquora cælarat medias cingentia terras,
Terrarumq; orbem, cælumq; quod imminet orbi.
Cœruleos habet vnda deos, Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balenarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas; quarum pars nare videtur,
Pars in mole ſedens viridens ſiccare capillos:
Piſce vehi quædam: facies non omnibus vna eſt,
Nec diuerſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, vrbeſque gerit, ſyluaſque, feraſque,
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuperimpoſita eſt cœli fulgentis imago,
Sinaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.

II. *Aduētus Phaethontis, Phœbi maieſtas, ſtipatores.*

Qvo ſimul accliuo Clymeneia limite proles
Venit, & intrauit dubitati tecta parentis,
Pro-

Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra, læuaque Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculaque & poſitæ ſpatijs æqualibus Horæ:
Verque nouum ſtabat cinctum florente corona:
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat:
Stabat & Autumnus, calcatis ſordibus vuis:
Et glacialis Hyems, canos hirſuta capillos.

III. Sol ſe Phaethontis patrem teſtatur: & ad id confirmandum, munus quodlibet iureiurando promittit.

Inde loco medius rerum nouitate pauentem
Sol oculis iuuenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies Phaethon haud inficianda parenti?
Ille refert: ô lux immenſi publicæ mundi
Phœbe pater, ſi das vſum mihi nominis huius,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat:
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiuſque accedere iuſſit:
Amplexuque dato: nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoq; minus dubites, quoduis pete munus, & illud
Me tribuente feres. promiſſi teſtis adeſto
Dijs iuranda palus, oculis incognita noſtris.

IV. Expoſcit Phaethon moderamen currus ad vnum diem. Patrem promiſſi pœnitet. Pluribus argumentis petitionem fruſtra diſſuadet.

Vix benè deſiderat: currus petit ille paternos,
Inque diem alipedū ius, & moderamē equorū.
Pœnituit iuraſſe patrem: qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, temeraria, dixit,
Vox mea facta tua eſt: vtinam promiſſa liceret
Non dare: confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet: non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis Phaethon; & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas:
Plus etiam quam quod ſuperis contingere fas eſt,
Neſcius affectas. Placeat ſibi quiſque licebit:
Non

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe,
Me valet excepto. vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra.
Non aget hos currus: *& quid Ioue maius habetur?*
Ardua prima via eſt, & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio eſt altiſſima cælo:
Vnde mare, & terras ipſi mihi ſæpè videre
Fit timor, & pauida trepidat formidine pectus.
Vltima prona via eſt, & eget moderamine certo.
Tunc etiam quæ me ſubiectis excipit vndis,
Ne ferat in præceps, Thetys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod aſſidua rapitur vertigine cœlum,
Syderaque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in aduerſum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus; & rapido contrarius euehor orbi.

V. *Adduntur prioribus aliæ rationes, & deſcribitur curſus.*

Finge datos currus, quid ages poteriſne rotatis
Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic, vrbeſque deorum
Concipias animo, delubraque ditia donis
Eſſe: per inſidias iter eſt, formaſque ferarum.
Vtque viam teneas, nulloque errore traharis:
Per tamen aduerſi gradieris cornua Tauri,
Æmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
Sæuaque circuitu curuantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curuantẽ brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflũat,
In promptu regere eſt: vix me patiuntur, vbi acres
Incaluere animi: ceruixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi cauſa doloris,
Nate caue; *dum reſque ſinit, tua corrige vota*
Scilicet vt noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater eſſe metu probor. aſpice vultus
Ecce meos: *vtinamque oculos in pectora poſſes*
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.
Denique quicquid habet diues, circũſpice, mundus:
Deque tot, ac tantis cœli, terræque mariſque
Poſce bonis aliquid, nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc vnum, quod vero nomine pœna.
Non honor eſt. *Pœnam, Phaethon, pro munere poſcis*
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?

Ne

Ne dubita, dabitur (ſtygias iurauimus vndas)
Quodcumque optaris: ſed tu ſapientius opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat.
Propoſitumque premit, flagratq; cupidine currus
Ergo quà licuit genitor cunctatus ad altos
Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per iuga chryſolithi, poſitæque ex ordine gemmæ.
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.

VI. *Aurora ſe oſtentat. Horæ equos currui ſubiungunt.*

DVmque ea magnanimus Phaethon miratur, opuſque
Perſpicit: ecce vigil nitidò patefecit ab ortu
Purpureas aurora fores, & plena roſarum
Atria: diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione nouiſſimus exit.
Tum pater vt terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut euaneſcere lunæ,
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iuſſa deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque ſonantia fræna.

VII. *Munit, & ornat aurigaturum filium dolens Phœbus pericula denuo inculcans Zodiacus deſcribitur. Phaethon lætabundus conſcendit.*

TVm pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impoſuitque comæ radios; præſagaque luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes his ſaltem monitis parere parentis,
Parce puer ſtimulis, & fortius vtere loris.
Spontè ſua properant: labor eſt inhibere volantes
Nec tibi directos placet via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curuamine limes,
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugit auſtralem, iunctamq; Aquilonibus arctos,
Hac ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Vtque ferant æquos, & cęlum, & terra calores.
Nec preme, nec ſummum moderare per aera currum
Altius egreſſus cœleſtia ſigna cremabis:
Inferius, terras: *medio tutiſſimus ibis.*
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem:
Neue

Neue ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram.
Inter vtrumque tene. Fortunæ cætera mando,
Quæ iuuet, & melius, quam tu tibi, conſulat, opto.
Dum loquor, Heſperio poſitas in littore metas
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis.
Poſcimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſilijs, non curribus vtere noſtris,
Dum potes, & ſolidis etiam nunc ſedibus aſtas:
Dumque male aptatos nondum premis inſcius axes:
Quæ tutus ſpectes; ſine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum:
Statque ſuper, manibuſque datas cõtingit habenas.
Gaudet, & inuito grates agit inde parenti.

VIII. *Erratica, & infelix aurigatio, non ſine varijs, & ingentibus rerum naturæ detrimentis. At primum equorum petulantia, & altera inſolitis afflata feruoribus.*

INterea volucres Pyrois, Eous, & Æthon
Solis equi, quartuſq; Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſq; repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, factorum ignara nepotis;
Reppulit, & facta immenſi copia cœli,
Corripuere viam, pedibuſque per aera motis
Obſtantes ſcindunt nebulas, penniſque leuati
Prætereunt ortos iiſdem de partibus Euros.
Sed leue pondus erat: nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitaque iugum grauitate carebat.
Vtque labant curuæ iuſto ſine pondere naues,
Perque mare inſtabiles nimia leuitate feruntur:
Sic onere inſueto vacuos dat in aere ſaltus,
Succutiturque altè, ſimilíſque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumq; relinquunt
Quadrijuges ſpatium, nec, quo prius, ordine currũt.
Ipſe pauet, nec quà commiſſas flectat habenas:
Nec ſcit, quà ſit iter: nec ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radijs gelidi caluere triones,
Et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis vlli,
Incaluit, ſumpſitque nouas feruoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe Boote:
Quamuis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.

IX. *Phae-*

. Phaethontis pallor, tremor, facti pœnitudo, metus, equorum vagi per ſupera curſus.

T verò terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaeton, penitus, penituſq; iacentes;
lluit, & ſubito genua intremuere timore;
ıtque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
iam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos.
n cognoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
n Meropis dici cupiens, ita fertur, vt acta
æcipiti pinus Borea, cui cuncta remiſit
æna ſuus rector: quam dijs, votiſque reliquit.
ıid faciat? multum cæli poſt terga relictum;
ıte oculos plus eſt: animo metitur vtrumque,
modò, quos illi fas tum contingere non eſt,
oſpicit occaſus: interdum reſpicit ortus:
uidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
ec retinere valet, nec nomina nouit equorum.
ıarſa quoque in vario paſſim miracula cælo,
aſtarumque videt trepidus, ſimulacra ferarum:
ſt locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
corpius, & cauda, flexiſque vtrinque lacertis
orrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
unc puer vt nigri madidum ſudore veneni
ulnera curuata meditantem cuſpide vidit,
ſentis inops, gelida formidine lora remiſit:
uæ poſtquam ſummo ſenſere iacentia tergo,
x ſpatiantur equi; nulloque inhibente, per auras
ınotæ regionis eunt: quaque impetus egit,
lac ſine lege ruunt; altoque ſub æthere fixis
ıcurſant ſtellis, rapiuntque per auia currum:
t modò ſumma petunt, modò per decliua, viaſq;
ræcipites, ſpatio terræ propiores feruntur;
ıferiuſque ſuis fraternos currere Luna
dmiratur equos, ambuſtaque nubila fumant.

X. *Quantum damni in terris, & aquis factum ex incendijs ſolaribus.*

Orripitur flammis vt quæque altiſſima tellus,
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademptis.
abula caneſcunt, cum frondibus vritur arbos;
lateriamque ſuo præbet ſeges arida damno.
arua queror: magnæ pereunt cum mœnibus vrbes:
umque ſuis totas populis incendia gentes
n cinerem vertunt: Syluæ cum montibus ardent.
rdet Athos, Tantuſque Cilix, & Tmolus, & Oete,

Et tum ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineuſque Helicon, & nondũ Oeagrius Aemus.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætna,
Parnaſſuſq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem niuibus Rhodope caritura, Mimaſque;
Dindymaq; & Mycale, natuſq; ad ſacra Cithæron:
Nec proſunt Schythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, maiorq; ambobus Olympus.
Aeriæque Alpes, & nubifer Apenninus
Tum vero Phaethon cunctis è partibus orbem
Aſpicit accenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Feruenteſque auras, velut è fornace profunda,
Ora trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque iam cineres, eiectatamque fauillam
Ferre poteſt: calidoque inuoluitur vndique fumo:
Quoque eat, aut vbi ſit, picea caligine tectus,
Neſcit, & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populus nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida: tum nymphæ paſſis, fonteſque lacuſque
Defleuere comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Emphyre Pirenidas vndas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: medijs Tanais fumauit in vndis;
Peneuſque ſenex, Teuthrantæuſque Caycus,
Et caler Iſmenos, cum Phocaico Erymantho;
Arſuruſque iterum Xanthus, flauuſque Lycormas,
Quique recuruatis ludit Mæander in vndis,
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius; arſit Orontes,
Thermodoonque citus, Gangeſq; & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheus, ripæ Sperchiades ardent:
Quodq; ſuo Tangus amne vehit, fluit ignibus aurũ.
Et, quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet oſtia ſeptem
Puluerulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadem Iſmarios Hebrum cũ Strymone ſiccat,
Heſperioſq; amnes Rhenum, Rhodanumq; Padunq;
Cuique fuit rerum promiſſa potentia Tybrim,
Diſſilit omne ſolum: penetratque in tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum coniuge regem:

Et

Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modo Pontus erat;quoſq;altũ texerat æquor.
Exiſtunt montes, & ſparſas Cyclades augent
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curui
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora Phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata iacent; ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridaque, & natas tepidis latuiſſe ſub vndis.
Ter Neptunus aquis cum toruo brachia vultu
Exerere auſus erat: ter non tulit aeris ignes.

XI. *Telluris cum Ioue de ſuis, atque adeò totius naturæ exuſtionibus ſeria expoſtulatio.*

ALma tamen Tellus, vt erat circumdata ponto
Inter aquas pelagi, contractoſque vndique fontes.
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris,
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens, paulum ſubſedit: & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſacráqua ita voce profatur:
Si placet hoc, meruiq; quid, ò tua fulmina ceſſant
Summe deum? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore leuare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſoluo:
(Preſſerat ora vapor) toſtos en aſpiee crines:
Inque oculis fumum: volitant ſuper ora fauillæ:
Hoſne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officijque refers, quòd adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia fruges
Humano generi, vobis quoque thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid vndæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cæli miſerere tui: circumſpice, vtrinque
Fumat vterque polus, quos ſi violauerit ignis,
Atria veſtra ruent, Atlas en ipſe laborat,
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cæli,
In chaos antiquum confundimur. eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt; & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus; neque enim tolerare vaporem

Vlterius potuit, nec dicere plura, ſuumque
Rettulit os in ſe, proprioraque manibus antra.

XII. *Phaethon fulmine à Ioue curru excuſſus, & in Eridanum delapſus à Nymphis ſepelitur. Eius epitaphium.*

AT pater omnipotens ſuperos teſtatus, & ipsũ,
Qui dederat currus, niſi opẽ ferat, omnia fato
Interitura graui, ſummam petit arduus arcem,
Vnde ſolet nubes latis inducere terris:
Vnde mouet tonitrus, vibrataque fulmina iactat.
Sed neque quas poſſet terris inducere nubes,
Tunc habuit: neq; quos cælos demitteret, imbres.
Intonat, & dextra libratum fulmen ab are
Miſit in aurigam: pariterque animaque, rotiſque
Exuit, & ſæuis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi, & ſaltu in contraria facto
Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic fræna iacent, illic temone reuulſus
Axis: in hac radij fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currus.
At Phaethon, rutilos flamma populante capillos,
Voluitur in præceps, longoque per aera tractu
Fertur: vt interdum de cælo ſtella ſereno,
Quæ ſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patria diuerſo maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiaque abluit ora.
Naiades Heſperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo: ſignant quoq; carmine ſaxũ.
Hic ſitus eſt Phaeton currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.

XIII. *Phœbi, Clymenes parentum, Heliadum ſororum mœror; vnde hæ in populos, earum verò lacrymæ in electrum tranſierunt.*

AT pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, vnũ
Iſſe diem ſine ſole ferunt: incendia lumen
Præbebant, *Aliquiſque malo fuit vſus in illo*.
At Clymene poſtquam dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris, & amens.
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem:
Exanimeſque artus primò, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa:
Incubuitque loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fouit.

Nec

Nec minus Heliades lugent, & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæſæ pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaethonta querelas
Nocte, dieque vocant, aſternunturque ſepulchro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam mores fecerat vſus)
Plangorem dederant: è queis Phaetuſa ſororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes. ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubita radice retenta eſt.
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet,
Auellit frondes: hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumq; ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perq; gradus vterum, pectuſq; humeroſq; manuſq;
Ambit: & extabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? niſi, quò trahit impetus illam,
Huc eat, atque illuc; &, dum licet oſcula iungat?
Non ſatis eſt: truncis auellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit, at inde
Sanguineæ manant, tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcumque eſt ſaucia, clamat:
Parce precor: noſtrum laceratur in arbore corpus.
Iamque vale. Cortex in verba nouiſſima venit.
Inde fluunt lacrymæ, ſtillataque ſole rigeſcunt.
De ramis electra nouis; quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.

XIV. *Cygnus Ligurum rex cognatum Phaethontem ad flumen deplorans, in auem ſibi cognominem transformatur.*

Affuit huic monſtro proles Steneleia Cygnus,
Qui tibi materno quãuis à ſanguine iunctus,
Mente tamen, Phaethon, proprior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat vrbes)
Imperio, ripas virides, amnemque querelis
Eridanum implerat, ſyluamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro, canæque capillos
Diſſimulant plumæ: collumque à pectore longe
Porrigitur, digitoſque ligat iunctura rubentes.
Penna latus velat: tenet os ſine acumine roſtrum:
Fit noua Cygnus auis: nec ſe cæloque Iouique
Credit, vt iniuſtè miſſi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patuloſque lacus: ignemq; peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

XV. *Phœbus ſqualidus, mæſtus, Iouis ſuccenſens, detrectat functionem conſuetam. Cedit tandem auctoritati aliorum diuûm; & in equos recollectos ſtimulo, ac verberibus ſæuit.*

SQualidus interea genitor Phaethontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cum deficit orbi
Eſſe ſolet, lucemque odit, ſeque ipſe, diemque:
Datque animum in luctus, & luctibus adijcit iram.
Officiumque negat mundo. Satis inquit ab æui
Sors mea principijs fuit irrequieta: pigetque
Actorum ſine fine mihi, ſine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſque dei non poſſe fatentur,
Ipſe agat, vt ſaltem dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem.
Numina; neue velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: miſſos quoque Iupiter ignes
Excuſat, precibuſque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos, ſtimuloq; dolens, & verbere ſæuit.
Sæuit enim, natumque obiectat, & imputat illis.

XVI. *Iupiter cæleſtia, & terreſtria obiens, læſa (in Arcadia potiſſimum, vbi natus) redintegrat.*

AT pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit, & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit (Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ) fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læſaſque iubet reuireſcere ſyluas.

XVII. *Iunonis in pellicem Caliſtenem furor: quam in vrſam commutatam, vna cum Arcade eius ex Ioue filio, Iupiter ſyderibus infert.*

SEnſerat hoc olim magni matrona Tonantis,
Diſtuleratq; graues in idonea tempora pœnas.
Cauſa moræ nulla eſt: & iam puer Arcas (idipſum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obuertit ſæuam cum lumine mentem;
Sc.licet hoc etiam reſtabat, adultera, dixit,

Vt

Vt fœcunda fores, fieretque iniuria partu
Nota; Iouiſque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impunè feres: adimam tibi namq; figuram,
Qua tibi, quaque places noſtro importuna marito.
Dixit, & arreptam prenſis à fronte capillis
Strauit humi pronam: tendebat brachia ſupplex.
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curuarique manus, & aduncos creſcere in vngues,
Officioque pedum fungi; laudataque quondam
Ora Ioui lato fieri deformia rictu.
Neue preces animos, & verba precantia flectant,
Poſſe loqui eripitur. vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in vrſa,
Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumque manus ad cælum, & ſydera tollit;
Ingratumque Iouem nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties ſola non auſa quieſcere ſylua,
Ante domum, quondamque ſuis errauit in agris?
Ah quoties per ſaxa cauum latratibus acta eſt;
Venatrixque metu venantum territa fugit?
Sæpè feris latuit viſis, oblita quid eſſet:
Vrſaque conſpectos in montibus horruit vrſos:
Pertimuitque lupos, quamuis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adeſt, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumque feras ſequitur, dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſyluas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem: quæ reſtitit Arcade viſo:
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit:
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiuſque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipſoque, nefaſque
Suſtulit, & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cælo vicinaque ſydera fecit.

XVIII *Iuno ab Oceano, & Tethi impetrat, ne iſthac aſtra vmquam occidere, & in vndas ſuas mergi patiantur.*

Intumuit Iuno, poſtquam inter ſydera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in æquora Tethin,
Oceanumque ſenem: quorum reuerentia mouit
Sæpè deos: cauſamque viæ ſcitantibus, inquit:
Quæritis æthereis quare regina deorum

Sedibus hic adſim? pro me tenet altera cælum:
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cælo
Videritis ſtellas illic, vbi circulus axem
Vltimus extremum, ſpatioque breuiſſimus ambit.
Eſt verò, cur quis Iunonem lædere nolit?
Offenſamque tremat? quæ proſum ſola nocendo?
O ego quantum egi? quam vaſta potentia noſtra eſt?
Eſſe hominem vetui; facta eſt dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vendicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat, Argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non, & pulſa ducit Iunone, meoque
Collocat in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumit?
At vos, ſi læſæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cœruleo ſeptem prohibete triones,
Syderaque in cælo ſtupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis.

XIX. *Apollo Æſculapium infantem ex Coronide ſuſceptum (quis enim vel modicè literatus, vel puer etiam ſcholaſticus ignorat, quam liberi harum rerum dij gentilium à Poetis inducantur?) Chironi Centauro educandum commiſerat. Ocyroes huius filia de eodem infante, adeòque de ipſo patre ſuo vaticinium, & in equã transformatio.*

Semifer interea diuinæ ſtirpis alumno
Lætus erat, miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quem quondam nympha Charielo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyroen. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque deo, quem clauſum pectore habebat:
Aſpicit infantem: Totique ſalutifer orbi
Creſce puer dixit: tibi ſe mortalia ſæpè
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idque ſemel dijs indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere auita:
Eque deo corpus fies exangue, deuſque
Qui modo corpus eras: & bis tua fata nouabis.
Tu quoque chare pater, non iam mortalis, & æuis
Omni-

Omnibus vt mancas naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Teque ex æterno patientem numina mortis.
Efficient, tripliceſque deæ tua fila reſoluent:
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ.
Atque ita peruertunt, inquit, me fata, vetorque
Plura loqui: vociſque meæ præcluditur vſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem neſciſſe futura.
Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaque verba fuerunt.
Mox, nec verba quidē, nec equæ ſonus ille videtur:
Sed ſimulantis equam: paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia mouit in herbas.
Tum digiti coeunt, & quinos alligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula; creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longe pars maxima pallæ
Cauda fit: vtque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque nouata eſt
Et vox, & facies. nomen quoq; monſtra dederunt.

XX. *Mercurius Apollini, armentum paſcenti boues furatur: Battum ſenem, proditorem ſuum induere ſaxum compellit.*

Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreius heros,
Delphice, poſcebat: nam nec reſcindere magni
Iuſſa Iouis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elim, Meſſeniaque arua colebas.
Illud erat tempus, quo te Paſtoria pellis
Texit, onuſque fuit baculus ſylueſtris oliuæ,
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boues. Videt has Atlantides Maia
Natus, & arte ſua ſyluis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi natus in illo
Rure ſenex: Battum vicinia tota vocabant.
Diuitis hic ſaltus, herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſeruabat equarum.

Hunc timuit, blandaque manu ſeduxit; & illis,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega. neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam,
Et dedit. accepta voce has reddidit hoſpes,
Tutus eas; lapis iſte prius tua furta loquetur:
Et lapidem oſtendit. Simulat Ioue natus abire.
Mox redit: & verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quos hoc limite, dixit,
Ire boues; fer opem, furtoque ſilentia deme:
Iuncta ſuo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquam eſt merces geminata: ſub illis
Montibus, inquit, erant, & erant ſub mõtibus illis.
Riſit Atlantides: &, me, mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: perituraque pectora vertit
In durum ſilicem: qui nunc quoque dicitur index:
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

XXI. *Mercurius coniugium Herſes per germanam eius Aglauron petiuerat: quæ aurum ab eo pro opera pacta fuerat. Huic Pallas cum ob auaritiã, tum ob arcanum antea reuelatum indignans, Inuidiam ad eam inficiendam mittit. Ergo domus, perſona, ingenium inuidia, prorſus Ouidianè, hoc eſt, perquam oppoſitè nunc deſcribuntur.*

PRotinus Inuidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento:
Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc vbi peruenit bello metuenda virago,
Conſtitit ante domum (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam: viſaque oculos auertit: at illa
Surgit humo pigre, ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum, paſſuque incedit inerti.
Vtque deam vidit formaque, armiſque decoram,
Ingemuit, vultumque deæ ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: liuent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno:
Riſus abeſt: niſi quem viſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis:

Sed

Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum: carpitque, & carpitur vnà:
Suppliciumq; ſuum eſt. quamuis tamen oderat illā,
Talibus affata eſt breuiter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis vnam:
Sic opus eſt; Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit, & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, ſucceſſorumque Mineruæ
Indoluit, baculumque capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arua:
Exuritque herbas, & ſumma papauera carpit:
Afflatuque ſuo populoſque, vrbeſque, domoſque
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingenijſque, opibuſque, & feſta pace virentem.
Vixq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.

XXII. *Subditis ab inuidia ſtimulis Aglauros, felicitate ſororis, Mercurio nuptura, immenſum quantum cruciatur. Aduenientem, & quamuis blandè rogantem excludere aggreditur; & in ſaxum ab eodem conuertitur.*

Sed poſtquam thalamos intrauit Cecrope natæ,
Iuſſa facit, pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet,
Inſpiratque nocens virus, piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neue mali cauſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunarumque ſororis
Coniugium, pulcraque deum ſub imagine ponit:
Cunctaque magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentaque miſerrima tabe
Liquitur; vt glacies incerto ſaucia ſole,
Feliciſque bonis aliter non vritur Herſes.
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dat flammas, lenīq; tepore cremantur.
Sæpè mori voluit, ne quidquam tale videret:
Sæpè velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in aduerſo venientem limine ſedit,
Excluſura deum: cui blandimenta, preceſque,
Verbaque iactanti mitiſſima: Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto velox Cyllenius iſto,

Cælataſque fores virga patefecit. at illi
Surgere conanti, partes quaſcumque ſedendo
Flectimus, ingenua nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem pugnat recto ſe attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, friguſque per artus
Labitur: & pallent amiſſo ſanguine venæ,
Vtque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hyems paulatim in pectora venit,
Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt: nec ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: ſaxum iam colla tenebat,
Oraque duruerant: ſignumque e xangue tenebat:
Nec lapis albus erat: ſua mens infecerat illum.

XXIII. *Res veras, & hiſtoricas quoq; fictis fabulis, vel allegorijs velare, atque inuoluere, & obliquis figurationibus aliò detorquere, vt Lactantius ait, ſolemne eſt Poetis. Nanis qua rapta eſt Europa Agenoris Phænicũ regis filia, in littore cũ ſodalibus flores carpens, inſigne taurũ habuit: & ipſa Taurus dicta eſt etiã. Auecta eſt in Cretã, & donata in connubiũ regi, cui nomen Iuppiter. Eidem filios Minoem, & Rhadamãtũ genuit. Vide Palephatũ. Hinc igitur Poetæ ludentes. Iouẽ tauri formã in ſe capeſſentẽ, Mercurio ſubſeruiente, Europã rapuiſſe cõminiſcuntur. Quã rem vt à tanti numinis maieſtate alieniſſimã, grauiter aliquot verſibus inſectatur Ouidius. Nihil obſcænũ cõtinet hac fabula. Duos dumtaxat verſiculos induximus.*

HAs vbi verborum pœnas, mentiſq; prophanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit; & ingreditur iactatis æthera pennis.
Seuocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, iuſſorum ante meorum,
Pelle moram, ſubitoque celer delabere curſu:
Quæque tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodq; procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & expulſi iam dudum monte iuuenci
Littora iuſſa petunt, vbi magni filia regis
Ludere virginibus Tyrijs comitata ſolebat.
*Non benè conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor: Sceptri grauitate relicta,*

Ille pater rectorque deum, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri: miſtuſque iuuencis
Mugit: & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippè color niuis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcauere pedis, nec ſoluit Aquaticus Auſter.
Colla thoris extant, armis palearia pendent,
Cornua parua quidem; ſed quæ contendere poſſes
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.
Sed quamuis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Qui nunc alludit, viridique exultat in herba:
Nunc latus in fuluis niueum deponit arenis:
Paulatimque metu dempto, modo pectora præbet
Virginea palpanda manu modò cornua ſertis
Impedienda nouis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri,
Tum deus à terra, ſiccoque à littore ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in vndis.
Inde abit vlterius, medijque per æquora ponti
Fert prædam. pauet hæc: littuſque ablata relictum
Reſpicit: & dextra cornu tenet: altera dorſo
Impoſita eſt: tenues ſinuantur flamine veſtes.

E L E C T A
EX LIBRO TERTIO
METAMORPHOSEON.

I. *Cadmus Agenoris Phœnicum regis filius Europam ſororem amiſſam, quà terra, quà mari inueſtigatum miſſus, ac niſi inuenta redire in patriam à duro patre prohibitus: oraculo vrbē, vbi bòs occurrens in herbam ſe ſubmitteret, condere iubetur.*

IAmque deus poſita fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat, Dictæaque rura tenebat:
Cum pater ignarus, raptam perquirere Cadmo
Imperat: & pœnam, ſi non inuenerit, addit,
Exi-

Exilium; facto pius, & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere poſſet
Furta Iouis?) profugus patriamq; iramque parentis
Vitat Agenorides: Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in aruis,
Nullum paſſa iugum, curuique immunis aratri:
Hac duce carpe vias: & qua requieuerit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix benè Caſtalio Cadmus deſcenderat antro,
Incuſtoditam latè videt ire iuuencam,
Nullum ſeruitij ſignum ceruice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu,
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephiſi, Panopeſque euaſerat arua:
Bos ſtetit, & tollens ſpecioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita reſpiciens comites ſua terga ſequentes
Procubuit, teneraſque latus ſubmiſit in herbas.
Cadmus agit grates: peregrinæque oſcula terræ
Figit, & ignotos montes, agroſque ſalutat.

II. *Cadmus ſerpentem, ſeu draconem horribilem, in ſpecu deliteſcentem, & ſocios aquatum miſſos enecantem occidit; dirique præſagij vocem excipit.*

SAcra Ioui facturus erat: iubet ire miniſtros,
Et petere è viuis libandas fontibus vndas.
Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri:
Et ſpecus in medio, virgis, ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Vberibus fœcundus aquis: vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præſignis, & auro:
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Treſq; micant linguæ: triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaque in vndas
Vrna dedit ſonitum: longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens: horrendaque ſibila miſit.
Effluxere vndæ manibus, ſanguiſque reliquit
Corpus; & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus.
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoque eſt corpore, quanto,
(Si

(Si totum ſpectes) geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas, ſiue illi tela parabant.
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumque
Occupat: hos morſu, longis complexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras,
Quæ mora ſit ſocijs miratur Agenore natus.
Veſtigatque viros. tegimen direpta Leoni
Pelliserat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et iaculum, teloque animus præſtantior omni.
Vt nemus intrauit, lethataque corpora vidit:
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut vltor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero, dixit, dextraque molarem
Suſtulit: & magnum magno contamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis.
Mœnia mota forent: ſerpens ſine vulnere manſit:
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem:
Quod medio lentæ ſpinæ curuamine fixum
Conſtitit, & totum deſcendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox, caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque aſpexit: fixumque haſtile momordit.
Idque vbi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen oſſibus hæſit.
Tum verò poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Cauſſa recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis, quique halitus exit
Ore niger ſtygio, vitiatas inficit herbas.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior aſtat:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes perturbat pectore ſyluas.
Cedit Agenorides paulùm, ſpolioque Leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaque ora retardat,
Cuſpide prætenta: furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes,
Iamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat; & virides aſpergine tinxerat herbas:
Sed leue vulnus erat, quia ſe retrahebat ab ictu,
Læſaque colla dabat retro: plagamque ſedere
Ce-

Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides coniectum in guttura ferrum
Vſque ſequens preſſit, dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore ceruix.
Pondere ſerpentis curuata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis,
Vox ſubitò audita eſt: neq; erat cognoſcere prõptũ
Vnde: ſed audita eſt quid, Agenore nate, peremptũ
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.

III. *Palladis monitu Cadmus dentes draconis terra obruit. Inde armatorum manus exiſtens, mutuis vulneribus interit, quinque cautum ſuperſtitibus, qui nouæ vrbis ædificationem adiuuerunt.*

Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt, motæque iubet ſupponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret, & impreſſo ſulcum patefecit aratro.
Spargit humi iuſſos, mortalia ſemina, dentes.
Inde (fide maius) glebæ cœpere moueri:
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ
Tegmina mox capitum picto nutantia collo:
Mox humeri, pectuſque, oneratque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, vbi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent, primumque oſtendere vultus
Cætera paulatim, placidoque educta tenore
Tota patent: imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte nouo Cadmus capere arma parabat
Ne cape de populo, quem terra creauerat, vnus
Exclamat, nec te ciuilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus vnum
Cominus enſe ferit: iaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui dederat letho, non longius illo
Viuit, & expirat, modo quas acceperat, auras:
Exemploque pari furit omnis turba. ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Iamque breuis vitæ ſpatium ſortita iuuentus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit vnus Echion.
Is ſua iecit humi monitu Tritonidis arma,
Fraternæque fidem pacis, petijtque, deditque:

Hos

[I]os operis comites habuit Sidonius hoſpes,
[C]um poſuit iuſſam Phœbeis ſortibus vrbem.

V. Felicitas Cadmi. Primus eiuſdem luctus. Actæon nepos venator à Diana in ceruum mutatus, & à ſuiſmet canibus miſerè dilaniatus. Eorum multiplex & perlepida diſtinctio. De facto deæ in vtramque partem iudicium.

IAm ſtabant Thebæ: poteris iam Cadme videri
Exilio felix: ſoceri tibi Marſque, Venuſque
Contigerant: huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, nataſque, & pignora chara nepotes,
Hos quoque iam iuuenes: *ſed ſcilicet vltima ſemper*
Expectanda dies homini, eſt dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, voſque canes ſatiati ſanguine herili.
At benè ſi quæras, fortunæ crimen in illo.
Nō ſcelus inuenies, quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum
Iamque dies medius rerum contraxerat vmbras,
Et ſol ex æquo meta diſtabat vtraque:
Cum iuuenis placido per deuia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunæque dies habuit ſatis: altera lucem
Cum croceis inuecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetemus opus. nunc Phœbus vtraq;
Diſtat idem terra: finditque vaporibus arua.
Siſtite opus præſens, nodoſaque tollite lina.
Iuſſa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ cura Dianæ.
Cuius in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulauerat artem
Ingenio natura ſuo. nam pumice viuo,
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra tenui pellucidus vnda,
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Hic dea ſyluarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubijt, nympharum tradidit vni
Armigeræ iaculum, pharetramq; arcuſque retentos:
Altera depoſitæ ſubiecit brachia pallæ:

Vincla

Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Iſmenis Crocale ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum, quamuis erat ipſa ſolutis,
Excipiunt laticem, Nipheque Hyaleque, Rhaniſque
Et Peſcas, & Phiale: funduntque capacibus vrnis.
Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans
Peruenit in lucum: ſic illum fata ferebant:
Qui ſimul intrauit rorantia fontibus antra.
Qui color infectis aduerſi ſolis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ auroræ:
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ:
Quæ quanquam comitum turba eſt ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen aſtitit: oraque retro
Flexit: & vt vellet promptas habuiſſe ſagittas,
Quas habuit, ſic hauſit aquas: vultumque virilem
Perfudit: ſpargenſque comas vltricibus vndis,
Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ.
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres:
Si poteris, narrare licet, nec plura minata,
Dat ſparſo capiti viuacis cornua cerui:
Dat ſpatium collo, ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pauor eſt. fugit Autonoeius heros.
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Vt vero vultus & cornua vidit in vnda,
Me miſerum, dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt,
Ingemuit: vox illa fuit: lacrymæque per ora
Non ſua fluxerunt. mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat repetatne domum, & regalia tecta?
An lateat ſyluis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes, primuſque Melampus,
Ichnobateſque ſagax latratu ſigna dedere:
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alij rapida velocius aura,
Pāphagus, & Dorceus, & Oribaſus, Arcades omnes,
Nebrophoneſq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus vtilis Agre
Hylæuſque ferox, nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudeſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius illa Ladon,

Et

Dromas,& Canache, Sticteq; & Tigris, & Alce.
niueis Leucon,& villis Albolus atris,
ualidusque Lacon,& curſu fortis Aello,
Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca,
nigram medio frontem diſtinctus ab aluo
rpalos,& Melaneus,hirſutaq; corpore Lachne,
patre Dictæo, ſed matre Laconide nati,
oros, & Aglaodos,& acutæ vocis Hylactor;
osq; referre mora eſt. ea turba cupidine prædæ
rupes, ſcopuloſque, adituque carentia ſaxa,
aque eſt difficilis, quaq; eſt via nulla, ſequuntur
fugit per quæ fuerat loca ſæpè ſecutus,
u famulos fugit ille ſuos. clamare libebat:
æon ego ſum; dominum cognoſcite veſtrum.
rba animo deſunt; reſonat latratibus æther.
ma Melanchætes in tergo vulnera fecit;
oxima Theridamas,Oreſitrophus hæſit in armo.
rdius exierant, ſed per compendia montis
ecipitata via eſt. dominum retinentibus illis
tera turba coit, confertque in corpore dentes.
n loca vulneribus deſunt: gemit ille ſonumque,
ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
ruus,habet: mœſtiſq; replet iuga nota querelis:
genibus pronis ſupplex, ſimiliſque roganti
rcumfert tacitos, tamquam ſua brachia, vultus.
comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
nari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt;
velut abſentem certatim Actæona clamant.
d nomen caput illa refert) & abeſſe queruntur,
ec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
llet abeſſe quidem, ſed adeſt: velletque videre,
on etiam ſentire canum fera facta ſuorum.
ndique circumſtant, merſiſque in corpore roſtris
ilacerant falſi dominum ſub imagine cerui,
ec, niſi finita per plurima vulnera vita,
a pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.
umor in ambiguo eſt: alijs violentior æquo
iſa dea eſt: alij laudant, dignamque ſeuera
irginitate vocant. pars inuenit vtraque cauſſas.

Iunonis in Semelem ob conceptum ex Ioue Bacchum, ira, & minæ atrociſſimæ.

SOla Iouis coniux non tam culpetue, probetue
Eloquitur quam clade domus ab Agenore ductæ
audet; & à Tyria collectum pellice transfert

In

In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſſa recens: grauidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Iouis Semelem: tum linguam ad iurgia ſoluit,
Profeci quid enim toties per iurgia, dixit?
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Iuno
Rite vocor, perdam: ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet: ſi ſum regina, Iouiſque
Et ſoror, & coniux. certè ſoror. at puto furto eſt
Contenta, & thalami breuis eſt iniuria noſtri.
Concipit; id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert vtero: & mater, quod vix mihi contigit vni,
De Ioue vult fieri. *Tanta eſt fiducia formę.*
Fallat eam ſaxo: nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Ioue merſa ſuo ſtygias penetrabit ad vndas.

VI. *Narciſſus adoleſcentulus iuxta prædictionem Tireſiæ vatis ex philantia, in quam ex immodica ſui contemplatione, in puro fonte nimirum, deuenerat, hominem exuit, & in florem eiuſdem nominis transformatur.*

Ille (*Tireſias*) per Aonias fama celeberrimus vrbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti,
Prima fide, vociſque ratæ tentamina ſumpſit
Cœrula Liriope; quam quondam flumine curuo
Implicuit, clauſæque ſuis Cephiſus in vndis
Vim tulit enixa eſt vtero pulcherrima pleno
Infantem nymphe, iam tunc qui poſſet amari.
Narciſſumque vocat; de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates. *Si ſe non nouerit*, inquit,
Vana diu viſa eſt vox auguris: exitus illam,
Reſque probat, lethique genus, nouitaſq; furoris.
Nam quater ad quinos vnum Cephiſius annos
Addiderat, poteratque puer, iuueniſque videri,
Fons erat illimus, nitidis argenteus vndis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudue pecus, quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat;
Syluaque ſole locum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, & ſtudio venandi laſſus, & æſtu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit, ſitis altera creuit.
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Spem

:m ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod
mbra eſt:
ſtupet ipſe ſibi, vultuque immotus eodem
:ret, vt è Pario formatum marmore ſignum.
:ctat humi poſitus geminum, ceu lumina ſydus
dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
pubeſque genas. & eburnea colla, decuſque
is, & in niueo miſtum candore ruborem.
nctaque miratur, quibus eſt miſerabilis ipſe.
cupit imprudens: & qui probat, ipſe probatur:
ımque petit, petitur: pariterq;accendit & ardet.
:ita fallaci quoties dedit oſcula fonti?
medias quoties viſum captantia collum
achia merſit aquas, nec ſe deprehendit in illis?
iid videat, neſcit: ſed quod videt, vritur illo:
que oculos idem, qui decipit, incitat error.
edule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
ıod petis, eſt nuſquam: quod amas auertere, perdes
ta repercuſſæ, quam cernis, imaginis vmbra eſt.
il habet iſta ſui: tecum venitque, manetque:
ecum diſcedet, ſi tu diſcedere poſſis.
on illum Cereris, non illum cura quietis
bſtrahere inde poteſt: ſed opaca fuſus in herba
ectat inexpleto mendacem lumine formam:
erque oculos perit ipſe ſuos: paulumque leuatus.
d circumſtantes tendens ſua brachia ſyluas,
cquis, iò ſyluæ, crudelius, inquit, amauit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis)
cquem, cùm veſtræ tot agantur ſæcula vitæ,
ui ſic tabuerit longo meminiſtis in æuo?
t placet, & video, ſed quod videoque, placetq;
Non tamen inuenio: tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam, nec nos mare ſeparat ingens,
Necvia, nec montes, nec clauſis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua: cupit ipſe teneri,
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis,
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi: minimū eſt, quod amātibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi: quid me puer vnice fallis?
Quoue petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Eſt mea, quā fugias. & amarūt me quoque nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico.
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis vltro:
Cùm riſi, arrides; lacrymas quoque ſæpe notaui

Me

Me lacrymante tuas: nutu quoque ſigna remittis:
Et quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers aures non peruenientia noſtras.
Ille ego ſum: ſenſi: nec me mea fallit imago.
Vror amore mei: flammas moueoque feroque.
Quid faciã? roger, anne rogẽ? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt: *Inopem me copia fecit.*
O vtinam à noſtro ſecedere corpore poſſem.
Votum in amante nouum eſt: vellem, quod amamus, abeſſet.
Iamque dolor vires adimit, nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant: primoque extinguor in æuo:
Nec mihi mors grauis eſt, poſituro morte dolores:
Hic qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes anima moriemur in vna.
Dixit, & ad faciem redijt malè ſanus eandem:
Et lacrymis turbauit aquas, obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt; quam cùm vidiſſet abire.
Quò refugis? remane: nec me crudelis amantem
Deſere, clamauit: liceat, quod tangere non eſt,
Aſpicere, & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, ſumma veſtem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem:
Non aliter, quam poma ſolent: quæ candida parte,
Parte rubent: aut vt varijs ſolet vua racemis
Ducere purpureum nondum matura colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefacta rurſus in vnda,
Non tulit vlterius. ſed vt intabeſcere flauæ
Igne leui ceræ, matutinæque pruinæ
Sole tepente ſolent: ſic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque iam color eſt miſto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modo viſa placebant:
Nec corpus remanet, quondam quod amauerat Echo.
Quæ tamen vt vidit, quamuis irata, memorque,
Indoluit: quotieſque puer miſerabilis, eheu
Dixerat: hæc reſonis iterabat vocibus, eheu
Cumque ſuis manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Vltima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in vndam,
Heu fruſtra dilecte puer: totidemque remiſit
Verba locus: dictoque vale, vale inquit & Echo.

Ille

e caput viridi feſſum ſubmiſit in herba ;
mina mors clauſit domini mirantia formam .
m quoque ſe, poſtquã eſt inferna ſede receptus,
ſtygia ſpectabat aqua . Planxere ſorores
iades, & ſectos fratri impoſuere capillos .
inxerunt Dryades : plangentibus aſſonat Echo .
nque rogũ,quaſſaſq; faces,pheretrumq;paraba at:
iſquam corpus erat . croceum pro corpore florem
ieniunt, folijs medium cingentibus albis .

I. *Pentheus Thebarum rex Bacchum , & cum eo Tireſiam vatem deſpicit , qui eidem ob dei deſpicientiam dilaniationem à ſuis prænuntiat .*

Ognita res vati meritam per Achæidas vrbes
Attulerat famam: nomenq; erat auguris ingẽs.
ernit Echionides tamen hunc ex omnibus vnus,
ntemptor ſuperum Pentheus ; præſagaque ridet
rba ſenis ; tenebraſque, & cladem lucis ademptæ
ijcit . ille mouens albentia tempora canis ,
iam felix eſſes , ſi tu quoque luminis huius
bus, ait, fieres ; nec Bacchica ſacra videres .
imque dies aderit,quam non procul auguror eſſe,
ia nouus huc veniet proles Semeleia Liber :
iem niſi templorum fueris dignatus honore,
ille lacer ſpargere locis : & ſanguine ſyluas
edabis, matremque tuam,matriſque ſorores .
eniet : neque enim dignabere numen honore :
eque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris .
lia dicentem proturbat Echione natus .
cta fides ſequitur , reſponſaque vatis aguntur .

III. *Pentheus ciues ſuos à veneratione Bacchi dehortatur . Et is illi , ſub forma Acœtæ captus à famulis ſiſtitur .*

Iber adeſt : feſtiſque fremunt vlulatibus agri .
Turba ruit, miſtæque viris matreſq; nuruſque,
vulgus , proceresque ignota ad ſacra feruntur .
is furor, Anguigenæ , proles Mauortia , veſtras
tonuit mentes ? Pentheus ait : ærane tantum
re repulſa valent ? & adunco tibia cornu ?
magicæ fraudes ? vt quos non bellicus enſis ,
on tuba terruerit , non ſtrictis agmina telis :
minea voces , & mota inſania vino ,
bſcænique greges, & inania tympana vincant ?
oſne ſenes mirer , qui longa per æquora vecti ,
ac Tyron , hac profugos poſuiſtis ſede penates :

Nunc

Nunc finitis ſine Marte capi? voſne acrior ætas,
O iuuenes, propriorque meæ? quos arma tenere,
Non thyrſos; galeaque tegi, non frode decebat,
Eſte precor memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit vnus.
Sumite ſerpentis, pro fontibus ille, lacuque
Interijt: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit letho fortes: vos vincite molles,
Et patrium retinete decus, ſi fata vetabunt
Stare diu Thebas: vtinam tormenta, virique
Mœnia diruerent. ferrumque ignisque ſonaret:
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſque querenda,
Non celanda foret, lacrymæque pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella iuuant, nec tela, nec vſus equorum:
Sed madidi myrrha crines, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas:
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum: iuſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc auus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum
Corripiunt dictis; fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt, irritaturque retenta,
Et creſcit rabies: moderaminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quà nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quacunque trabes, obſtructaque ſaxa iacebant,
Spumeus, & feruens. & ab obijce ſæuior ibat.
Ecce cruentati redeunt: & Bacchus vbi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc dixere tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.

IX. *Acœtes*

IX. *Acœtes nomen, patriam, conditionem parentis, artem ſuam eloquitur; & quo pacto Tyrrheni nautæ à Baccho, quem ceperant, & improbe vilipenderant ac deceperant, in delphines mutatæ ſint, exponit.*

ASpicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat: & quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture, tuaque alijs documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenq; parentum,
Et patriam; moriſque noui cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit Acœtes:
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi quæ duri colerent pater arua iuuenci,
Lanigeroſue greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat, & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. cum traderet artem,
Accipe, quas habeo, ſtudij ſucceſſor, & hæres,
Dixit, opes: morienſque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas: vnum hoc poſſum appellare paternũ:
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in ijſdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere: & Oleniæ ſydus pluuiale capellæ,
Taygetenque Hyadaſque oculis, Arctonq; notaui,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis:
Doque leues ſaltus, vdæque immittor arenæ.
Nox vbi conſumpta eſt, aurora rubeſcere primo
Cœperat: ex ſurgo, laticeſque inferre recentes
Admoneo, monſtroque viam, quæ ducit ad vndas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio; comiteſque voco, repetoque carinam.
Adſumus, en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Vtque putat, prædam deſerto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, ſomnoque grauis titubare videtur,
Vixque ſequi ſpecto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod credi poſſet mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi socijs, Quod numen in iſto
Corpore ſit, dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.

Quiſquis es, ô faueas, noſtriſque laboribus adſis.
His quoque des veniam, pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quò non alius conſcendere ſummas
Ocyor antennas; prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus proræ tutela Melanthus.
Hoc probat Alcimedon, &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortatur Epopeus.
Hoc omnes alij: *Præda tam cæca cupido eſt.*
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obſiſto, furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Tuſca pulſus ab vrbe,
Exilium, dira pœnam pro cæde luebat.
Is mihi, dum reſto, iuuenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in æquora, ſi non
Hæſiſſem, quamuis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, atque mero redeant in pectora ſenſus.
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite nautæ,
Huc ope perueni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus; & quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus aduertite veſtros:
Illa mihi domus eſt, vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant,
Sic fore: meque iubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor? inquit Ophe̲ltes.
Pro ſe quiſque timet. læuam pete, maxima nutu
Pars mihi ſignificat: pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: capiatque aliquis moderamina, dixi.
Meque miniſterio, ſceleriſque, artiſque remoui.
Increpor à cunctis, totumq; immurmurat agmen.
E quibus Ethalion: Te ſcilicet omnis in vno
Noſtra ſalus poſita eſt, ait; & ſubit ipſe, meumq;
Explet opus: Naxoque petit diuerſa relicta.
Tum deus illudens, tanquam modo deniq; fraudem
Senſerit, è puppi pontum proſpectat adunca.
Et flenti ſimilis: Non hæc mihi littora nautæ
Promiſiſtis, ait. non hæc mihi terra rogata eſt,
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt,

Si

Si puerum iuuenes, ſi multi fallitis vnum?
Iam dudum flebam, lacrymas manus impia noſtras
Ridet: & impelli properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum (neque enim præſentior illo
Eſt deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. ſtetit æquore puppis,
Haud aliter, quam ſi ſiccum nauale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant,
Velaque diducunt, geminaq; ope currere tentant,
Impediunt hederæ remos, nexuque recuruo
Serpunt, & grauidis diſtinguunt vela corymbis.
Ipſe racemiferis frontem circumdatus vuis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.
Exiliere viri: (ſiue hoc inſania fecit,
Siue timor) primuſque Medon nigreſcere pinnis,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curuamine flecti
Incipit. huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat; ſquamamque cutis durata trahebat,
At Libys, obſtantes dum vult obuertere remos:
In ſpatium reſilire manus breue vidit, & illas
Iam non eſſe manus: iam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoque repandus in vndas
Corpore deſiluit: falcata nouiſſima cauda eſt:
Qualia dimidiæ ſinuantur cornua lunæ.
Vndique dant ſaltus, multaque aſpergine rorant,
Emerguntq; iterum, redeuntq; ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem: laſciuaque iactant
Corpora,& acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus: pauidus, gelidusque trementi
Corpore; vixq; animum firmat deus,excute,dicens,
Corde metum, Diamque tene. delatus in illam
Acceſſi ſacris, Bacchæaque ſacra frequento.

X. *Raptatur in cuſtodiam Acœtes (vel Bacchus ſub eius facie latens) ſupplicio capitali addicendus: Ianua ſponte patefacta euadit. Pentheus in Citharonem orgia diſturbatum veniens, ibidem à matre, & materteris furentibus diſcerpitur.*

PRæbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures;
Inquit, vt ira mora vires abſumere poſſet;

Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
Corpora tormentis ſtygiæ dimittite morti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia iuſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumque, ignesque parantur,
Sponte ſua patuiſſe fores; lapſaſque lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſoluente catenas.
Perſtat Echionides, nec iam iubet ire, ſed ipſe
Vadit, vbi electus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus, & clara bacchantum voce ſonabat.
Vt fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque aſſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis vlulatibus æther
Mouit; & audito clamore recanduit ira.
Monte ferè medio eſt cingentibus vltima ſyluis
Purus ab arboribus ſpectabilis vndique campis.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita curſu,
Prima ſuum miſſo violauit Penthea thyrſo
Mater: &, ò geminæ clamauit, adeſte ſorores:
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris:
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in vnum
Turba furens: cunctæ coeunt, trepidumque ſequuntur.
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam ſe damnantem, iam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoem: moueant animos Actæonis vmbræ.
Illa quis Actæon neſcit: dextramque precantis
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix, quæ matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendens deiectis vulnera membris,
Aſpice, mater, ait. viſis vlulauit Agaue:
Collaque iactauit: crinemque per aera mouit.
Auulſumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Iò comites, opus hoc victoria noſtra eſt.
Non citius frondes autumni frigore tactas,
Iamque male hærentes alta rapit arbore ventus:
Quam ſunt membra viri manibus directa nefandis.
Talibus exemplis monitæ noua ſacra frequentant,
Thuraque dant, ſanctaſque colunt Iſmenides aras.

ELE-

ELECTA
EX LIBRO QVARTO.
METAMORPHOSEON.

I. *Die feſto Liberi, omnibus fœminis Thebanis deum colentibus, illiuſque tot nomina, & laudes prædicantibus, Alcithoe, & ſorores cum eius contemptu lanam facere inſiſtunt: è quibus una dubitat, quam fabellam potiſſimum labori leuando depromat.*

AT non Alcithoe Mineias Orgia cenſet
Accipienda dei: ſed adhuc temeraria Bacchū
Progeniem negat eſſe Iouis: ſociaſque ſorores
Impietatis habet. feſtum celebrare ſacerdos,
Immuneſq; operum famulas, dominaſq; ſuorum,
Pectora pelle tegi, erinales ſoluere vittas,
Serta comis, manibus frondentes ſumere thyrſos
Iuſſerat: & ſæuam læſi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. parent matreſque nuruſque,
Telas, calathos, infectaque penſa reponunt.
Thuraque dant, Bacchumq; vocant, Bromiumque,
Lyæumque,
Ignigenamq; ſatumq; iterum, ſolumque bimatrem.
Additur his Hyſeuſque, indetonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor vuæ,
Nyctileuſque Eleleuſq; parens, & Iacchus, & Euan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes. tibi enim inconſumpta iuuenta eſt.
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cælo: tibi, cum ſine cornibus aſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus ad vſque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu venerande, bipenniferumq; Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora, tu bi iugum pictis inſignia frænis
Colla premis Lyncum, Bacchæ, Satyriq; ſequuntur,
Quinque ſenex ferula titubante ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.
Quacunque ingrederis, clamor iuuenilis, & vna

Fœmineæ voces, impulſaque tympana palmis,
Concauaq; æra ſonant, longoq; foramine buxus.
Placatus, mitiſque, rogant Iſmenides, adſis:
Iuſſaque ſacra colunt. Solæ Minæides intus
Intempeſtiua turbantes feſta Minerua,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famulaſque laboribus vrgent.
E quibus vna leui deducens pollice filum,
Dum ceſſant aliæ, commentaq; ſacra frequentant.
Nos quoq; quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario ſermone leuemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque iubent narrare ſorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat: & dubia eſt, de te Babylonia narret
Dirce, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figura.
An magis vt ſumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos:
Nais an vt cantu, nimiumque potentibus herbis
Verterit in tacitos iuuenilia corpora piſces
Donec idem paſſa eſt.

II. *Mineides propter Bacchum deſpectum, portentorum obiectu veſpertiliones euadunt.*

Finis erat dictis: & adhuc Mineia proles
Vrget opus, ſpernitq; deum, feſtumq; profanat,
Tympana cum ſubitò non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis, & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra ſonant: & olent myrrhæque, crocique:
Reſque fide maior, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis:
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat vuis.
Iamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades: & rutilis collucent ignibus ædes;
Falſaque ſæuarum ſimulacra vlulare ferarum.
Fumida iam dudum latitant per tecta ſorores:
Diuerſæque locis ignes, ac lumina vitant.

Dum-

Dumq; petunt tenebras, paruos mēbrana per artus
Porrigitur, tenueſque includunt brachia pennæ.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire ſinunt tenebræ: non illas pluma leuauit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntque leues ſtridore querelas.
Tectaque non ſyluas celebrant, lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque tenent à veſpere nomen.

III. *Iuno etiam Inoem Semeles ſororem, Bacchi materteram ſibi diſperdendam decernit. Via ad inferos. Loca infera, ibique habitantium ſtudia, & occupationes.*

Tvm vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat: magnaſq; noui matertera vires
Narrat vbique dei: de totque ſororibus expers
Vna doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc natis, thalamoq; Athamantis habentē
Sublimes animos, & alumni numine Iuno:
Non tulit. & ſecum. Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire nouis Mineidas alis.
Nil poterit Iuno, niſi multos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? hæc vna potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. *Fas eſt, & ab hoſte doceri.*
Quidque furor valeat, Penthea cæde, ſatiſque
Ac ſuper oſtendit: cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla ſororibus Ino.
Eſt via decliuis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners, vmbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulchris.
Pallor, hyemſque tenent late loca ſenta: nouique,
Quà ſit iter, manes, ſtygiam quod ducat ad vrbem
Ignorant: vbi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas vndique portas
Vrbs habet: vtque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille: neç vlli
Exiguus populo eſt: turbamue accedere ſentit.
Errant exangues ſine corpore, & oſſibus vmbræ:
Parſque forum celebrant: pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes, antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem ſua pœna coercet.

IV. *Deſcenſus Iunonis Furiæ excubantes: quorundam, & diuerſi cruciatus. Petitio deæ de Athamante Inûs marito furiando, Tiſiphonis promiſſa.*

SVſtinet ire illuc cæleſti ſede relictâ,
(Tantum odijs, iræque dabat Saturnia Iuno.
Quo ſimul intrauit, ſacroque à corpore preſſum
Intremuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus ſimul edidit, illa ſorores
Nocte vocat genitos, graue, & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues,
Quam ſimul agnorunt inter caliginis vmbras,
Surrexere deæ. Sedes ſcelerata vocatur.
Viſcera præbebat Tityus lanianda: nouemque
Iugeribus diſtractus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quęque imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut vrges ruiturum Siſyphe ſaxum.
Voluitur Ixion, & ſe ſequiturque fugitque,
Molirique ſuis lethum patruelibus auſæ
Aſſiduè repetunt, quas perdant, Belides, vndas.
Quos omnes facie poſtquam Saturnia torua
Vidit, & ante omnes Ixiona: rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens. Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta ſuperbum
Regia diues habet, qui me cum coniuge ſemper
Spreuit: & exponit cauſſas odijque, viæque:
Quidque velit quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret, & in facinus traheret Athamanta furores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in vnum:
Sollicitatque deas. ſic hæc Iunone locuta,
Tiſiphone canos, vt erat turbata, capillos
Mouit: & extantes deiecit ab ore colubros:
Atque ita; non longis opus eſt ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque iubes. inamabiles regnum
Deſere, terque refer cæli melioris auras.
Læta redit Iuno, quam cælum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

V. *Quibus armata rebus, & quo comitatu Tiſiphone ad Athamantem, & Ino aduenerit, & quomodo ambos furentes effecerit.*

NEc mora: Tiſiphone madefactãs ſãguine ſumit
Importuna facem: fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue;

Egre-

Egrediturque domo: luctus comitatur euntem,
Et pauor, & terror, trepidoque inſania vultu.
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Æolij, pallorque fores infecit acernas,
Solque locum fugit. monſtris exterrita coniux:
Territus eſt Athamas: tectiſque exire parabant.
Obſtitit infelix, aditumque obſedit Erinnys:
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Cæſariem excuſſit, motæ ſonuere colubræ
Parſq; iacent humeris, pars circum pectora lapſæ
Sibila dant, ſaniemq; vomunt, linguiſq; coruſcant.
Inde duos medijs abrupit crinibus angues,
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inooſque ſinus, Athamanteoſque pererrant,
Inſpirantque graues animos, nec vulnera membris
Vlla ferunt: *mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.*
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ:
Erroreſque vagos, cæcæque obliuia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemq; & cædis amorem.
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cauo, viridi verſata cicuta.
Dumque pauent illi: vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaq; intima mouit.
Tum face iactata per eundem ſæpiùs orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iuſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis, ſumptumq; recingitur anguem.

VI. ***Athamas Learchum infantem ſuum ad ſaxum allidit: cum altero paruulo Melicerta ſe de ſcopulo in mare abijcit Ino. Rogatu Veneris à Neptuno dijs marinis accenſentur.***

PRotinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, iò comites, his retia tendite ſyluis:
Hic modo cum gemina viſa eſt mihi prole leæna:
Vtque feræ, ſequitur veſtigia coniugis amens:
Deque ſinu matris ridentem, & parua Learchum
Brachia tendentem rapit: & bis terque per auras
More rotat fundæ, rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit ora ferox. Tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſſa veneni,
Exululat: ſparſiſque fugit maleſana capillis:
Teque ferens paruum nudis Melicerta, lacertis
Euohe Bacche ſonat. Bacchi ſub nomine Iuno

Riſit: &, Hos vſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cauatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus vndas:
Summa rigent, frontemq;in apertũ porrigit æquor.
Occupat hunc (*vires inſania fecerat*) Ino:
Seque ſuper pontum nullo tardata timore
Mittit, onuſque ſuum: percuſſa recanduit vnda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui cælo ceſſit, Neptune, poteſtas:
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenſo,
Et dijs adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto eſt,
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui; gratumq;manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abſtulit illis
Quod mortale fuit, maieſtatemque verendam
Impoſuit: nomenque ſimul, faciemque nouauit:
Leucotheaque deum cum matre Palæmona dixit.

VII *Matronæ Thebanæ reginam ſuam luctu proſequentes, Iunonemque traducentes, & vindicem illius iram experientes, binas metamorphoſes ſubierunt.*

Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ
Signa pedum, primo videre nouiſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, ſciſſis cum veſte capillis.
Vtque parum iuſtæ, nimiumque in pellice ſæuæ
Inuidiam fecere deæ. conuicia Iuno
Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sæuitiæ monimenta meæ. res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Perſequar, inquit
In freta reginam: ſaltumque datura, moueri
Haud vſquam potuit, ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus vt fortè tetenderat in maris vndas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit vndas.
Huius, vt arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenſa eſt hæſit in illo.
Pars volucres factæ, quæ nunc quoq;gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſummis Cadmeides alis.

Cad-

VIII. *Cadmus domus ſuæ tot calamitatibus victus, & vrbis pertæſus, cum coniuge in Illyriam abit. Ibi ambo in dracones mutati, Syluas colunt, nec quemquam lædunt.*

Nescit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Æquoris eſſe deos. luctu, ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe ſua tanquam fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines:
Iamq; malis, anniſq; graues, dum prima retractant
Fata domus, releguntque ſuos ſermone labores:
Num facer ille mea traiectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum noua ſemina dentes?
Quem ſi cura deum tam certa vindicat ira:
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigat aluum.
Dixit, & vt ſerpens in longam tenditur aluum:
Durataeque cuti ſquamas increſcere ſentit:
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectuſque cadit pronus: commiſſaque in vnum
Paulatim tereti tenuantur acumina crura.
Brachia iam reſtant: quæ reſtant brachia tendit:
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ò coniux, accede miſerrima, dixit;
Dumq; aliquid ſupereſt de me, me tange, manumq;
Accipe dum manus eſt, dũ nõ totũ occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas: nec verba volenti
Sufficiunt: quoties aliquos parat edere queſtus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teque infelix his exue monſtris
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt humerique, manuſque,
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque cæleſtes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. Ille ſuæ lambebat coniugis ora,
Inque ſinus charos, veluti cognoſceret, ibat:
Et dabat amplexus: aſſuetaque colla petebat:
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur at illis
Lubrica pellucent criſtati colla draconis,
Et ſubito duo ſunt, iunctoque volumine ſerpunt,
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras,

Nunc quoq; nec fugiũt homines, nec vulnere lædũt
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
IX. *Acriſius quoq; Argiuorum rex Bacchũ repudiauit, & Perſeũ contempſit Hic Meduſæ caput amputauit, ex cuius guttis ſanguineis ſerpentes in Africa prodierunt. Eodẽ capite oſtẽtato Atlantẽ Mauritaniæ regem, hoſpitium ſibi negantem in montem magnum conuertit, in quo calũ recumbit.*

SEd tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos dederat: quem debellata colebat
India, quem poſitis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt: qui mœnibus arceat vrbis
Argolicæ, contraque deum ferat arma: genuſque
Non putat eſſe deum (neq; enim Iouis eſſe putabat)
Perſea, quem pluuio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violaſſe deum, quam non agnoſſe nepotem
Pœnitet, impoſitus iam cælo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aerea carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios formauit in angues:
Vnde frequens illa eſt, infeſtaque terra colubris.
Inde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ
Fertur; & ex alto ſeductas æthere longè
Deſpectat terras, totumque ſuperuolat orbem,
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpè ſub occaſus, ſæpè eſt ablatus in ortus.
Iamque cadente die veritus ſe credere nocti
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe:
Exiguamque petit requiem. dum Lucifer ignes
Euocet Auroræ, curſuſque Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Iapetionitides Atlas fuit. vltima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit

Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor:
Siue es mirator rerum, mirabere noſtras:
Hoſpitium, requiemque peto memor ille vetuſtæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnaſſia ſortem:
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor; & hanc prædæ titulum Ioue natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſeruanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, vade, procul, nec longe gloria rerum
Quas mentiris, ait, longe tibi Iuppiter abſit.
Vimque minis addit: manibuſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, quis enim par eſſet Atlantis
Viribus? At quoniam parui tibi gratia noſtra eſt,
Accipe munus, ait: læuaque à parte Meduſæ
Ipſe retrouerſus ſquallentia protulit ora:
Quantus erat, mons factus Atlas: nã barba comæque
In ſyluas abeunt: iuga ſunt humerique manuſque
Quod caput ante fuit, ſummum eſt in mõte cacumẽ:
Oſſa lapis fiunt. tum partes altus in omnes
Creuit in immenſum (ſic dij ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſyderibus cœlum requieuit in illo.

X. *Perſeus Andromedam propter ſuperbiam matris balenæ expoſitam à parentibus, pactione interpoſita in connubium depoſcit. Monſtrum ferro conficit, & optatis potitur. Virgulæ capiti Meduſæ ſubſtrata, in coralia tranſeunt.*

CLauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cælo clariſſimus alto
Lucifero ortus erat: pennis ligat ille reſumptis
Parte ab vtraque pedes: teloque accingitur vnco:
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumque, intraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheaque conſpicit arua.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas iniuſtus iuſſerat Ammon,
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, niſi quod leuis aura capillos
Mouerat, & tepido manabant lumina fletu:
Marmoreum ratus eſſet opus. trahit inſcius ignes
Et ſtupet, eximiæ correptus imagine formæ
Pænes ſuas quatere eſt oblitus in aere pennas.
Vt ſtetit, ò dixit, non iſtis digna catenis.

Pande requirenti nomen terræque tuumque,
Et cur vincla geras. primo ſilet illa, nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus, ſi non religata fuiſſet;
Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ
Indicat; & nondum memoratis omnibus, vnda
Inſonuit, veniensque immenſo bellua ponto
Imminet, & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo. genitor lugubris, & vna
Mater adeſt, ambo miſeri, ſed iuſtius illa:
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt, vinctoq;in corpore adhærent.
Tunc ſic hoſpes, ait, Lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem breuis hora ferenda eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus, Ioue natus, & illa,
Quam clauſam impleuit fœcundo Iuppiter auro:
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Ætherias auſus iactaris ire per auras:
Præferrer cunctis certè gener. addere tantis
Dotibus, & meritum (*Faueant modo numina*) tento,
Vt mea ſit, ſeruata mea virtute, paciſcor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale parentes.
Ecce velut nauis præfixo confita roſtro
Sulcat aquas, iuuenum ſudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulſu pectoris vndis
Tantum aberat ſcopulis, quantum balearica torto
Funda poteſt plumbo medij tranſmittere cœli:
Cum ſubito iuuenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abijt. & in æquore ſummo
Vmbra viri viſa eſt, viſam fera ſæuit in vmbram.
Vtque Iouis præpes, vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga draconem,
Occupat aduerſum: neu ſæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.
Sic celeri miſſo præceps per inane volatu
Terga feræ preſſit, dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curuo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa graui, modo ſe ſublimis in auras
Attollit, modò ſubdit aquis, modo more ferocis

Verſat

Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille auidos morſus velocibus effugit alis,
Quaq; patent, nunc terga cauis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. maduere graues aſpergine pennæ,
Nec bibulis vltra Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum. qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens iuga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor, ſuperaſque deorum
Impleuere domos. gaudent, generumq; ſalutant:
Auxiliumque domus, ſeruatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheuſque pater reſoluta catenis
Incedit virgo pretiumque, & cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit vnda:
Anguiferumque caput dura ne lædat arena;
Mollit humum folijs, nataſque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ,
Virga recens, bibulaque etiam nunc viua medulla
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit huius;
Percepitque nouum ramis, & fronde rigorem.
At pelagi nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis: & idem contingere gaudent;
Seminaque ex illis iterant iactata per vndas.
Nunc quoque coralijs eadem natura remanſit,
Duritiam tacto capiant vt ab aere, quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

XI. *Sacrificium, & nuptiæ Perſei. In conuiuio occaſio cadis Meduſę, de cuius deſecto capite Pegaſus alatus equus, & chryſaor proſiluerit. item, vnde illi angues pro crinibus, commemoratur.*

DIjs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit:
Læuum Mercurio dextrum tibi, bellica virgo:
Ara Iouis media eſt: mactatur vacca Mineruæ:
Alipedi vitulus: taurus tibi ſumme deorum.
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotata rapit. tædas Hymenæus, amorque
Præcipiunt: largis ſatiantur odoribus ignes,
Sertaque dependent tectis, & vbique, lyræque
Tibiaque, & cantus animi felicia læti
Argumenta ſonant: reſeratis aurea valuis

Atria

Atria tota patent: pulcroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt conuiuia regis.
Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudere animos, cultuſque, genuſque locorum
Quærit Abantiades. quærenti protinus vnus
Narrat Lyncides, moreſque, habitumque virorum.
Quæ ſimul edocuit, nunc ò fortiſſimè, dixit,
Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades; gelido ſub Atlante iacentem
Eſſe locum ſolidæ tutum munimine molis,
Cuius in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, vnius ſortitas luminis vſum.
Id ſe ſolerti furtim dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu: perque abdita longè,
Deuiaque, & ſyluis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros
Perq; vias vidiſſe hominum ſimulacra, ferarumque,
In ſilicem ex ipſis viſa conuerſa Meduſa.
Dumque grauis ſomnus colubros, ipſamq; tenebat,
Eripuiſſe caput collo: penniſque fugacem
Pegaſon, & fratrem matris de ſanguine natos,
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ iactatis tetigiſſet ſydera pennis.
Ante expectatum tacuit, tamen excipit vnus
Ex numero procerum, quærens, cur vna ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes, ait, quoniam ſcitaris digna relatu:
Accipe quæſiti cauſam: Clariſſima forma,
Multorumque fuit ſpes inuidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit: inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Mineruæ
Dicitur, auerſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Iouis texit. neue hoc impune fuiſſet:
Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros.
Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in aduerſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

ELE-

ELECTA
EX LIBRO QVINTO
METAMORPHOSEON.

I. *Phineus Cephei frater deſponſam ſibi prius Andromedam, nunc peregrino commiſſam vxorem iniquiſſimè patiens, inter epulas nuptiales pugnam incipit. Fit vtrinque magna, & varia trucidatio, apponunturque cadentium nomina.*

DVmque ea Cephenum medio Danaeius heros
Agmine commemorat: fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec coniugalia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma,
Inque repentinos conuiuia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis, quod ſæua quietum
Ventorum rabies motis exaſperat vndis.
Primus in his Phineus belli temerarius auctor
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam,
En ait, en adſum præreptæ coniugis vltor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Iupiter eripiet. Conanti mittere, Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſeruatam dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit,
Sed graue Nereidum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exſaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit: niſi ſi crudelis idipſum
Exigis vt pereat, luctuque leuabere noſtro
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectãte reuincta eſt,
Et nullam quod opem patruus, ſponſuſue tuliſtis:
Inſuper à quoquam quod ſi ſeruata dolebis?
Præmiaque eripies? quæ ſi tibi magna videntur,
Ex illis ſcopulis, vbi erant affixa, petiſſes:
Núc ſine qui petijt, per quem hæc nõ orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis, & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc. & Perſea vultu
Alterno ſpectans; petat hunc ignorat, an illum:
Cum-

Cunctatuſque breui contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit,
Vt ſtetit illa toro: ſtratis tum denique Perſeus
Exilijt, teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet: niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & indignùm ſceleratо profuit ara.
Fronte tamen Rhæti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquã cecidit, ferrumque ex oſſe reuulſũ eſt:
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telaque conijciunt: & ſunt qui Cephea dicunt
Cum genero debere mori. ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus iura, fidemque,
Hoſpitijque deos, ea ſe prohibente moueri.
Bellica Pallas adeſt: & protegit ægide fratrem.
Datque animos. erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperiſſe ſub vndis
Creditur, egregius forma; quam diuite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curuum crinale capillos.
Ille quidem iaculo quamuis diſtantia miſſo
Fugere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoq; lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc vbi fædatos iactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Licabas iunctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris:
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Atyn: quos ille tetenderat arcus,
Arripit: &, Mecum tibi ſint certamina, dixit,
Nec longùm pueri fato lætabere, quo plus
Inuidiæ, quam laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit neruo penetrabile telum,
Vitatumque tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ
Acriſioniades, adigitque in pectus. at ille
Iam moriens, oculis ſub nocte natantibus atra,
Circumſpexit Atyn, ſeque acclinauit ad illum,
Et tulit ad manes iunctæ ſolatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,

Et

Et Libys Amphimedon, auidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapſi. ſurgentibus obſtitit enſis
Alterius coſtis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe: ſed altis
Extantem ſignis, multæque in pondere maſſæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro: rutilum vomit ille cruorem:
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucaſeumque Abarim, Sperchionidemque Lycertum,
Intonſumque comas Elicen, Phlegyamque Clyrumque
Sternit: & extructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idam,
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutam.
Ille tuens oculis immitem Phinea toruis,
Quãdoquidẽ in partes, ait, abſtrahor, accipe Phineu
Quem feciſti hoſtem, penſaque hoc vulnere vulnus,
Iamque remiſſurus tractum de vulnere telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenũm poſt regem primus Odites
Enſe iacet Clymeni, Protenora percutit Hypſeus,
Hypſea Lyncides. Fuit & grandæuus in illis
Emathion, æqui cultor, timidusque deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & inceſſit, ſceleratæque deuouet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit enſe caput: quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expirauit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſq; & cæſtibus Ammon
Inuicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phineacecidere manu: Cererisque Sacerdos
Alphytus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Lampetide non hos adhibendus ad vſus,
Sed qui pacis opus citharam cum voce moueres
Iuſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Quẽ procul aſtantẽ, plectrumque imbelle tenentem
Pettalus irridens, ſtygijs cane cætera, dixit,
Manibus, & læuo mucronem tempore fixit.

Con-

Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impunè ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſte
Oſſibus illiſit mediæ ceruicis. at ille
Procubuit terræ mactati more iuuenci.
Demere tentabat læui quoque robora poſtis
Cinipheus Pelates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Coriti: lignoque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille:
Sed retinente manu moriens è poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeia caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorilas ditiſſimus agri:
Diues agri Dorilas; quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris aceruos.
Huius in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum
(Lethifer ille locus) quem poſtquã vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem vulnera vidit
Bactrius Halcyoneus, hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſque exangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare recepta
Ceruice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum fortuna iuuat, Clytiumq; Danũq;
Matre ſatos vna diuerſo vulnere fudit.
Nam Clytij per vtrumque graui vibrata lacerto
Fraxinus acta femur: iaculum Danus ore momodit.
Occidit, & Celadon Mindeſius, occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina; dubio genitore creatus:
Echionque ſagax quondam ventura videre,
Tunc aue deceptus falſa: Regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto supereſt namq; omnibus vnũ a
Opprimere eſt animus. coniurata vndiq; pugnant
Agmina, pro cauſſa meritum impugnante, fideque
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & noua coniux
Cum genitrice, fauent; vlulatuque atria complent,
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum:
Pollutoſque ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renouataque prælia miſcet.
Circumeunt vnum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant hyberna grandine plura
Præter vtrumque latus, præterq; & lumen, & aures,

Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ,
Tutaque terga gerens,aduerſaq; in agmina verſus
Suſtinet inſtantes: inſtabat parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris vt auditis diuerſa valle duorum,
Extimulata fame, mugitibus armentorum,
Neſcit vtro potius ruat, & ruere ardet vtroque.
Sic dubius Perſeus, dextra læuane feratur,
Molpea traiecti ſummouit vulnere cruris:
Contentuſque fuga eſt: neque enim dat tempus Ethemon,
Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: & extrema percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit, dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad lethum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit, trepidum Perſeus, & inertia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.

II. *Sentiens ſe aduerſariæ multitudini imparem Perſeus, mandat ſuis, oculos auertant: caput Meduſæum præfert, cuius intuitu hoſtes in ſaxa diriguerunt: nec eam calamitatem, quantumuis ſupplici prece Phineus ipſe effugit.*

VErùm vbi virtutem turbæ ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi:
Dixit, ab hoſte petam. vultus auertite veſtros,
Si quis amicus adeſt. & Gorgonis extulit ora.
Quære alium,tua quem moueant miracula, dixit
Theſſalus: vtque manu iaculum lethale parabat
Mittere; in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampix animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota nec vltra eſt.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat; clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælauerat auro:
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad vmbras,
A tanto cecidiſſe viro. pars vltima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertaque velle
Ora loqui credas: nec ſunt ea peruia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi,non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx, incurrite mecum:
Et proſternite humi iuuenē magica arma mouentē.

In-

Incurſurus erat: tenuit veſtigia tellus:
Immotuſque ſilex, armataque manſit imago:
Hi tamen ex merito pœnas ſubiere: ſed vnus
Miles erat Perſei: pro quo dum pugnat Aconteus
Gorgone conſpecta, ſaxo concreuit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiam num viuere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages naturam traxit eandem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere bis. centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet iniuſti tunc denique Phinea belli,
Sed quid agat? ſimulacra videt diuerſa figuris,
Agnoſcitque ſuos: & nomine quemque vocatum
Poſcit opem: credenſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant: auertitur, atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu; remoue tua monſtra: tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Meduſæ,
Tolle, precor: non nos odium, regnique cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge mouimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua: tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piger. nihil, ô fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi, tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum quem voce rogabat
Reſpicere audenti, quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum eſt munus inerti;
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam manſura dabo monumenta per æuum:
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Vt mea ſe ſponſi ſoletur imagine coniux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obuerterat ore.
Tunc quoque conanti ſua lumina flectere, ceruix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidū, vultuſq; in marmore ſupplex,
Summiſſæque manus, facieſque obnoxia manſit.

III. *Ad vlciſcendum Æriſium vnum, oſtenſo capite Meduſeo Prætum, illius fratrem, eodemque modo Polydecten Seriphi regem incredulum, facit Perſeus lapideſcere.*

Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
Intrat; & immeriti vindex vltroque parentis
Aggre-

Aggreditur Prœtum. nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec quam malè ceperat, arce
Torua colubriferi ſuperauit lumina monſtri.
Te tamen, ò paruæ rector Polydecte Seriphi,
Nec iuuenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed, inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudem: fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri,
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſæo ſilicem ſine ſanguine fecit.

IV. *Pallas in Heliconem venit, viſura fontem, à Pegaſo productum, cui inde nomen Hippocrene. A Muſis beneuolè accipitur: fontem locumque admiratur. Ad narrationẽ ſequentem preparatio.*

HActenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde caua circumdata nube Seriphon
Deſerit, à dextra Cyntho, Gyaroque relictis:
Virgineumque Helicona petit: quo monte potita
Conſtitit: & doctas ſic eſt affata ſorores.
Fama noui fontis noſtras peruenit ad aures,
Dura Meduſæi: quem præpetis vngula rupit.
Is mihi cauſſa viæ: volui mirabile factum
Cernere: vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Vranie: Quæcumque eſt cauſa videndi
Has tibi, Diua, domos; animo gratiſſima noſtro.
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus huius origo eſt
Fontis: & ad latices deduxit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus vndas,
Syluarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudioque, locoque
Mœonidas. Quam ſic affata eſt vna ſororum:
O niſi te virtus opera ad maiora tuliſſet;
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers: meritoque probas, artemque, locumque:
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus.
Sed vetitum eſt adeò ſceleri nihil. Omnia terrent
Virgineas mentes: diruſque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.

V. *Tem-*

V. *Tempeſtate pluuia in Parnaſſum redeuntes Muſæ, à Pyreneo tyranno domum inuitantur, cuius libidini ſe mirabiliter eripiunt. Inſecuturus de arce præcipitem ſe agit, fractiſque ceruicibus interit.*

DAulia Threicio, Phoceaque milite rura,
Ceperat ille ferox, iniuſtaque regna tenebat,
Templa petebamus Parnaſſia: vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) conſiſtite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto graue ſydus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Sæpè caſas ſuperi. Dictis, & tempore motæ,
Annuimuſque viro, primaſque intrauimus ædes.
Deſierant imbres, victoque Aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimque parat, quam nos ſumptis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem:
Seque iacit vecors è ſummo culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſiſque oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctā.

VI. *Nouem Pieri filiæ Muſas cantu prouocantes, in picas conuerſæ ſunt. Canit vna bellum giganteum, deorumque fugam in Ægyptum, vbi ſub diuerſis animalium figuris delituerunt. Contra canendi partes dantur Calliope.*

MVſa loquebatur: pennæ ſonuere per auras,
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes.
Vnde ſonent, hominemque putat Ioue nata locutū,
Ales erat; numeroque nouem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis, imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa deæ dea, Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis diues in aruis.
Pæonis Euippe mater fuit: illa potentem
Lucinam nouies, nouies peritura vocauit:
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum:
Perque tot Æmonias, & per tot Achaïdas vrbes
Huc venit: & tali committit prælia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,

Theſpia-

Theſpiades certate deæ: nec voce, nec arte
Vincemur: totidemque ſumus. vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathijs ad Pæonas vſque niuoſos
Cedemus ſyluis. dirimant certamina nymphæ.
Turpe quidem contendere erat: ſed cedere viſum
Turpius. electæ iurant per flumina nymphæ,
Factaque de viuo preſſere ſeditia ſaxo.
Tunc ſine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt
Bella canit ſuperum, falſoque in honore gigantes,
Ponit: & extenuat magnorum facta deorum:
Emiſſumque ima de ſede Typhoea terræ
Cælitibus feciſſe metum, cunctoſque dediſſe.
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoea narrat,
Et ſe mentitis ſuperos celaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Iuppiter: vnde recurui
Nunc quoq; formatus Libys eſt cũ cornibus Ammon
Delius in coruo, proles Semeleia capro,
Fele ſoror Phœbi, niuea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia mouerat ora.
Poſcimur Aonides. Sed forſitan otia non ſunt,
Nec noſtris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſque leui conſedit in vmbra.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis vni.
Surgit, & immiſtos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hæc percuſſis ſubiungit carmina neruis.

VII. *Orditur Calliope à laudibus Cereris. Subijcit de Siciliæ tremoribus, è lucta, & nixibus Typhoei gigantis, ea obruti. Ad hæc de Venere, quæ præter Dianam, & Mineruam nihilominus Proſerpinam virginitati deditam non ſuſtinens, Cupidinem ad Plutonem illius ducendæ deſiderio ſauciandum impellit. Qui rem effectam dat.*

PRima Ceres vnco glebas dimouit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges: Cereris ſunt omnia munus.
Illa canenda mihi eſt: vtinam modo dicere poſſem
Carmina digna dea: certè eſt dea carmine digna.
Vaſta giganteis iniecta eſt inſula membris

Trinacris; & magnis ſubiectum molibus vrget
Æthereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, tentatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubiecta Peloro,
Læua Pachyne tibi: Lilybeo crura premuntur:
Degrauat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpè remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidaque, & magnos deuoluere corpore montes.
Inde tremit tellus; & rex pauet ipſe ſilentum,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu,
Immiſſuſque dies trepidantes terreat vmbras.
Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum euectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt loca nulla labare,
Depoſuitque metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens: natumque amplexa volucrem:
Arma, manuſque meæ, mea nate potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido:
Inque dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna nouiſſima regni.
Tu ſuperos, ipſumque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque regit qui numina terræ.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque, tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo, quæ iam patientia noſtra eſt?
Spernimur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam ſpes affectat eaſdem.
At tu, pro ſocio, ſi qua eſt mihi gratia, regno
Iunge deam patruo. Dixit Venus. ille pharetram
Soluit; & arbitrio matris de mille ſagittis
Vnam ſepoſuit: ſed qua nec acutior vlla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curuauit flexile cornu:
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.

VIII. *Topographia Pergusæ lacus, ad quem flores cum ſodalibus legentem Proſerpinam, Pluto vxore rapit.*

Haud procul Ætneis lacus eſt à mœnibus altis,
Nomine Perguſa: non illo plura Cayſter

Car-

Carmina cygnorum labentibus audit in vndis:
Sylua coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, vt velo, phœbeos ſummouet ignes.
Frigora dant rami, varios humus humida flores;
Perpetuum ver eſt: quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit:
Dumque puellari ſtudio calathoſque, ſinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo;
Penè ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti.
Vſque adeò eſt properatus amor. Dea territa mœſto,
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpiùs, ore
Clamat: &, vt ſumma veſtem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus affuit annis:
Hæc quoque virgineum mouit iactura dolorem:
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos: quorum per colla, iubaſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas:
Perque lacus altos, & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum, rupta feruentia terra,
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.

IX *Cyane nympha Anapi fluuio nupta, Proſerpinam agnoſcens, raptum hanc Plutoni exprobrat, curſumque deiectu brachiorum impedire nititur. Ille iratus ſceptrum terræ elidit, quæ mox dehiſcens, viam ad tartara pandit. Cyane dolore, & lacrymis tabeſcens in aquam reſoluitur, ſtagnumque auget, quod deinde ab ea nomen accepit.*

Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ
Quod coit anguſtis incluſum cornibus æquo.
Hic fuit, à cuius ſtagnum quoque nomine dictũ eſt
Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas:
Gurgite quæ medio ſumma tenus extitit aluo,
Agnouitque deam. Nec longius ibitis, inquit:
Non potes inuitæ Cereris gener eſſe, roganda,
Non rapienda fuit. *Quod ſi componere magnis
Parua mihi fas eſt*: & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, vt hæc, exterrita nupſi.
Dixit: & in partes diuerſas brachia tendens
Obſtitit. haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribiloſque hortatus equos, in gurgitis ima

Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane raptamque deam, contemptaque fontis
Iura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita: lachrymiſq; abſumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres,
Oſſa pati flexus, vngues poſuiſſe rigorem:
Primaque de tota tenuiſſima quæque liqueſcunt:
Cœrulei crines, digitique, & crura, pedeſque:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Tranſitus eſt. Poſt hæc humeri, tergumq; latuſque
Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatq; nihil quod prendere poſſis.

X. *Quam cupidè, ac ſtudioſè filiam Ceres requiſierit. Sitibunda ad aniculam diuertens, ab ea potum accipit. Puerum ſe vt bibulam irridentem, in ſtellionem tranſmutat.*

INterea pauidæ nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæſita profundo.
Illam non vdis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit. non Heſperus, illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna.
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus vbi alma dies hebetarat ſydera, natam
Solis ab occaſu, ſolis quærebat ad ortus.
Feſſa labore ſitim conceperat; oraque nulli
Colluerant fontes. contectam ſtramine vidit
Fortè caſam: paruaſque fores pulſauit. at inde
Prodit anus, diuamque videt, lymphamq; roganti
Dulce dedit, toſta quod coxerat ante polenta,
Dum bibit illa datam: duri puer oris, & audax
Conſtitit ante deam, riſitque, auidamque vocauit.
Offenſa eſt: neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido miſta perfudit diua polenta.
Combibit os maculas: & quæ modo brachia geſſit:
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris:
Inque breuem formam, ne ſit vis magna nocendi.
Contrahitur, paruaque minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemq; & tangere monſtra pauentem
Fugit anum: latebramque petit: aptamque colori
Nomen habet, varijs ſtellatus copora guttis.

XI. *Regredienti in Siciliam Cereri, Cyane zonam Proſerpinæ in vndas ſuas delapſam monſtrat: loqui enim, & quod pridem geſtum fuerat, narrare non poterat. Ceres ingenti dolore ſuſcepto terras, & Siciliam præſertim execratur: in aratra, ruſticos, & boues aratores ſæuit: ſolum infæcundum efficit: noxias frugibus tempeſtates inducit.*

QVas dea per terras, & quas errauerit vndas,
Dicere longa mora eſt? quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. dumque omnia luſtrat eundo,
Venit & ad Cyanen ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet: ſed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant; nec qua loqueretur habebat;
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti
Illo fortè loco dilapſam in gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in vndis.
Quam ſimul agnouit, tanquam tum deniq; raptam
Sciſſet, inornatos laniauit diua capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Neſcit adhuc, vbi ſit. terras tamen increpat omnes
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Repperit. Ergo illic ſæua vertentia glebas
Fregit aratra manu, parilique irata colonos,
Ruricolaſque boues letho dedit; aruaque iuſſit
Fallere depoſitum; vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ latè vulgata per orbem
Sparſa iacet: primis ſegetes moriuntur in herbis.
Et modò ſol nimius, nimius modo corripit imber:
Sydera nunc, ventique nocent, auidæque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.

XII. *Arethuſa dea iram aduerſus terram ſedare contendit. Se peregrinam. Cur, & qua ratione eo aduenerit, opportunius narraturam. Dum per infera labitur, illic Proſerpinam, quanquam adhuc mœſtam, iam tamen inferorum reginam, Plutoniſque regis coniugem vidiſſe.*

TVm caput Eleis Alpheias extulit vndis:
Rorante ſq; comas à fronte remouit ad aures
Atque ait: O toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immenſos ſiſte labores:
Neue tibi fide violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque inuita rapinæ.

Nec ſum pro patria ſupplex. huc hoſpita veni;
Piſa mihi patria eſt, & ab Elide ducimus ortus:
Sicaniam peregrina colo. ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt: hos nunc Arethuſa penatas
Hanc habeo ſedem: quam tu mitiſſima ſerua.
Mota loco cur ſim, tantique per æquoris vndas
Aduehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiua meis, cùm tu curaque leuata,
Et vultus melioris eris, mihi peruia tellus
Præbet iter: ſubterque imas ablata cauernas
Hic caput attollo, deſuetaque ſydera cerno.
Ergo dum ſtygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.

XIII. *Stupefacta hoc nuncio Ceres, in cælum vehitur: filiam vbi ſit, Ioui indicat: ſibi eam reſtitui flagitat. Iuppiter culpam fratris eleuat: ab eiuſdem nobilitate diuitijs deam conſolatur: reuocandam, ſi nil guſtarit, pollicetur.*

Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces
Attonitæque diu ſimilis fuit. vtque dolore
Pulſa graui grauis eſt amentia, curribus auras
Exit in æthereas. ibi toto nubila vultu
Ante Iouem ſparſis ſtetit inuidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi, Iuppiter, inquit,
Sanguine proque tuo; ſi nulla eſt gratia matris,
Nata patrem moueat; neu ſit tibi cura precamur
Vilior illius, quòd noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt,
Si reperire vocas amittere certius: aut ſi
Scire vbi ſit, reperire vocas. quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam: neque enim prędone marito
Filia digna tua eſt, ſi iam mea filia non eſt.
Iuppiter excepit. Commune eſt pignus, onuſque
Nata mihi tecum: Sed ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor eſt: neq; erit nobis genere ille pudori
Tu modo, diua, velis. Vt deſint cætera, quantum eſt
Eſſe Iouis fratrem? quid quod non cætera deſunt?
Nec cecidit niſi ſorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi diſſidij eſt, repetat Proſerpina cælum,

Le-

Lege tamen certa: ſi nullos contigit illic
Ore cibos: nam ſic Parcarum fœdere cautum eſt.

XIV. *Septem grana mali punici Proſerpina comederat. Aſcalaphum Orphones, & Acherontis filium, accuſatorem ſuum ipſa indignata bubonem reddit.*

Dixerat: at Cereri certum eſt educere natum.
Non ita fata ſinunt, quoniam ieiunia virgo
Soluerat: & cultis dum ſimplex errat in hortis
Puniceum curua decerpſerat arbore pomum;
Sumptaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo: ſoluſque ex omnibus illud
Aſcalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne
Inter auernales haud ignotiſſima nymphas,
Ex Acheronte ſuo furuis peperiſſe ſub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi: teſtemque profanum
Fecit autẽ; ſparſumq; caput Phlegethõtide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fuluis amicitur ab alis:
Inque caput creſcit, longoſque reflectitur vngues,
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas;
Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignauus Bubo, dirum mortalibus omen.

XV. *Quamobrem Sirenes cum plumis, & pedibus auium, facies gerant virgineas. Iuppiter Cererem exhilarat; atque vt filia vnum ſemeſtre cum matre, alterum cum marito viciſſim ſit, conſtituit.*

Hic tamen indicio pœnam, linguaque videri
Commeruiſſe poteſt: vobis, Acheloides, vnde
Pluma pedeſque auium, cum virginis ora geratis?
At quia cum legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero miſtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus vt veſtram ſentirent æquora curam
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facileſque deos habuiſtis: & artus
Vidiſtis veſtros ſubditis flaueſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet vſum,
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
At medius fratriſque ſui, mœſtæque ſororis
Iuppiter ex æquo voluentem diuidit annum.
Nunc dea regnorum numen commune duorum

Cum matre eſt totidem , totidem cum coniuge menſes
Vertitur extemplo facies , & mentis , & oris ,
Nam modo quæ poterat Diti quoque mœſta videri,
Læta deæ frons eſt : vt Sol qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit , victis è nubibus exit .

XVI. *Arethuſa in Alpho fluuio per æſtum lauans , eundem ſe inſectantem acerrimè fugit ; & Diana (cuius opem flagitat) miſerante , in fontem ſui nominis mutata , per loca ſubterranea manans , in inſula Ortygia emergit . Conſtantiſſima , & diuino quoque præſidio conſeruata virginitatis præclarum paradigma . De eadem Virgilius Ecloga 3.*

Sic tibi cum fluctus ſubter labere Sicanos
Doris amara ſuas non intermiſceat vndas .
Et 3. Æneid.
Nomen dixere priores
Ortygiam . Alpheum fama eſt huc Elidis amnem
Occultas egiſſe vias ſubter mare : qui nunc
Ore , Arethuſa , tuo Siculis confunditur vndis .

EXigit alma Ceres nata ſecura recepta ,
Quæ tibi cauſſa fugæ ? cur ſis Arethuſa ſacer fons ?
Conticuere vndæ : quarum dea ſuſtulit alio
Fonte caput : virideſque manu ſiccata capillos
Fluminis Alphei veteres narrauit amores .
Pars ego nympharum quæ ſunt in Acheide , dixit ,
Vna fui : nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit : nec poſuit ſtudioſius altera caſſes .
Sed quamuis formæ nunquã mihi fama petita eſt ,
Quamuis fortis eram , formoſæ nomen habebam ,
Nec mea me facies nimium laudata iuuabat :
Quaque aliæ gaudere ſolent , ego ruſtica dotè
Corporis erubui ; crimenque placere putaui .
Laſſa reuertebar , memini , Stymphalide ſylua :
Æſtus erat , magnuſque labor geminauerat æſtus
Inuenio ſine vortice aquas , ſine murmure euntes
Perſpicuas ad humum ; per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat ; quas tu vix ire putares .
Cana ſalicta dabant , nutritaque populus vnda
Sponte ſua natas ripis decliuibus vmbras .
Acceſſi , primumque pedis veſtigia tinxi .
Mox immergor aquis , quàs dum ferioq; trahoque
Mille

Mille modis labens, excuſſaque brachia iacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur,
Territaque inſiſto proprioris margine fontis.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab vndis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sic ego currebam, ſit me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Vt ſolet accipiter trepidas vrgere columbas.
Vſque ſub Orchomenon. Pſophidaque Cyllenenq;
Mœnalioſque ſinus, gelidumq; Erimanthon, & Elim
Currere ſuſtinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes; & quà via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes vmbram, niſi ſi timor illa videbat.
Sed certè ſonituque pedum terrebar: & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquã,
Armigeræ, Diana, tuæ, cui ſæpè dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra.
Mota Dea eſt, ſparſiſque ferens è nubibus vnam
Me ſuper iniecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum caua nubila quærit.
Eiſque locum, quo me dea texerat, inſcius ambit:
Et bis iò Arethuſa, iò Arethuſa vocauit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnę,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit; neque veſtigia cernit
Longius vlla pedum; ſeruat nubemque, locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus:
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quaque pedem moui, manat locus: eque capillis
Ros cadit; & citius, quàm nunc tibi facta renarro,
In latices mutor. Sed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas: poſitoque viri, quod ſumpſerat ore,
Vertitur in proprias, vt ſe mihi miſceat, vndas.
Delia rupit humum: cæcis ego merſa cauernis
Aduehor Ortygiam; quæ me cognomine diuæ
Grata mihi ſuperas eduxit prima ſub auras.
Hac Arethuſa tenus.

XVII. *Ceres Triptolemo currum ſuum donat, & ad frumenti ſationem mortales docendum mittit. Lyncus Scythiæ rex hoſpitem accipit, inuidiaque ſuadente dormientem iugulare tentat, quem Ceres in lyncen vertit. Omnia hæc cecinit Calliope, Nymphæ palmam Muſis adiudicarunt; & hæ Pieridas ſibi conuiciantes in Picas mutauerunt.*

——— Geminos dea fertilis angues
Curribus admouit, frænisque coercuit ora;
Et medium cæli, terræque per aera vecta eſt:
Atque leuem currum Tritonida miſit in vrbem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina iuſſit
Spargere humo: partim poſt tempora longa recultę.
Iam ſuper Europen ſublimis, & Aſida terram
Vectus erat iuuenis, Scythicaſque aduertitur oras,
Rex vbi Lyncus erat: regis ſubit ille penates:
Quà veniat, cauſſamque viæ, nomenque rogatus.
Et patriam; Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen: veni nec puppe per vndas,
Nec pede per terras: patuit mihi peruius æther,
Dona fero Cereris, latus quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus inuidia: tantique vt muneris auctor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit: ſomnoque grauatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit, rurſuſque per aera iuſſit
Mopſopium iuuenem ſacros agitare iugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus.
At nymphæ viciſſe deas Helicona colentes
Concordi dixere ſono, conuicia victæ
Cum facerent, Quoniam, dixi, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaq; culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas: quà vocat ira, ſequemur,
Rident Pœonides; ſpernuntque minantia verba.
Conatæque laqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues
Aſpexere ſuos, operiri & brachia plumis;
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt; volucreſque nouas accedere ſyluis.
Plangere dumq; volunt per brachia mota leuatæ,
Aere pendebant nemorum conuicia picæ,
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi.

ELECTA
EX LIBRO SEXTO
METAMORPHOSEON.

I. *Arachne, humili loco nata mulier, lanifico excellens, & tota Lydia percelebris, eò venit arrogantiæ, vt Mineruam magiſtram abnegaret: quin etiam in certamen vocaret, Cui illa ſe comparans anus formam aſſumit.*

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaque Aonidum, iuſtamque probauerat iram,
Tum ſecum, laudare parum eſt; laudemur & ipſæ:
Numina nec ſperni ſine pæna noſtra ſinamus;
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, neque origine gentis
Clara, ſed arte fuit: pater huic Colophonius Idmon
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater; ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per vrbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.
Huius vt aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui nymphæ vineta Timoli:
Deſeruere ſuas nymphæ Pactolides vndas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare iuuabat:
Tunc quoque cum fierent: tantus decor affuit arti:
Siue rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu:
Siue leui teretem verſabat pollice fuſum:
Seu pingebat acu: ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaq; offenſa magiſtra,
Certet, ait, mecum: nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſoque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tunc ſic orſa loqui.

II. *Datura conſilium ſimulata anus, ſenectutem à Prudentia commendat. Suadet ergo, deæ ſe ſubmittat, culpæ veniam roget. Arachne conſiliariã pro delira ſuperbè contemnit, denuo Mineruæ certamen offert; quæ perſonã abijcit. Erubeſcit Arachne, ab audacia tamẽ, & cõtumacia nõ diſcedit.*

——— *Non omnia grandior ætas.*
Quæ fugiamus, habet: ſeris venit vſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
Cede deæ, veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc toruis, inceptaque fila relinquit:
Vixque manus retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta ſenecta,
Et nimium vixiſſe diu nocet. audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilij ſatis eſt in me mihi: neue monendo
Profeciſſe putes: eadem eſt ſententia nobis.
Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum dea, Venit, ait: formamque remouit anilem,
Palladaq; exhibuit. Venerantur numina nymphæ,
Mygdonideſque nurus: ſola eſt interrita virgo.
Sed tamen erubuit: ſubituſque inuita notauit
Ora rubor: rurſuſque euanuit: vt ſolet aer
Purpureus fieri, cum primum Aurora mouetur:
Et breue poſt tempus candeſcit ſolis ab ortu:
Perſtat incepto: ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. neque enim Ioue nata recuſat,
Nec monet vlterius, nec iam certamina differt.

III. *Antequam doceat Poeta, quid fabularũ aut hiſtoriarum vtraq; telæ ſuæ intexuerit, morem laboremque textricum quaſi ſub aſpectum ponit, deque umbris, & coloribus nonnihil attingit. Minerua expreſſit litẽ ſuã cũ Neptuno XII. dijs iudicibus, ſuper Athenarum appellatione. In quatuor angulis tranſmutationes mulierũ, quæ ſe Iunoni forma, aut æquarint, aut prætulerint. In ora telæ, oliuas, genus arboris ſibi charum, attexuit.*

Haud mora: conſiſtunt diuerſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela iugo iuncta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radijs ſubtegmen acutis:

Quod

Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Vtraque feſtinant, cinctæque ad pectora veſtes,
Brachia docta mouent, ſtudio fallente laborem.
Illic, & Tyrium quæ purpura ſenſit ahenum,
Texitur, & tenues parui diſcriminis vmbræ,
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cælum:
In quo diuerſi niteant cùm mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit:
Vſque adeò quod tãgit,idẽ eſt; tamen vltima diſtãt.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas ſcopulum Mauortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cæleſtes, medio Ioue ſedibus altis
Auguſta grauitate ſedent. ſua quemque deorum
Inſcribit facies. Iouis eſt regalis imago.
Stare deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit: medioque è vulnere ſaxi
Exiluiſſe fretum; quo pignore vindicet vrbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis aſtam.
Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus:
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram
Edere cum baccis fœtum canentis oliuæ:
Mirarique deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore ſuo, breuibus diſtincta ſigillis
Threiciam Rhodopen habet angulus vnus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina ſummorum ſibi, qui tribuere deorum.
Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet. hanc Iuno iuſſit certamine victam
Eſſe gruem, populiſque ſuis inducere bellum.
Pinxit, & Antigonen auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Iouis; quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonue pater, ſumptis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
Qui ſupereſt ſolus Cynaran habet angulus orbem:
Iſque gradus templi natarum membra ſuarum

Am-

Amplectens, ſaxoque iacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt, operiſque ſua facit arbore finem.

IV. *Tela Arachnea taurum, Europam per mare reportantem habuit; eo artificio, vt viuos crederes. Item Iouis, Neptuni, Phœbi, in beſtias quoque mutatorum fœdiſſima adulteria, quæ tacenda duximus: cum Minerua nihil niſi honeſtum pinxerit. Limbus flores, & hederam imitabatur. Radio percuſſa ad laqueum adigitur, & araneam induit.*

MÆonis eluſam deſignat imagine tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Aſſilientis aquæ, timidaſque recondere plantas.
Vltima pars telæ tenui circumdata limbo.
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Liuor
Poſſit opus. doluit ſucceſſu flaua virago:
Et rupit pictas cæleſtia crimina veſtes.
Vtque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animoſa ligauit,
Guttura: pendentem Pallas miſerata leuauit.
Atq; ita, Viue quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſt ea diſcedens ſuccis Hecateidos herbæ
Sparſit, & extemplo triſti medicamine tactæ
Defluxere comæ, cum queis & naris, & aures:
Fitque caput minimũ: toto quoq; corpore parua eſt.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit.
Stamen: & antiquas exercet aranea telas.

V. *Niobe Thebarum regina beatiſſima, nullaque re ſibi tantum plaudens, quantum numeroſa ſobole (puta ſeptem maribus, & puellis totidem) Thebanis fœminis Latonam cum Apolline, & Diana eius liberis venantibus, inſolentiſſimè de bonis ſuis gloriatur, deos illos omninò floccifaciens, Thebanaſque ab eorum ſacris abducens.*

LYdia tota fremit: Phrigiæque per oppida facti
Rumor it: & magnũ ſermonibus occupat orbẽ.
Ante ſuos Niobe thalamos cognouerat illam.

Tum

Tum cum Mœoniam virgo, Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt pœna popularis Arachnes
Cedere cælitibus, verbiſque minoribus vti.
Multa dabant animos: ſed enim nec coniugis arces,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamuis ea cuncta placerent,
Vt ſua progenies. *Et feliciſſima matrum*
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia, venturi præciſa Manto
Per medias fuerat diuino concita motu
Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus,
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem,
Ore meo Latona iubet. paretur: & omnes.
Thebaides iuſſis ſua tempora frondibus ornant,
Thuraque dant ſanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Veſtibus intexto Phrygijs ſpectabilis auro,
Et quantum ira ſinit, formoſa, mouenſque decoro
Cum capite immiſſos humerum per vtrũq; capillos,
Conſtitit: vtque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cæleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt mihi Tantalus
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas. (auctor,
Pleiadum ſoror eſt genitrix mea: maximus Atlas
Eſt auus, æthereum qui fert ceruicibus axem.
Iuppiter alter auus; ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt; fidibuſque mei commiſſa mariti
Mænia cum populis à meque, viroque reguntur.
In quamcumque domus aduerti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. Accedit eodem
Digna dea facies: huc natas adijce ſeptem,
At totidem iuuenes, & mox generoſque nuruſque.
Quærite nunc habeat quam noſtra ſuperbia cauſsã,
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negauit?
Nec cęlo, nec humo, nec aquis dea veſtra recepta
eſt;
Exul erat mundo, donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in vndis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. illa duorum

Facta parens: vteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? *Tutam me copia fecit.*
Maior ſum, quam cui poſſit fortuna nocere.
Multaque vt eripiat, multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea iam bona: fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum
Ite ſatis propere ſacris: laurumque capillis
Ponite deponunt, & ſacra infecta relinquunt;
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ.

VI. *Latona nimio opere exardeſcēs, filios ad iniuriā & ſuam, & ipſorummet vindicandam extimulat. Promittunt. Thebas deſcendunt. Apollo ſeptem adoleſcentes in cāpo ludis deditos ſagittis cōfigit*

——Turba quantum diſtabat ab orba,
Tantum animoſa ſui furijs agitata doloris
Indignata dea eſt: ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et, niſi Iunoni, nulli ceſſura dearum,
An dea ſim, dubitor: perque omnia ſæcula cultis
Arceor, ò nati, uiſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus: diro conuicia facto
Tantalis adiecit; voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis: & me, quod in ipſam decidat, orbam,
Dixit: & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait: pœnæ mora longa querela eſt.
Dixit idem Phœbe: celerique per aera lapſu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope mœnia campus,
Aſſiduis pulſatus equis: vbi turba rotarum,
Duraque mollierat ſubiectas vngula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos: Tyrioque rubentia ſucco
Terga premuut; auro grauidis moderantur habenis,
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis curſus, ſpumantiaque ora coercet;
Hei mihi, conclamat: medioque in pectore fixa
Tela gerit: fræniſque manu moriente remiſſis,
In latus à dextro paulatim defluit armo.

Pro-

Proximus audito ſonitu per inane pharetræ
Fræna dabat Sipylus. veluti cum præſcius imbres
Nube fugit viſa, pendentiaque vndique rector
Carbaſa diducit: ne quà leuis effluat aura.
Fræna tamen dantem non euitabile telum
Conſequitur; ſummaque tremens ceruice ſagitta
Hæſit: & extabat nudum de gutture ferrum
Ille, vt erat pronus, per crura admiſſa, iubaſque
Voluitur, & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phœdimus infelix, & auiti nominis hæres
Tantalus, vt ſolito finem impoſuere labori,
Tranſierant ad opus nitidæ iuuenile paleſtræ.
Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita neruo,
Sicut erant iuncti, traiecit vtrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul: ſimul incuruata dolore
Membra ſolo poſuere: ſimul ſuprema iacentes
Lumina verſarunt. animam ſimul exhalarunt.
Aſpicit, Alphenor, laniataque pectora plangens
Aduolat, vt gelidos complexibus alleuet artus;
Inque pio cadit officio: nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum eſt, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſicthona vulnus
Afficit: ictus erat, quà crus eſſe incipit, & quà
Mollia nodoſus faci internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per iugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis, ſeque eiaculatus in altum
Emicat: & longè terebrata proſilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat; Dijque, ô communiter omnes,
Dixerat (ignarus, non omnes eſſe rogandos,)
Parcite. Motus erat, cum iam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens, minimo tamen occidit ille
Vulnere, non alte percuſſo corde ſagitta.

VI. Niobes eiulatus ſuper filiorũ corporibus. A Latonę contẽptione nondum deſiſtens, & ſeptem adhuc partus ſuperſtites illi obijciẽs, videt ſingulas filias ſagittarum ictibus proſternit. In ſaxũ obrigeſcit, & in Sipylum Phrygiæ montẽ per turbinẽ transfertur.

FAma mali, populique dolor, lacrymæq; ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,

Mirantem potuiſſe, iraſcentemque quod auſi
Hoc eſſent ſuperi, & quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu, quantum haec Niobe, Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modo Latois populum ſummouerat aris:
Et mediam tulerat greſſus reſupina per vrbem,
Inuidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti,
Corporibus gelidis incumbit; & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liuentia brachia tollens,
Paſcere crudelis noſtro Latona dolore,
Paſcere, ait: ſatiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem
Efferor: exulta, victrixque inima triumpha.
Cur autem victrix? miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici: poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: & ſonuit contento neruus ab arcu,
Qui præter Nioben vnam conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus vna trahens hærentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore;
Altera ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubito, duplicataque vulnere cæco eſt:
Oraque compreſſit: niſi poſtquam ſpiritus ibat.
Hæc fruſtra fugiens collabitur: illa ſorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Sexque datis letho, diuerſaque vulnera paſſis,
Vltima reſtabat: quam toto corpore mater,
Tota veſte tegens, Vnam, minimamque relinque:
De multis minimam poſco, clamauit, & vnam:
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit orba reſedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguitque malis: nullos mouet aura capillos;
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina mœſtis
Stant immota genis; nihil eſt in imagine viuum.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat; & venæ deſiſtunt poſſe moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere motus,
Nec pes ire poteſt: intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta eſt, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

VIII. *La-*

VIII. *Latona etiam è Delo, vbi Apollinem, & Dianam pepererat, à Iunone fugata, in Lyciam venit. illic è lacu ſitim leuare parans, à ruſticis, quantumuis oraret, cum maledictis, & minis, turbata inſuper aqua, bibere prohibita eſt. Effecit precatione ſua, vt iidem agreſtes lacum illum in ranas conuerſi perpetuò habitarent: quarum coaxationem veterum in deam proborum monimenta ſunt. Tam verò facundè, lepidè, eleganter huius aquatilis natura, & corpus hic deſcribuntur, ſeù potius depinguntur, vt à nullo ſcriptore aptius, ac diſertius deſcribi; nec ab vllo pictore excellentius, & ad viuum magis depingi poſſe videatur.*

TVnc verò cuncti manifeſtam numinis iram
Fœmina, virque timent; cultuque impenſius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina diuæ,
Vtque fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus vnus ait. Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune deam veteres ſpreuere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum:
Mira tamen. vidi præſens, ſtagnumque, locumque
Prodigio notum. Nam me iam grandior æuo,
Impatienſque viæ genitor, deducere lectos
Iuſſerat inde boues; gentiſque illius eunti
Ipſe decem dederat. cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacu medio ſacrorum nigra fauilla
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit: & pauido, Faueas mihi, murmure dixit
Dux meus. & ſimili, Faueas mihi murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen æra rogabam,
Indigenæue dei; cum talia rettulit hoſpes.
Non hac, ò iuuenis, montanum numen in ara eſt.
Illam ſuam vocat hanc, cui quondam regia coniux
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cum leuis inſula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit inuita geminos Latona nouerca.
Hinc quoque Iunonem fugiſſe puerpera fertur:
Inque ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Iamque chimæriferæ, cum ſol grauis vreret arua,
Finibus in Lyciæ, longo dea feſſa labore,
Sydereo ſiccata ſitim collegerat æſtu:

Vbe-

Vberaque ebiberant auidi lactentia nati.
Forte lacum mediocris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam.
Acceſſit: poſitoque genu Titania terram
Preſſit: vt hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetat. dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? vſus communis aquarum eſt:
Nec ſolem proprium natura, nec aera fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni:
Quæ tamen, vt detis, ſupplex peto, non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam:
Sed releuare ſitim. caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe; ſimul vitam dederitis in vndis
Hi quoque vos moueant, qui noſtro brachia tendunt
Parua ſinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuiſſent verba mouere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minaſque,
Ni procul abſcedat, conuiciaque inſuper addunt
Nec ſatis eſt: ipſos etiam pedibuſque, manuque
Turbauere lacus. imoque è gurgite mollem
Huc, illuc limum ſaltu mouere maligno.
Diſtulit ira ſitim: neque enim iam filia Cæi
Supplicat indignis: nec dicere ſuſtinet vltra
Verba minora dea. tollenſque ad ſydera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, viuatis in iſto
Eueniunt optata deæ: iuuat eſſe ſub vndis:
Et modo tota caua ſummergere membra palude;
Nunc proferre caput: ſummo modo gurgite nare:
Sæpè ſuper ripam ſtagni conſiſtere: ſæpe
In gelidos reſilire lacus: ſed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas; pulſoque pudore,
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca eſt: inflataque colla tumeſcunt
Ipſaque dilatant patulos conuicia rictus:
Terga caput tangunt: colla intercepta videntur;
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoque nouæ ſaliunt in gurgite ranæ.

IX. *Marſyas Satyrus tibiæ cantu ab Apolline prouocato ſuperatur, pelle exuitur, à Faunis, Satyris, nymphis, paſtoribus defletur. Horum omnium lacrymas poſtquam terra combibit, fluuium cognomine Marſyam emiſit.*

SIc vbi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit?
Ah piget, ah non eſt, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis eſt ſummos direpta per artus:
Nec quicquam niſi vulnus erat. cruor vndiq; manat:
Detectique patent nerui: trepidæque ſine vlla
Pelle micant venæ. ſalientia viſcera poſſes,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ ſyluarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et nymphæ flerunt: & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pauit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquas, vacuas emiſit in auras.
Inde petens rapidum riuis decliuibus æquor,
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis

X. *Pelops Nioben germanam luget, humerum eburneum in locum natiui, à Cerere abſumpti ſibi à dijs reſtitutum obſeruatur. Tantalus ſiquidem filium coctum ipſis inter epulas, ad eorum diuinitatem experiendum appoſuerat.*

TAlibus exemplis redit ad præſentia dictis
Vulgus: & extinctum cum ſtirpe Amphiona luget
Mater in inuidia eſt: hanc tunc quoq; dicitur vnus
Fleſſe Pelops: humeroque ſuas à pectore poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor huic humerus naſcendi tempore dextro,
Corporeuſque fuit. manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt iunxiſſe deos: aliiſque repertis,
Qui locus eſt iuguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. impoſitum eſt non comparentis in vſum
Partis ebur; factoque Pelops fuit integer illo.

XI. *Quod Pelopi conſolando Athenienſes obſuerant obſidio fecit, qua eos Thracum rex Tereus liberauit. cui benemerito Pandion rex Progien filiam locauit. Sed hæ innuptæ fuerunt nuptiæ. Diem tamen illum, vti natalem Itys inde procreati Thraces feſtum egerunt.*

FInitimi proceres coeunt, vrbeſque propinquæ
Orauere ſuos ire ad ſolatia reges.
Argoſque, & Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ,
Et nondum toruæ Calydon inuiſa Dianæ,
Orchomenoſque ferax, & nobilis ære Corinthos.
Meſſeneque ferox, Patræque. humileſque Cleonæ
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pitheia Trœzen:
Quæque vrbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriuſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſet? ſolæ ceſſaſtis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubuectaque ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibuſque, viriſque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Prognes iunxit. non pronuba Iuno,
Non Hymenæus adeſt, illi non Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtrauere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo: thalamique in culmine ſedit.
Hac aue coniuncti Progne, Tereuſque: parentes
Hac aue ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia: Diſque ipſis grates egere: diemque,
Quoque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quoque erat ortus Itys, feſtum iuſſere vocari.
Vſque adeò latet vtilitas.

XII. *Progne regina Thracum in Tereum maritum regem ob ſororem Philomelam ab eo pudicitia, & lingua, ne proderet, immaniſſimè ſpoliatam exulcerata, vltionem promittit; communemque filiolum Ityn, germana adiuuante iugulat: partim elixum partim aſſum, pro ſacris epulis patri miniſtrat. Tereus re perſpecta ſtricto enſe ambas inſequitur. Itys migrat in phaſianum, quod tamen tacet Ouid. Tereus ipſe in vpupam, Progne in hirundinem, Philomela in luſciniam concedit. Pandionem ex mærore immodico mors inuadit.*

Ardet,

Ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Progne: fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro. heu, ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. in omne nefas ego me, germana, paraui.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo:
Artificem medijs immittam Terea flammis:
Linguam, oculos ferro rapiam aut per vulnera mille
Sontē animā expellā magnum eſt quodcunq; putaui:
Quid ſit, adhuc dubito, peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys. quid poſſit, ab illo
Admonita eſt oculiſque tuens immitibus, Ad quam
Et ſimilis patri! dixit, nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitaque exæſtuat ira.
Vt tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & paruis adduxit colla lacertis:
Miſtaque blanditijs puerilibus oſcula iunxit:
Mota quidem eſt genitrix: infractaq; conſtitit ira:
Inuitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia mentem pietate labare
Senſit, ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, cur admonet, inquit
Alter blanditias? rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrē, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta, vide Pandione nata, marito.
Degeneras: ſcelus eſt pietas in coniuge Tereo.
Nec mora: traxit Ityn, veluti Gangetica ceruæ
Lactentem fœtum per ſyluas tygris opacas.
Vtque domus altæ partem tenuere remotam,
Tendentemque manus, & iam ſua fata videntem,
Et mater, mater clamantem, & colla petentem,
Enſe ferit Progne, lateri quà pectus adhæret:
Nec vultum vertit, ſatis ille ad fata vel vnum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela reſoluit:
Viuaque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat. pars inde cauis exultat ahenis,
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet coniux ignarum Terea menſis:
Et patritij moris ſacrum mentita, quod vni
Fas ſit adire viro, comites, famuloſque remouit.
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis auito,
Veſcitur. inque ſuam ſua viſcera congerit aluum.
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc accerſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Progne:

Iamque

Iamque ſuæ cupiens exiſtere nuntia cladis,
Intus habes, quem poſcis, ait. circumſpicit ille:
Atque vbi ſit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiluit: Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit vllo
Poſſe loqui: & mentis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit:
Vipereaſque ciet ſtygia de valle ſorores:
Et modò, ſi poſſet reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, demerſaque viſcera geſtit:
Flet modo: ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares.
Pendebant pennis: quarum petit altera ſyluas:
Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ: ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur,
Hic dolor ante diem, longæque extrema ſenectæ
Tempora, tartareas Pandiona miſit ad vmbras.

XIII. *Orithyiam, vnam de quatuor filiabus Erechthei Regis Athenienſium Aquilo ſibi in matrimonium poſcens, cum repulſam ferret, raptam in Thraciam detulit; ex eaque Zethen, & Calain procreauit: quibus pubeſcentibus alæ increuerunt. Atque hi cum Argonautis deinde in Colchos profecti ſunt. Inſeritur locus de venti huius impetu validiſſimo.*

Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus,
Iuſtitia dubium, validiſne potentior armis.
Quattuor ille quidem iuuenes, totidemque crearat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te coniuge felix
Procri fuit. Boreæ Tereus, Thraceſque nocebant:
Dilectaque diu caruit deus Orithyia;
Dum rogat, & precibus mauult, quam viribus vti.
Aſt vbi blanditijs agitur, nil horridus ira,
Quæ ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica vento;
Et meritò, dixit; quid enim mea tela reliqui?
Sæuitiam, & vires, iramque animoſque minaces?
Admo-

Admouique preces, quarum me dedecet vſus?
Apta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello:
Hac freta concutio, nodoſaque robora verto:
Induroque niues, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres cælo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther;
Exiliantque cauis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubij conuexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cauernis:
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petijſſe: ſocerque
Non orandus erat mihi, ſed faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excuſſit pennas: quarum iactatibus omnis
Afflata eſt tellus: latumque perhorruit æquor.
Puluereamq; trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pauidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fuluis complectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aerij curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt, partuque enixa gemellos:
Cætera qui matris, pennas genitoris habebant.
Non tamen has memorant vna cum corpore natas
Barbaque dum rutilis aberat ſubnixa capillis:
Implumes Calaiſque puer, Zeteſque fuerunt.
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere vtrumque latus: pariter flaueſcere malæ
Ergo vbi conceſſit tempus puerile iuuentæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum prima petiere carina.

ELECTA
EX LIBRO SEPTIMO
METAMORPHOSEON.

I. *Iaſon Æſonis filius, cōſilio Peliæ patrui, qui ipsū extinctum cupiebat, cū manu nobiliſſimorū iuuenū in Colchos ad auferendū vellus arietis aurei*

profectus, Medeæ, Ætæ regis filiæ placet. Attamen haud ita placet, vt ei ſe in concubinatū, ſed in matrimonium potiùs tradere geſtiat. Timet autem patriam, patrem, propinquos offendere, & prodere quodammodo externis nuptijs. Et in hoc cum ratione luctatur affectus; quam luctam Poeta pluribus proſequitur verſibus, quam nobis hic ponere viſum eſt. Similem colluctationem alijs locis pari ingenio, & facundia pertractat.

IAmque fretum Minyæ Pegaſea puppe ſecabant:
Perpetuaque trahens inopi ſub nocte ſenectam
Viſus erat Phineus: iuueneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant:
Multaque perpeſſi claro ſub Iaſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos vndas.
Dumque adeunt regem; Phryxeaq; vellera poſcunt
Voxque datur Minyis magnorum horrenda laborū,
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat: Fruſtra Medea repugnas:
Neſcio quis deus obſtat,ait: mirumq; quid hoc eſt?
Anne aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur?
Nam cur iuſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoq;dura nimis.cur,quem modò deniq; vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes infelix. Si poſſem, ſanior eſſem:
Sed trahit inuitam noua vis: aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque;
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite regia virgo.
Vreris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoq; terra poteſt,quod ames, dare, *Viuat an ille,*
Occidat in dijs eſt, viuat tamen: idque precari
Vel ſine amore licet: quid enim commiſit Iaſon?
Quem niſi crudelem, non tangat Iaſonis ætas?
Et genus, & virtus? quem non, vt cætera deſint,
Forma mouere poteſt? certe mea pectora mouit.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque,pudorque
Conſtiterant, & victa dabat iam terga Cupido.

II. *Oblatus denuò Medeæ Iaſonis aſpectus eam redaccendit. Auxilium eius expoſcenti, & coniugij fidem cum iureiurando danti, illi operam ſpon-*

ſpondet veneficium perdocet. Sed hanc fidem poſtea Corinthi violauit perfidus.

IBat ad antiquas Hecates Perſeidos aras:
Quas nemus vmbroſũ, ſecretaq; ſylua tegebat.
Et iam fractus erat, pulſuſque reſederat ardor;
Cum videt Æſoniden: extinctaque flamma reluxit.
Vt vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes: & auxilium ſummiſſa voce rogauit:
Promiſitque torum. lacrymis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. Seruabere munere noſtro;
Seruatus promiſſa dato. Per ſacra triformis
Ille deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Euentuſque ſuos, & tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas;
Edidicitque vſum; lætuſque in tecta receſſit.

III. *Iaſon tauros igniuomos ad arationem adigit. Dentes ſerpentis ſerit. Inde mox enata armatorum turba mutuis vulneribus concidit Spectatores, & Medæa gratulantur, Draconem aurea poma ſeruantem, ſucco ſparſum, carminibus conſopit. Ita ſpolio potitus cum liberatrice, & Coniuge ſua Corinthum venit.*

POſtera depulerat ſtellas aurora micantes:
Conueniunt populi ſacrũ Mauortis in aruum:
Conſiſtuntque iugis: medio rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri: tectæque vaporibus herbæ
Ardent: Vtque ſolent pleni reſonare camini:
Aut vbi terrena ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas voluentia flammas,
Gutturaque vſta ſonant. tamen illis Æſone natus
Obuius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro:
Puluereumque ſolum pede pulſauere biſulco:
Fumificiſque locum mugitibus impleuere,
Diriguere metu Minyæ: ſubit ille: nec vllos
Senſit anhelatus (tantum medicamina poſſunt)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitoſque iugo, pondus graue cogit aratri
Ducere: & inſuetum ferro proſcindere campum.

Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adijciuntque animos. galea tum ſumit ahena
Vipereos dentes: & áratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido præcincta veneno:
At creſcunt, fiuntque ſati noua corpora dentes.
Vtque hominis ſpeciem materna ſumit in aluo:
Perque ſuos intus numeros componitur infans:
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic vbi viſceribus grauidæ telluris, imago
Effecta eſt hominis, fœto conſurgit in aruo:
Quodq; magis mirũ eſt, ſimul edita concutit arma.
Quos vbi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Æmonij iuuenis torquere parantes,
Dèmiſere metu vultumque, animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Vtque peti vidit iuuenem tot ab hoſtibus vnum,
Palluit: & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neue parum valeant à ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit: ſecretaſque aduocat artes.
Ille grauem medios ſilicem iaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem conuertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per muta vulnera fratres:
Ciuilique cadunt acie: gratantur Achiui:
Victoremque tenent, auidiſque amplexibus hęrent.
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obſtitit incœpto pudor: & complexa fuiſſes.
Sed te, ne faceres, tenuit reuerentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris; agiſque
Carminibus grates, & dijs auctoribus horum.
Peruigilem ſupereſt herbis ſopire draconem:
Qui criſta, linguiſque tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci:
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt:
Somnos in ignotos oculos vbi venit; & auro
Heros Æſonius potitur. ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

IV. *Theſſali pro reducibus è Colchide filijs dijs gratias referunt. Aeſoni patri longæuo iuuentutem reparare Iaſon Medeam rogat. Promitit. Varijs è locis noctu herbas conquirit, quibus efficient iam*

riti-

ritibus magicis, & precibus impetrat. Præterea facinora ſua magica percenſet.

Aemoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandæuique ferunt patres: congeſtaq; flāma
Thura liquefaciunt: indutaque cornibus aurum,
Victima, vota facit. Sed abeſt gratantibus Æſon
Iam propior letho, feſſuſque ſenilibus annis.
Tum ſic Aeſonides: O, cui debere ſalutem
Confiteor coniux, quamquam mihi cuncta dediſti
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum:
Si tamē hoc poſſūt, (quid enim nō carmina poſſūt?)
Deme meis annis: & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemque animum ſubijt pater Aeta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa; Quid, inquit,
Excidit ore tuo, coniux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videor ſpatium tranſcribere vitæ?
Non ſinat hoc Hecate: nec tu petis æqua; ſed iſto,
Quod petis, experiar maius dare munus, Iaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus æuum,
Non annis renouare tuis: modo diua triformis
Adiuuet: & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, vt cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. poſtquam pleniſſima fulſit,
Et ſolida terras ſpectauit imagine luna:
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudis humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucreſque, feraſq;
Soluerat alta quies: nullo cum murmure ſerpens
Sopitæ ſimilis nullo cum murmure ſerpit:
Immotæque ſilent frondes: ſilet humidus aer:
Sydera ſola micant: ad quæ ſic brachia tendens,
Ter ſe conuertit: ter ſumptis flumine crinem
Irrorauit aquis: ternis, & hiatibus ora
Soluit, & in dura ſummiſſo poplite terra,
Nox, ait, & arcanis fidiſſima: quæque diurnis
Aurea cum luna ſucceditis ignibus aſtra;
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris,
Adiutrixque venis; cantuſque, artuſque magorum;
Quæque magos Tellus pollentibus inſtruis herbis;
Auræque, & venti, monteſque amneſque, lacuſque;
Dij omnes nemorum, dijque omnes noctis adeſte:
Quorum ope cùm volui, ripis mirantibus, amnes

In fontes rediere ſuos; concuſſaque ſiſto;
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaque induco: ventos abigoque, vocoque:
Vipereas rumpo verbis, & carmine fauces:
Viuaque ſaxa, ſua conuulſaque robora terra,
Et ſyluas moueo: iubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum: maneſque exire ſepulchris.
Te quoque luna traho, quamuis temerata labores
Æra tuos minuant: currus quoque carmine noſtro
Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis.
Vox mihi taurorum flammas habetaſtis, & vnco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis: & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in vrbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renouata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſydera fruſtra:
Nec fruſtra volucrum tractus ceruice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit; frænataque colla draconum
Permulſit, manibuſque leues agitauit habenas
Sublimis rapitur: ſubiectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quaſque altus Pelion herbas,
Othryſque, & Pindus, & Pindo maior Olympus,
Perſpicit: & placitas partim radice reuellit,
Partim ſuccidit curuamine falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis.
Multa quoque Amphryſi. nec eras immunis Enipeu.
Nec non Peneus, nec non Sperchiades vndæ
Contribuere aliquid, iuncoſaque littora Boebes.
Carpſit, & Euboica viuax Anthedone gramen,
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.

V. *Cærimoniæ, ſacra, preces, cocta medicamina ad Æſonem in iuueniles annos reuocandum. Viret rudicula Spuma, & gutta humum floridam reddunt. Succi noui per iugulum ſenis immittuntur. Pulſa decrepita ſenectute iuuentus redit.*

NOna dies illam curru, penniſque draconum,
Nonaq; nox omnes luſtrantem viderat agros:
Cùm rediit. nec erant tacti, niſi odore dracones:
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adueniens citra limenque, foreſque:

Et

Et tantum cælo tegitur, refugitque viriles
Contactus: ſtatuitque aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, & læua parte Iuuentæ.
Has vbi verbenis, ſyluaque incinxit agreſti;
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conijcit, & patulas perfudit ſanguine foſſas.
Tum ſuper inuergens tepidi carcheſia lactis,
Alteraque immergens liquidi carcheſia mellis,
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit;
Vmbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
Ne properent artus anima fraudare ſenili.
Quos vbi placauit, precibuſq; & murmure longo;
Æſoniseffœtum proferri corpus ad aras
Iuſſit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis.(niſtros.
Hinc procul Aeſonidem, procul hinc iubet ire mi-
Et monet arcanis oculos remouere profanos.
Diffugiunt iuſſi. Sparſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit, & infectas geminis accendit in aris.
Terq; ſenē flammis; ter aqua, ter ſulphure luſtrat.
Interea calido poſitum medicamen aheno
Feruet: & exultat, ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Aemonia radices valle reſectas,
Seminaque, & flores, & ſuccos incoquit atros.
Adijcit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Occeani refluum mare lauit arenas.
Addidit exceptas lunæ de nocte pruinas,
Et ſtrigis infames ipſis cum carnibus alas,
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui proſecta lupi. nec defuit illi
Squamea Cinyphei tenuis membrana Chelydri,
Viuaciſque iecur cerui: quibus inſuper addit
Ora, caputque nouem cornicis ſæcula paſſæ:
His & mille alijs poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo iam pridem mitis oliuæ
Omnia confudit: ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aheno
Fit viridis primo: nec longo tempore frondes
Induit: & ſubito grauidis oneratur oliuis
At quæcunque cauo ſpumas eiecit aheno

Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes:
Vernat humus floreſque, & mollia pabula ſurgunt.
Quæ ſimul ac vidit, ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis iugulum; veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis quos poſtquam combibit Æſon,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæque
Caniciе poſita nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque, ſituſque:
Adiectoque cauæ ſupplentur corpore rugæ:
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
Diſſimilemque animum ſubijt, ætate relicta.

VI. *Meritum hoc Medea etiam in nymphas, Bacchi nutrices contulit. Poſtmodum ad Peliam, domeſticum diſſidium prætexens confugit. Filias eius ad eandem gratiam patri petendam commouet. In earum conſpectu arietem vetulum, tenerum agnũ reddit. Senem in artiſſimum ſomnum conijcit. Perſuadet filiabus, vti eum quaſi annoſũ sãguine leuatura vulneribus lacerent. Euigilanti ipſa guttur præcidit, lacerum in ahenum mergit.*

Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus iuuenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi, capit hoc à Colchide munus.
Neue doli ceſſent, odium cum coniuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit: atque illam (quoniam grauis ipſe ſenecta eſt)
Excipiunt natæ, quas tempore callida paruo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cœpit.
Dumque refert inter meritorum maxima, demptos
Æſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubiecta creatis,
Arte ſuum parili reuireſcere poſſe parentem:
Idque petunt: pretiumque iubent ſine fine paciſci.
Illa breui ſpatio ſilet, & dubitare videtur:
Suſpenditque animos ficta grauitate rogantum.
Mox vbi pollicita eſt, Quo ſit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui veſtri maximus æuo eſt
Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu:
Cuius vt Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculauit ſanguine ferrum:

Mem-

Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cauo. minuuntur corporis artus:
Cornuaque exurunt, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora balato mirantibus, exilit agnus;
Laſciuitque fuga; lactantiaque vbera quærit.
Obſtupuere ſatæ Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum verò impenſius inſtant.
Ter iuga Phœbus equis in Ibero flumine merſis
Dempſerat: & quarta radiantia nocte micabant
Sydera; cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Iamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuos cuſtodes ſomnus habebat:
Quem dederat cantus, magicæq; potentia linguæ.
Intrarant iuſſæ cum Colchide limina natæ:
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremq; haurite cruorem:
Vt repleam vacuas iuuenili ſanguine venas.
In manibus veſtris vita eſt, ætaſque parentis.
Si pietas vlla eſt, nec ſpes agitatis inanes,
Officium præſtate patri: teliſque ſenectam
Exigite: & ſaniem coniecto emittite ferro.
His, vt quæque pia eſt, hortatibus impia prima eſt:
Et, ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. haud tamen ictus
Vlla ſuos ſpectare poteſt; oculoſque reflectunt:
Cæcaque dant ſæuis auerſæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens ſubito tamen alleuat artus;
Semilacerque toro tentat conſurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? qui vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique, manuſque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit: & calidis laniatum merſit in vndis.

VII. *Pœnas luiſſet debitas Medæa, ni fugiſſet. Per qua loca fugerit. Tanguntur obiter fabulæ complures. De Cerambo, qui in auem mutatus, eluuionem Deucalioneam euaſit. De ſerpente Leſbio, qui caput Orphei momordit, & ab Apolline in ſaxum eſt conuerſus. Item alia.*

Quæ niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras.
Non exempta foret pœnæ. Fugit alta, ſuperque
Pelion vmbroſum, Philyræaque tecta, ſuperque

Othryn, & euentu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope nympharum ſublatus in aera pennis,
Cùm grauis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalionæas effugit inobrutus vndas.
Æoliam Pitanen à læua parte reliquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis,
Ideumque nemus, quo nati furta, iuuencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cerui:
Quaque pater Coryti parua tumulatus arena eſt.
Et quos Mæra nouo latratu terruit agros.
Eurypylique vrbem; qua Coæ cornua matres
Geſſerunt, tunc cùm diſcederet Herculis agmen:
Phœbæamque Rhodon, & Ialyſios Telchinas;
Quorum oculos ipſo mutantes omnia viſu
Iuppiter exoſus, fraternis ſubdidit vndis.
Tranſit & antiquæ Carthæia mœnia Cææ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
Inde lacus Hyries videt, & cygneia Tempe,
Quæ ſubitus celebrauit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucreſque, ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoq; vincere iuſſus
Vicerat: & ſtricto toties iratus amore
Præmia poſcenti taurum ſuprema negauit.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niueis pendebat in aere pennis.
At genitrix Hyrie ſeruatum neſcia, flendo
Deſiluit: ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoidos aſpicit arua,
In volucrem verſi cum coniuge conſcia regis,
Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi;
Eumelique domum lugentis in aere natam.

VIII. *Reuerſa Corinthum Medea, vbi olim homines è fungis naſcebantur. Cerusſam, Creontis regis filiã, pellicem, per donum tranſmiſſum, vnà cùm regia exuſſit, genitoſque ex Iaſone liberos iugulauit, & Athenas deportata. Ægeo nupſit, cui Medum peperit. Theſeo domum reueniente, ſibi, & ſoboli metuens, veneuum priuigno miſcet. Origo aconiti è ſpuma Cerberi, & de eodem ab Hercule ad ſu-*

ſuperos tracto fabula. Pater filium agnoſcens, ſumere, proculum vetat. Illa nubibus tecta profugit.

TAndem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hic æuo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit noua nupta venenis;
Flagrantemque domum regis malè vidit, vtroque
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
Vltaque ſe malè mater, Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus intrat
Palladias arces, quæ te iuſtiſſime phineu,
Teque ſenex, Peripha, pariter videre volantes,
Innexamque nouis neptem Polyphemonis alis.
Excipit hanc Argeus facto damnandus in vno;
Nec ſatis hoſpitum eſt: thalami quoque fœdere iungit.
Iamque aderat Theſeus proles ignara parenti,
Qui virtute ſua bimarem pacauerat Iſthmon.
Huius in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illuc Echidnææ memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Et via decliuis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem, radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras:
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concreſſe putant; nactaſque alimenta feracis,
Fœcundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura viuacia caute,
Agreſtes Aconita vocant. ea coniugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, vt hoſti.
Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra;
Cùm pater in capulo gladij cognouit eburno
Signa ſui generis: facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

IX. *Propter filium è præſenti mortis diſcrimine ſeruatum, ac reducem, Ægeus cum ciuibus ſuis gaudio plenis, dijs victimas lætus offert. Facinora Theſei præclarè decantantur.*

AT genitor quanquam lætatur ſoſpite nato,
Attonitus tamen eſt, lethi diſcrimine paruo
Committi potuiſſe nefas. fouet ignibus aram;

Muneribuſque deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erichthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. agitant conuiuia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te maxime Theſeu
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri.
Quodque ſuam ſecurus arat Cromyona colonus,
Munus, opuſque tuum eſt; tellus Epidauria per te
Clauigeram vidit Vulcani occumbere prolem.
Vidit & immitem Cephiſias ora Procuſten.
Cercyonis lethum vidit Cerealis Eleuſis.
Occidit ille Scinis, magnis malè viribus vſus:
Qui poterat curuare trabes: & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen Lelegeia mœnia limes
Compoſito Scirone patet: ſparſiſque latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus vnda:
Quæ iactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos ſcopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annoſque tuos numerare velimus,
Facta prement annos: pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat aſſenſu populi, precibuſque fauentum
Regia: nec tota triſtis locus vllus in vrbe eſt.

X. *Minos Cretenſium rex ob cædem filij, in Athenienſes bellum molitur. Aliquot inſulas fœdere ſibi adiungit. Arne proditrix, in monedulam ceſſet. Nominantur loca ab eius partibus aliena. Ad Aeginam delato, populus, Aeacus rex cum tribus filijs obuiam prodeunt. Negantur auxilia, & inceptum diſſuadetur.*

NEc tamen (*vſq; adeò nulla eſt ſincera voluptas:*
Sollicitumque aliquid lætis interuenit) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto
Bella parat Minos; qui quanquã milite, quanquam
Claſſe valet: patria tamen eſt firmiſſimus ira:
Androgeique necem iuſtis vlciſcitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quaque parent aditus volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi iungit, & Aſtypaleia regna:
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypalaia bello.
Hinc humilem Myconen, cretoſaque rura Cimoli,
Florentem Cythnon, Sciron, planamque Seriphon,
Mar-

Marmoreamque Paron, quamq; impia prodidit Arne
Sithonis, accepto, quod auara popoſcerat, auro:
Mutata eſt in auem, quæ nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymæque & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos oliuæ
Gnoſiacas iuuere rates. latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit, Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellauere: ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit,
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque,
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus,
Ipſe quoque egreditur tardus grauitate ſenili
Æacus: & quæ ſit veniendi cauſſa, requirit.
Admonitus patrij luctus, ſuſpirat: & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma iuues oro pro nato ſumpta: piæque
Pars ſis militiæ: tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & vrbi
Non facienda meæ: neque enim coniunctior vlla
Cecropidis hac eſt tellus. ea fœdera nobis.
Triſtis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & vtilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.

XI. *Cephalus Athnienſium legatus, Æginetarum opem expoſcit, quam ei ob antiquum fœdus, & amicitiam cum ea ciuitate facillimè promittunt. Miratur infrequentiam iuuentutis.*

Claſſis ab Oenopijs etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cum pleno concita velo
Attica puppis adeſt; & portus intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo iuuenes poſt tempore viſum
Agnouere tamen Cephalum; dextraſque dederunt:
Inque patris duxere domum, Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ,
Ingreditur, ramumque tenens popularis oliuæ:
Et dextra, læuaque duos ætate minores
Maior habet, Clyton, & Buten Pallante creatos.
Poſtquam congreſſi, primi ſua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata, rogatque,
Auxilium: fœduſque refert, & iura parentum;
Imperiumque peti totius Achaidos addit.

Sic vbi mandatam iuuit facundia cauſſam:
Æacus in capulo regni nitente ſiniſtra,
Ne perite auxilium, ſed ſumere, dixit, Athenæ.
Nec dubiè vires, quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite: & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti.
Gratia dijs, felix, & inexcuſabile tempus.
Immò ita ſit, Cephalus, creſcat tua ciuibus opto,
Vrbis, ait. aduenient equidem modo gaudia cœpi:
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate inuentus
Obuia proceſſit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtra prius vrbe receptus.

XIII. *Cauſſam infrequentiæ incolarum Æacus in peſtilentiam ſæuiſſimam confert, quam Iuno Æginæ infenſa immiſerat.*

AEacus ingemuit: triſtique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt.
Hanc vtinam vobis poſſem memorare: ſine vllo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos:
Oſſa ciniſque iacent, memori quos mente requiris:
Et quota pars illi rerum periere mearum?
Dira lues populis ira Iunonis iniquæ
Incidit, exoſæ dictas à pellice terras.
Dum viſum eſt mortale malum, tantæque latebat
Cauſſa nocens cladis: pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem, quæ victa iacebat.
Principio cælum ſpiſſa caligine terras
Preſſit: & ignauos incluſit nubibus æſtus.
Dumque quater plenis expleuit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Lethiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque,
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe; atque ſuis fluuios temeraſſe venenis.
Strage canum primò, volucrumque, ouiumque, boumque,
Inque feris ſubditi deprenſa potentia morbi eſt.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in puluere famæ,
Degenerat, palmæ, veterumque oblitus honorum:
Ad præſepe gemit, morbo moriturus inerti.

Non

Non aper iraſci meminit; nec fidere curſu
Cerua; nec armentis incurrere fortibus vrſi.
Omnia languor habet. ſyluis, agriſque, vijſque
Corpora fœda iacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquar: non illa canes, auidæque volucres,
Non cani tetigere lupi. dilapſa liqueſcunt:
Afflatuque nocent: & agunt contagia latè.
Peruenit ad miſeros, damno grauiore colonos
Peſtis: & in magnæ dominatur mœnibus vrbis.
Viſcera torrentur primo, flammiſque fatiſcunt.
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet: tepidiſque arentia ventis
Ora patent: auræque graues captantur hiatu.
Non ſtratum, non vlla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum: ſed humus de corpore feruet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſæua medentes
Erumpit clades: obſuntque auctoribus artes.
Quo proprior quiſque eſt, ſeruitque fidelius ægro,
In partem lethi citius venit: atque ſalutis
Spes abijt: finemque vident in funere morbi.
Indulgent animis: & nulla, quid vtile, cura eſt.
Vtile enim nihil eſt. paſſim, poſitoque pudore,
Fontibus & fluuijs, puteiſque capacibus hærent.
Nec ſitis eſt extincta prius, quam vita, bibendo.
Inde graues morbo nequeunt conſurgere: & ipſis
Immoriuntur aquis. aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inuiſi tædia lecti:
Proſiliunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora deuoluunt in humum: fugiuntque penates
Quiſque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et, quia cauſſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare vijs, dum ſtare valebant;
Aſpiceres: flentes alios, terraque iacentes,
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.
Membraque pendentes tendunt ad ſydera cæli,
Hic, illic, vbi mors deprehendérat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit eſſe?
Vt vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cumque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum: veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatæque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis.
Iuppiter illa tenet. quis non altaribus illis

Irrita thura dedit? quoties pro coniuge coniux,
Pro nato genitor dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finiuit in aris?
Inque manu thuris pars inconſumpta reperta eſt?
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit; & fundit purum inter cornua vinum;
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipſe ego ſacra Ioui per me, patriaque, tribuſque
Cùm facerem natis; mugitus victima diros
Edidit: & ſubito collapſa ſine ictibus vllis
Exiguo tinxit ſubiectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monituſq; deorum
Perdiderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi proiecta cadauera poſtes.
Ante ipſas, quò mors foret inuidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt: mortiſque timorem
Morte fugant: vltroque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & iam reuerentia nulla eſt:
Deque rogis pugnant: alieniſque ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt: indefletæque vagantur
Natorum, matrumque animæ, iuuenumq; ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.

XIIII. *Iuppiter Æacum filium tantam cladem deplorantem, & inſtaurando populo tot ciues, quot in quercu formicas viderat, optantem exaudit. Tranſeunt formicæ in homines; inde Myrmidonas nominat Æacus. Atq; hinc gens illa tã parca laborioſa, quæſitique tenax, quoniã formicarum progenies.*

Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Iuppiter ô, dixi, ſi te non falſa loquuntur,
Æginæ amplexus quondam ſub Aſopidos iſſe:
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulchro,
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo,
Accipio: Sintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das, mihi pignoris omen.
Forte fuit iuxta patulis rariſſima ramis
Sacra Ioui quercus de ſemine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,

Ru-

Rugoſoque ſuum ſeruantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da ciues: & inania mœnia ſupple.
Intremuit; ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. pauido mihi membra timore
Horruerant. ſtabantque comæ: tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi: nec me ſperare fatebar:
Sperabam tamen, atque animo mea vota fouebam.
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adeſſe;
Et rami totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt, pariterque tremiſcere motu;
Graniferumque agmen ſubiectis ſpargere in aruis.
Creſcere quod ſubito, maius, maiuſque videtur;
Ac ſe tollere humo; rectoque aſſiſtere trunco;
Et maciem, numerumque pedum, nigrumq; colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damno vigilans mea viſa: querorque
In ſuperis opis eſſe nihil. Sed in ædibus ingens
Murmur erat: voceſque hominum exaudire videbar
Iam mihi deſuetas, dum ſuſpicor has quoq; ſomni
Eſſe, venit Telamon properus: foribuſque recluſis.
Speque, fideque, pater, dixit, maiora videbis.
Egredere. egredior: qualeſque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros, ex ordine tales
Aſpicio, noſcoque. adeunt, regemque ſalutant.
Vota Ioui ſoluo: populiſque recentibus vrbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros:
Myrmidonaſque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti; mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent. parcum genus eſt, patienſque laborum.
Quæſitique tenax, & quod quæſita reſeruet.
Hi te ad bella pares annis, animiſque ſequentur:
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Auſtros.

XIV. *Æacum manè ſalutatum acceſſurus Cephalus, à Phoco retinetur, & de iaculo pulcherrimo interrogatur. Reſponſionis ſumma hæc eſt. Procrin ſibi coniugem fuiſſe. In montes ab ſe aufugiſſe venatibus operatam eſſe: victam precibus rediiſſe; iaculum hoc cum celeri cane ſibi donauiſſe.*

TAlibus, atque alijs longum ſermonibus illi
Impleuere diem. lucis pars optima menſæ
Eſt

Eſt data; nox ſomno. iubar aureus extulerat ſol:
Flebat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas:
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conueniunt: ſed adhuc regem ſopor altus habebat,
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpacium, pulcroſque receſſus
Cecropidas duxit: cum queis ſimul ipſe reſedit.
Aſpicit Æolidem ignota ex arbore fructum
Ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuſpis.
Pauca prius medijs ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſque ferinæ:
Quæ tamen è ſylua teneas haſtile reciſum,
Iam dudum dubito. certè, ſi fraxinus eſſet,
Fulua colore foret: ſi cornus, nodus ineſſet.
Vnde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum iaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter: &, Vſum
Maiorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto,
Conſequitur quodcunque petit; fortunaque miſſum
Non regit; & reuolat nullo referente cruentum.
Tum verò iuuenis Nereius omnia quærit,
Cur ſit, & vnde datum: quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert &c.
Dat mihi præterea, tanquam ſi parua dediſſet
Dona canem munus; quem, cùm ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & iaculum, manibus quod cernis habere.

XV. *Agit Cephalus de canis ſui Lalapis in fera inſectanda, pecori & agreſtibus ſummopere infeſta. Eam Themis in agrum Thebanum immiſerat, quò Thebani eius fanum propter reſponſorum obſcuritatem euertiſſent, Ambo autem, & canis, & bellua in ſaxa transformati ſunt.*

MVneris alterius quæ ſit fortuna requiris?
Accipe mirandum: nouitate mouebere facti.
Carmina Naiades non intellecta priorum
Soluunt ingenijs; & præcipitata iacebat
Immemor ambagum vates obſcura ſuarum,
Scilicet alma Themis: nec talia liquit inulta.
Protinus Aonijs immiſſa eſt bellua Thebis:

Ceſſit

Ceſſit & exitio multis. pecorique, ſibique,
Ruricolæ pauere feram. Vicina iuuentus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox ſuperabat retia ſaltu;
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa frequentes
Effugit, & cœtum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno.
(Muneris hoc nomen) iam dudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi; colloque morantia tendit.
Vix benè miſſus erat; nec iam poteramus, vbi eſſet;
Scire; pedum calidus veſtigia puluis habebat.
Ipſe oculis ereptus erat. non ocyor illo
Haſta, nec exutæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu,
Collis apex medijs ſubiectis imminet aruis.
Tollor in hunc: capioque noui ſpectacula curſus:
Quo modò deprendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt; nec limite callida recto,
In ſpatiumque fugit: ſed decipit ora ſequentis;
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem: ſimiliſq; tenenti
Non tenet: & vanos exercet in aera morſus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextra librabat
Dum mea; dum digitos amentis addere tento
Lumina deflexi: reuocataque rurſus eodem
Rettuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Aſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet inuictos ambos certamine curſus
Eſſe deus voluit, ſi quis deus affuit illis.

XVI. *Caſus miſerabilis. Cephalus, & Procris in coniugio viuebant amantiſſimè. Ille venationi deditus, & feris perſequendis aliquando ad ſudorem delaſſatus, refrigerando corpori identidem auram vocabat. Procris falſo decepta nuntio, & rata nympham quampiam huius nominis à marito accerſiri, inter virgulta deliteſcens, quid fieret, obſeruat. Cephalus ex virgultorum metu feram aliquam ibi latitare opinatus, vxorem optimam iaculo transfigit, morientis vltimæ preces, & erroris agnitio.*

Hacte-

HActenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipſo eſt?
Phocus ait. Iaculi ſic crimina reddidit ille.
Gaudia principium noſtri ſunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. iuuat ò meminiſſe beati
Temporis, Æacide: quo primos ritè per annos
Coniuge eram felix: felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat:
Nec Iouis illa meo thalamos perferret amori:
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Vlla erat: æquales vrebant pectora flammæ.
Sole fere radijs feriente cacumina primis
Venatum in ſyluas iuueniliter ire ſolebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres,
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſolebant.
Tutus eram iaculo. ſed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat, repetebam frigus & vmbram,
Et quæ gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu.
Auram expectabam: requies erat iſta labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam:
Meque iuues: intreſque ſinus gratiſſima noſtros:
Vtque facis, reuelare velis, quibus vrimur, æſtus.
Forſitan addideram (ſi me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſum ſolitus: tu me reficiſque, foueſque:
Tu facis vt ſyluas, vt amem loca ſola: meoque
Spiritus iſte tuus ſemper capiatur ab ore.
Vocibus ambuiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis: nomenque auræ tam ſæpe vocatum
Eſſe putat nymphæ. nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius iudex
Procrin; linguaque refert audita ſuſurra.
Credula res amor eſt. ſubitò collapſa dolore,
Vt mihi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore, ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui.
Deque fide queſta eſt: & crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit: metuit ſine corpore nomen:
Sæpè tamen dubitat: ſperatque miſerrima falli:
Indicioque fidem negat: & niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.

Po-

Poſtera depulerant auroræ lumina noctem:
Egredior: ſyluaſque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni tamen optima dicens,
Fronde leuem rurſus ſtrepitum faciente caduca
Sum ratus eſſe feram: telumque volatile miſi.
Procris erat; medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. Vox eſt ibi cognita fidæ
Coniugis, ad vocem præceps, amenſque cucurri.
Semianimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua(me miſerum) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpuſque meo mihi charius, vlnis
Mollibus attollo; ſciſſaque à pectore veſte
Vulnera ſæua ligo, conorque inhibere cruorem
Neu me morte ſua ſceleratum deferat, oro.
Viribus illa carens, & iam moribunda. coegit
Hæc pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque deos ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque,
Per ſi quid merui de te benè, perque manentem
Nunc quoque cum pereó, cauſam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis Auram patiare incumbere noſtris.
Dixit. & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. ſed qui docuiſſe iuuabat?
Labitur; & paruæ fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat, & in me
Infelicem animam, noſtroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

ELECTA
EX LIBRO OCTAVO
METAMORPHOSEON.

I. *Minos Cretenſium rex filium Androgeum, quem ex inuidia Athenienſes occiderant, vlciſcens, vrbem Corum ſubegerat. Victor domum reuerſus, Minotaurum monſtrum, familiæ opprobrium (de quo & Virgil. principio in 6. Æneid.) de medio remouet; atque in Labyrinthum Dedali opus includit; indicta multa Athenienſibus de nobilium puerorum, puellarumque corporibus nono quoque anno Minotauro ad deuorandum mittendis. Tertia miſſione Theſeus ſe vltra adiungit; & ope Ariadnes filiæ Minois euadit: Virginem promiſſo coniugio ſecum abducit: in littore Dię inſulę periurus deſerit. Bacchus ſibi deſpondet: eius coronam inter ſydera collocat.*

VOta Ioui Minos taurorum ſanguine centum
Soluit: & egreſſus ratibus Cretcida terram
Contigit: & ſpolijs decorata eſt regia fixis.
Creuerat opprobrium generis: f dumque patebat
Matris adulterium, monſtri nouitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalami remouere pudorem:
Multiplicique domo cæcis includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus; turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Meandrus in vndis
Ludit: & ambiguo lapſu, refluitque, fluitque;
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dedalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reuerti
Ad limen potuit. tanta eſt fallacia tecti.
Quò poſtquam geminam tauri, iuueniſque figuram
Clauſit; & Actæo bis paſtum ſanguinem noſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita nouenis;
Vtque ope virginea nullis iterata priorum

Ianua

Ianua difficilis filo eſt inuenta relicto:
Protinus Ægides rapta Minoide Diam
Vela dedit: comitemque ſuam crudelis in illo
Littore deſtituit. deſertæ, & multa querenti,
Amplexuſque, & opem Liber tulit. vtque perenni
Sydere clara foret, ſumptam de fronte coronam
Immiſit cælo, tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente coronæ,
Qui medius, nixique genu eſt, anguemq; tenentis.

II *Dædalus amore natalis ſoli è carcere (in quem Minos eum, quod Paſiphæ operam dederat, & Ariadnæ eiuſdem inuento Theſeum ſeruarat, compactum tenebat) euadendi conſilium ſingulare capit. Sibi, & Icaro filio pennis ceræ coniunctis alas componit. Mari ſuperuolant. Puer curioſus cæli contemplandi, contra patris præcepta altius ſcandens, ſolutis ceris, & pennis diſcipulis in vndas decidit, ſubmerſuſque ſepelitur in littore: terra, & mare ab eo nomen Icarium obtinuerunt.*

DÆdalus interea Creten, longumque peroſus
Exilium; tactuſque loci natalis amore
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit & vndas
Obſtruat: at cælum certe patet: ibimus illac.
Omnia poſſideat: non poſſidet aera Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque nouat. nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breuiore ſequente,
Vt cliuo creuiſſe putes. ſic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit auenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas paruo curuamine flectit;
At veras imitetur aues. Puer Icarus vnà
Stabat: & ignarus ſua ſe tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga mouerat aura,
Captabat plumas: flauam modo pollice ceram
Mollibat: luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſtquam manus vltima cœpto
Impoſita eſt, geminas opifex librauit in alas
Ipſe ſuum corpus: motaque pependit in aura.
Inſtruit & natum: Medioque vt limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, ſi demiſſio ibis,

Vnda

Vnda grauet pennas: ſi celſior, ignis adurat.
Inter vtrumque vola: nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen iubeo, ſtrictumque Orionis enſem:
Me duce cape viam: pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monituſque genæ maduere ſeniles:
Et patriæ tremuere manus. dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penniſque leuatus
Ante volat, comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aera nido.
Hortaturque ſequi: damnoſaſque erudit artes:
Et mouet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces:
Aut paſtor baculo, ſtiuæque innixus arator
Vidit. & obſtupuit: quique æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe deos. & iam Iunonia læua
Parte Samos fuerat, Deloſque, Paroſque relictæ:
Dextra Lebynthos erat, fœcundaq; melle Calydnas
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu:
Deſeruitque ducem: cælique cupidine tactus
Altiùs egit iter. rapidi vicinia ſolis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos;
Remigioque carens, non vllas concipit auras:
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare, dixit:
Icare, dixit, vbi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conſpexit in vndis:
Deuouitque ſuas artes: corpuſque ſepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta ſepulti eſt.

III. *Gaudet Perdix hac calamitate Dædali. Erat hic filius ſororis eius, quem fratri docendum ipſa commiſerat. Sed ob quædam ingenioſè inuenta magiſter inuidens, eum de muro deturbauit. Cui fautrix ingeniorum Minerua ſuccurrens, in auem ipſi cognominem tranſmutauit.*

HVnc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis; teſtataque gaudia cantu eſt.
Vnica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaque nuper auis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namque huic tradiderat fatorum ignara docendam

Pro-

Progeniem germanam ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuo dentes: & ſerræ reperit vſum.
Primus, & ex vno duo ferrea brachia nodo.
Iunxit; vt æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus inuidit: ſacraque ex arce Mineruæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus. at illum
Quæ fauet ingenijs, excepit Pallas: auemque
Reddidit: & medio velauit in aere pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inque pedes abijt nomen, quod & ante, remanſit,
Non tamen hæc alte volucris ſua corpora tollit:
Nec facit in ramis, altoque cacumine nidos.
Propter humum volitat: ponitque in ſepibus oua:
Antiquique memor, metuit ſublimia caſus.

IV. *Appoſitè à laudibus Theſei ad aprum Calydonium deſcendit. Eius vrbis rex Oeneus in ſacrificio primitiarum, Dianam ſciens prætererat. Quę terribilem aprum agro, & gregibus vaſtandis immiſit. Iuſſu patris Meleager ad eum conficiendum nobiliſſimos Graciæ viros inuitat. Aduenit etiã Atlanta virgo, & virago. Eius habitus, & forma.*

IAmque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumptis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. iam lamentabilæ Athenæ
Pendere deſierant Theſea laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Mineruam
Cum Ioue, dijſque vocant alijs: quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & aceris thuris honorant.
Sparſerat Argolicos nomen vaga fama per vrbes
Theſeos: & populi, quos diues Achaia cepit,
Huius opem magnis implorauere periclis.
Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petijt prece. cauſſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus, vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libaſſe Mineruæ.
Cœptus ab agricolis ſuperos peruenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas

Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras
Tangit & ira deos. At non impunè feremus:
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneios vltorem ſpreta per agros
Miſit aptum: quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus: ſed habent Sicula arua minores.
Sanguine, & igne micant oculi: riget horrida ceruix:
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta hoſtilia ſetæ.
Feruida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modos creſcentes ſegetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in ſpicis intercipit: area fruſtra,
Et fruſtra expectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis oliuæ.
Sæuit & in pecudes. non has paſtorue, caniſue,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſeſe in mœnibus vrbis
Eſſe putant tutos: donec Meleagros & vnà
Lecta manus iuuenum colere, cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præſtantes, cæſtibus alter,
Alter equo, primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, & proles Aphetia Lynceus,
Leucippuſque ferox, iaculoque inſignis Acaſtus
Et velox Idas, & iam non femina Cæneus.
Hyppothouſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phœnix.
Actoridæque parens, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis;
Cumque Pheretiade, & Hyantheo Iolao
Impiger Eurythion, curſuque iuuictus Echion,
Niritiuſque Lelex, Panopeus, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primus etiam nunc Neſtor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis,
Penelopeſque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc à coniuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegæa Lycæi.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Cri-

Crinis erat ſimplex nodum collectus in vnum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea læuo
Teliorum cuſtos: arcum quoque læna tenebat.
Talis erat cultu facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optauit renuente deo: flammaſque latentes
Hauſit; &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum: nec plura ſinit tempuſque, pudorque,
Dicere. maius opus magnis certaminis vrget.

V. *Pugna tot heroum cum apro illo ferociſſimo ad vnguem deſcribitur. Victoria decus penes Meleagrum eſt.*

SYlua frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas.
Incipiat à plano: deuexaque proſpicit arua.
Quo poſtquam venere viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur.
Signa pedum: cupiuntque ſuum reperire periclum
Concaua vallis erat; quo ſe demittere riui
Aſſuerant pluuialis aquæ tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, vluæque leues, iunciique paluſtres,
Viminaque, & longæ parua ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, vt excuſſis eliſus nubibus ignis,
Sternitur incurſu nemus: & propulſa fragorem
Sylua dat. exclamant iuuenes: poſtentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit; ſpargitque canes, vt quiſque furenti
Obſtat: & obliquo latrantes diſſipat ictu:
Cuſpis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leue vulnus acerno.
Proxima, ſi nimijs mittentis viribus vſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito:
Longius it, auctor teli Pegaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Qua potuit, precibus deus annuit. ictus ab illo eſt,
Sed ſine vulnere aper: ferrumque Diana volanti
Abſtulerat iaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arſit.
Emicat ex oculis: ſpirat quoque pectore flammas:
Vtque volat moles adducto concita neruo,

Cum petit aut muros, aut plenas milite turres:
In iuuenes certo ſic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonaque dextra tuentes
Cornua proſternit: ſocij rapuere iacentes.
At non lethiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus, trepidantem, & terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nerui.
Forſitan & Pylius citra Troiana periſſet
Tempora: ſed, ſumpto poſita conamine ab haſta
Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis;
Deſpexitque loco tutus quem fugerat hoſtem
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis
Imminet exitio; fidenſque recentibus armis
Orichiæ magni raſtro femur hauſit adunco.
At gemini, nondum cœleſtia ſydera, fratres,
Ambo conſpicui, niue candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent, niſi ſetiger inter opacas
Nec iaculis iſſet, nec equo loca peruia ſyluas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum leuat hunc Peleus, celerem Tegæa ſagittam
Impoſuit neruo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure ferri ſummum diſtrinxit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictus,
Quam Meleager erat. primus vidiſſe putatur;
Et primus ſocijs viſum oſtendiſſe cruorem:
Et. Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem,
Erubuere viri: ſeque exhortantur: & addunt
Cum clamore animos: iactantque ſine ordine tela.
Turba nocet iactus: & quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Ancæus,
Diſcite fœmineis quid tela virilia præſtent,
O iuuenes: operique meo concedite, dixit:
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Inuita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memorauerat ore;
Ancipitemque manu tollens vtraque ſecurim,
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audentem, quaque eſt via proxima letho,
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque ſanguine multo
Vi-

Viſcera lapſa fluunt madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in aduerſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus. Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit, & ærata torſit graue cuſpide cornu:
Cui bene librato, votique potente futuro
Obſtitit æſculea frondoſus ab arbore ramus,
Miſit & Æſonides iaculum: quod caſus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidæ variat: miſſiſque duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mota. dum ſæuit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemq; nouo ſpumam cum ſanguine fundit:
Vulneris auctor adeſt. hoſtemque irritat ad iram:
Splendidaque aduerſos venabula condit in annos.

VI. *Lætitia. gratulatio, reſultatio in aprum cæſum. Meleager victor. Atalantæ pro pellem, & caput donat. Honorem inuident cæteri. Toxeus, & Pelippus auunculi Meleagri præmia ſua virgini adimunt: ipſe ambos nil moratus perimit.*

Gaudia teſtantur focij clamore ſecundo:
Victricemque petunt dextræ coniungere dextram.
Immanemque feram multa tellura iacentem
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant. ſed tela tamen ſua quiſque cruentat.
Ipſe pede impoſito, caput exitiabile preſſit:
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria iuris.
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuuias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora:
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.
Inuidere alij: totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe fœmina noſtros,
Theſtiadæ clamant: nec te fiducia formæ
Decipiat: ne ſit longè tibi captus amore
Auctor. & huic adimunt munus, ius muneris illi.

Non tulit; & tumida frendens Mauortius ira,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. hauſitque nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea quid faciat, dubium: pariterque volentem
Vlciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu calidumque prioris
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.

VII. *Althæa Melagri mater chariores habens fratres duos, quàm filium, occiſos luget. Torrem illi fatalem profert, & concremat. Ita Meleager vitam amittit; à Calidonijs defletur, in primiſque à ſororibus, quæ in aues Meleagrides transformantur. Licet in hac muliere, ceu in ſpeculo, cernere duos affectus amoris inuicem pugnantes. vicit tamen poſteriorem prior: erga fratres, inquam, illum erga filium.*

Dona deum templis nato victore ferebat
Cum vidit extinctos fratres Althæa referri,
Quæ plangore dato, mœſtis clamoribus vrbem
Implet: & auratis mutauit veſtibus atras.
At ſimul eſt auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lachrymis in pœnæ verſus amorem eſt.
Stipes erat: quem, cum partus enixa iaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores;
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora dixerunt eadem, lignoque, tibique,
O modò nate damus, quo poſtquam carmine dicto
Exceſſere deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: ſparſitque liquentibus vndis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Seruatuſque tuos, iuuenis, ſeruauerat annos.
Protulit hunc genitrix; tædaſque & fragmina poni
Imperat: & poſitis inimicos admouet ignes.
Tum connata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnant materque ſororque:
Et diuerſa trahunt vnum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri:
Sæpe ſuum feruens oculis dabat ira ruborem:
Et modo neſcio quid ſimiles crudele minanti
Vultus erat: modo quem miſereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrymas animi ſiccauerat ardor,

In-

Inueniebanturr lacrymæ tamen: vtque carina,
Quem ventus, ventoque rapit contrarius æſtus;
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus;
Theſtias haud aliter dubijs affectibus errat:
Inque vices ponit, poſitamque reſuſcitat iram,
Incipit eſſe tamen melior germanæ parente:
Et conſanguineas vt ſanguine leniat vmbras,
Impietate pia eſt. nam poſtquam peſtifer ignis
Conualuit: Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat,
Ante ſepulchrales infelix aſtitit aras:
Pœnarumque deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides ſacris vultus aduertite veſtros.
Vlciſcor, facioque nefas. *mors morte pianda eſt:*
In ſcelus addendum ſcelus eſt: in funera funus;
Per coaceruatos pereat domus impia luctus.
An felix Æneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæque recentes
Officium ſentite meum. magnoque paratas
Accipite inferias, vteri mala pignora noſtri.
Hei mihi, quò rapior? frater ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruiſſe fatemur
Illum cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impunè feret: viuuſque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque iacebitis vmbræ?
Haud equidem patiar. pereat ſceleratus: & ille
Spemque patris,regnumq; trahat, patriæq;ruinã.
Mens vbi materna eſt? vbi ſunt pia vota parentum:
Et quos ſuſtinui bis menſum quinque labores?
O vtinam primis arſiſſes ignibus infans;
Idque ego paſſa forem. vixiſti munere noſtro;
Nunc merito moriere tuo, cape præmia facti;
Biſque datam, primum partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde ſepulchris.
Et cupio:& nequeo,quid agã? modo vulnera fratrũ
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago.
Nunc animum pietas, maternaq; nomina frangunt.
Me miſeram! malè vincetis: ſed vincite, fratres:
Dummodo quæ dedero vobis ſolatia, voſque
Ipſa ſequar. Dixit; dextraque auerſa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe

Stipes: & inuitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius, atque abſcens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cæcis torreri viſcera ſentit.
Ignibus, ac magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignauo cadat, & ſine ſanguine letho,
Mœret: & Ancæi felicia funera dicit:
Grandæumque patrem, fratreſque, piaſque ſorores
Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo:
Foſitan & matrem. creſcunt ignisque, dolorque:
Langueſcuntq; iterum. ſimul eſt extinctus vterque:
Inque leues abijt paulatim ſpiritus auras,
Paulatim cana prunam velante fauilla.
Alta iacet Calydon: lugent iuueneſque, ſeneſque:
Et vulgos proceresque gemunt: ſciſſæque capillos
Plangunt, ora ſimul, matres Calydonides, eheu.
Puluere canitiem genitor, vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus: ſpatioſumque increpat æuum.
Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet,
Triſtia perſequerer miſerarum vota ſororum:
Immemores decoris liuentia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refouentque.
Oſcula dant ipſi: poſito dant oſcula lecto
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant:
fouentque.
Affuſæque iacent tumulo. ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
Quas poſtquam OEneiæ tandem Latonia clade
Ex ſatiata domus præter Gorgemque, nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Alleuat: & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit: verſaſque per aera mittit.

VIII. *Theſeum Athenas regredientem, auctus imbribus, & ſupra ripam effuſus Achelous amnis intercipit: periculum narrat: domum ſuam inuitat, dum aquæ ſubſident. Theſeus ſublatis menſis de quinque, quas cernebat inſulis percunctatus, earum metamorphoſes cognoſcit.*

INterea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheidas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter. fecitque moras Achelous eunti
Imbre tumens, Succede meis, ait, inclyte tectis.

Cecropide: nec te committere rapacibus vndis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaque voluere magno
Murmure ſaxa ſolent. vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe,
Multa quoque hic torrens niuibus de monte ſolutis
Corpora turbineo iuuenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alueus vndas.
Annuit Ægides. Vtorque, Acheloe, domoque,
Conſilioque tuo, reſpondet: & vſus vtroque eſt.
Pumice multicauo, nec leuibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Iamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus, comitiſque laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, raris iam ſparſus tempora canis:
Quoſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Arcanarum, lætiſſimus hoſpite tanto,
Protinus appoſitas nudæ veſtigia nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſque remotis
In gemma poſuere merum: tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubiecta, Quis, inquit,
Ille locus: digitoque oſtendit: &, inſula nomen
Quod gerit illa, doce: quamquam non vna videtur.
Amnis ad hæc: Non eſt, inquit, quod cernimus vnum:
Quinque iacent terræ ſpatium diſcrimina fallit.
Quoque minus ſpretæ factum mirere Dianæ:
Naiades hæ fuerant; quæ cum bis quinque iuuencos
Mactaſſent; ruriſque deos ad ſacra vocaſſent,
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui: quantuſque feror, cum plurimus, vnquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis, & vndis,
A ſyluis ſyluas, & ab aruis arua reuulſi:
Cumque loco nymphas, memores, tum deniq; noſtri.
In freta prouolui. fluctus noſterque, mariſque
Continuam deduxit humum; pariterque reuellit
In totidem, medijs, quot cernis Echinadas, vndis.
Vt tamen ipſe vides, procul, en, procul vna receſſit.

IX. *Ixion Theſei comes hæc, vt ementita irridet: à ſocio caſtigatur, exponente, quo pacto Philemon, & Baucis coniuges ruſticani, & pauperes Iouem, ac Mercurium humana tectos figura Phrygiã peragrantes, & à nemine hoſpitio ſuſceptos, ſoli receperint; & pro re ſua tenuiſſima benignè habuerint.*

Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Mouerat: irridet credentes, vtque deorum
Spretor erat, mentiſque ferox Ixione natus.
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes
Eſſe deos, dixit, ſi dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes, nec talia dicta probarunt:
Ante omneſque Lelex, animo maturus, & æuo,
Sic ait: *Immenſa eſt, finemque potentia cæli*
Non habet: & quidquid ſuperi voluere, peractũ eſt.
Quoque minus dubites, tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygijs, modico circundata muro.
Ipſe locum vidi. nam me Pelopeia Pitthus
Miſit in arua, ſuo quondam regnata parenti. (olim.
Haud procul hinc ſtagnum eſt, tellus habitabilis
Nunc celebres mergis, fuliciſque paluſtribus vndę.
Iuppiter huc ſpecie mortalis: cumque parente
Venit Atlantides poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum, requiemque potentes:
Mille domos clauſere feræ: tamen vna recepit,
Parua quidem ſtipulis, & canna tecta paluſtri;
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa ſunt annis iuncti iuuenilibus: illa
Conſenuere caſa: *Paupertatemque ferendo*
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famuloſne requiras.
Tota domus duo ſunt: idem parentque iubentque
Ergo vbi cælicolæ paruos tetigere penates:
Summiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes:
Membra ſenex poſito iuſſit releuare ſedili:
Quod ſuper iniecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit: & ignes
Suſcitat heſternos: folijſque, & cortice ſicco
Nutrit: & ad flammas anima perducit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, paruoque admouit aheno.
Quodque ſuus coniux riguo collegerat horto,
Truncat olus folijs. furca leuat ille bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno:

Ser-

Seruatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam: ſectamque domat feruentibus vndis,
Interea medias fallunt ſermonibus oras:
Sentirique moram prohibent. Erat alueus illic
Fagineus, dura clauo ſuſpenſus ab anſa.
Is tepidis impletur aquis; artuſque fouendos
Accipit. in medio torus eſt de mollibus vluis
Impoſitus lecto, ſponda, pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant. ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere dei. menſam, ſuccincta, tremenſque
Ponit auus; menſæ ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. quæ poſtquam ſubdita cliuum
Suſtulit, æquatam menta exterſere virenti.
Ponitur hic bicolor ſinceræ bacca Mineruæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intybaque, & radix, & lactis maſſa coacti,
Ouaque non acri leuiter verſata fauilla:
Omnia fictilibus: poſt hæc cælatus eodem
Siſtitur argento crater, fabricataque fago
Pocula, quà caua ſunt flauentibus illita ceris:
Parua mora eſt: epulaſque foci miſere calentes:
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ:
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hic nux, hic miſta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus vuæ.
Candidus in medio fauus eſt. *Super omnia vultus*
Accerſſere boni, nec iners, pauperque voluntas.
Interea quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti nouitate pauent; manibuſque ſupinis
Concipiunt, Baucisq;preces, timiduſque Phylemon:
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.

X. *Anſerem, quem poſſidebant vnicum, mactari, & ſibi apponi dij vetuerunt. In montem vicinum ambobus ſecus abductis, vicum, præter eorum caſam, totum ſummerſerunt. Eam in templum ornatiſſimum conuerterunt. cuius ſe ſe Baucis, & Philemon ſacerdotes, data quiduis optandi poteſtate, conſtitui voluerunt, & ſimul mori optarunt. Factum. Nam ad gradus ſacelli in arbores tranſferunt.*

VNicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ.
Quem dijs hoſpitibus domini mactare parabant.
Ille celer penna tardos ætate fatigat;
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe deos. ſuperi vetuere necari:
Dijque ſumus, meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta:
Ac noſtros comitate gradus; & in ardua montis
Ite ſimul. parent; &, dijs præeuntibus, ambo
Membra leuant baculis: tardique ſenilibus annis
Nituntur longo veſtigia ponere cliuo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos: & merſa palude
Cætera proſpiciunt; tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum;
Verſa vident: quæruntque ſuæ pia culmina villæ.
Illa vetus dominis & iam caſa parua duobus
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ:
Stramina flaueſcunt, aurataque tecta videntur,
Cælatæque fores, adopertaque marmore tellus.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, iuſte ſenex, & coniuge fœmina iuſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Conſilium ſuperis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus; &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem; nec coniugis vnquam
Buſta meæ videam; neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur. templi tutela fuere,
Donec vita data eſt. annis, æuoque ſoluti,
Ante gradus templi cùm ſtarent fortè; locique
Narrarent caſus: frondere Philemona Baucis.
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Iamque ſuper geminos creſcente cacumine vultus;
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; valeque
O coniux dixere ſimul; ſimul abdita texit
Ora frutex. oſtendit adhuc Thianeus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani (nec erat cur fallere vellent)
Narrauere ſenes. equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos; ponenſque recentia, dixi,
Cura deum dij ſint; & qui coluere, colantur.

XI. *Tranformationes Protei, Moſtres, Eriſichthonis filiæ, & ipſius Acheloi. Sed prius de Eriſichthonis impietate ſacrilega, qui deorum omnium irriſor, quercum annoſam, & celebrem, Cererique ſacram auſus eſt ſuccidere, quem Dryades apud ipſam deam accuſant. Illa virum fame inexplebili vt eradicet, Orcadem ad Famem cum mandatis mittit: cuius, & locus, & habitus, ſeu perſona dexterrimè deſcribuntur.*

DEſierant; cunctoſque & res, & mouerat auctor,
Theſea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur. Sunt, ò fortiſſimè, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renouamine manſit
Sunt, quibus in plures ius eſt tranſire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteu
Nam modo te iuuenem, modo te videre leonem
Nunc violentus apèr; nunc quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum:
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpè videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum vndis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci coniux Eriſichthone nata
Iuris habet. Pater huius erat, qui numina diuum
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus.
Vna nemus: vittæ mediam, memoreſque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas.
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiere modum, menſuraque roboris vlnas
Quinque ter implebat; necnon & cætera tantum
Sylua ſub hac omnis, quantum fuit herba ſub illa
Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
Abſtinuit; famuloſque iubet ſuccidere ſacrum
Robur, &, vt iuſtos cunctari vidit, ab vno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta deæ ſolum, ſed & ipſa, licebit
Sit dea, iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit decima quercus

Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere; ac longi pallorem ducere rami.
Cuius vt in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſo cortice ſanguis,
Quam ſolet, ante aras ingens, vbi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è ceruice profundi.
Obſtupuere omnes; aliquiſque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſæuamque inhibere bipennem.
Aſpicit hunc: Mentiſque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inique virum conuertit ab arbore ferrũ,
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Ed tus è medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia lethi.
Proſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit: & multam proſtrauit pondere ſyluam.
Attonitæ Dryades damno nemorumque, ſuoque,
Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris
Merentes adeunt; pœnamq; Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſque ſui pulcherrima motu
Concuſſit grauidis oneratos meſſibus agros:
Moliturque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis;
Peſtifera lacerare famæ: quæ, quatenus ipſi
Non adeunda deæ (neq; enim Cereremq; Famemque
Fata coire ſinunt) montani numinis vnam
Talibus, agreſtem compellat Orcada dictis:
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis ſine fruge, ſine arbore tellus:
Frigus iners: illic habitant Pallorque, Tremorque.
Et ieiuna fames. ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata, iube: nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neue viæ ſpatium te terreat; accipe currus;
Accipe quos frenis altè moderere dracones.
Et dedit. illa dato ſubuecta per aera curru
Deuenit in Scythiam, rigidique cacumine montis;
(Caucaſon appellant) ſerpentum colla leuauit.
Quæſitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes;

Dura

Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis,
Ventris erat pro ventre locus; pendere putares
Pectus; & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies; genuumque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul vt vidit (neq; enim eſt accedere iuxta
Auſa) refert mandata deæ. paulumque morata,
Quanquam aberat longe, quanquam modo venerat illuc;
Viſa tamen ſenſiſſe famem: retroque dracones
Egit in Æmoniam, verſis ſublimis habenis.

XII. *Obſtupeſcendi effectus famis inſaturabilis in Eriſicthone. Vendit omnia, etiam filiam: Quæ ſeruitutem deprecans, à Neptuno in ſenem piſcatorem mutatur. Illudit domino, cui vendita. Varias animantium formas ſubit, patrem alit; qui tandem ſuos ipſius artus deuorat. Addit Achelous de ſuis mutationibus, & de vno dumtaxat cornu Sternitur via expoſitioni ſequenti.*

DIcta Fames Cereris (quamuis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit: perque aera vento
Ad iuſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur vlnis:
Seque viro inſpirat; fauceſque, & pectus, & ora
Afflat: & in vacuis peragit ieiunia venis.
Functaque mandato fœcundum deſerit orbem:
Inque domos inopes, aſſuetaque vertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat: petit ille dapes ſub imagine ſomni:
Oraque vana mouet, dentemque in dente fatigat:
Exercetque cibo deluſum guttur inani:
Proque epulis tenues nequicquam deuorat auras.
Vt verò eſt expulſa quies, furit ardor edendi:
Perque auidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora, quod pōtus, quod terra, quod educat aer,
Poſcit: & appoſitis queritur ieiunia menſis:
Inque epulis epulas quærit: quodque vrbibus eſſe,
Quodque ſatis poterat populo, non ſufficit vni.
Pluſque cupit, quo plura ſuam demittit in aluum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra;

Nec ſatiatur aquis; peregrinoſque ebibit amnes;
Vtque rapax ignis vnquam alimenta recuſat;
Innumeraſque faces capit: &, quo copia maior
Eſt data, plura cupit; turbaque voracior ipſa eſt;
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſſa tibi eſt; ſemperque locus fit inanis edendo
Iamque fame patrias, altique voragine ventris
Attenuarat opes: ſed inattenuata manebat
Tunc quoque dira fames; implacatæque vigebat
Flamma gulæ, tandem demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoq; vendit inops. dominũ generoſa recuſat;
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat,
Qui prece non ſpreta, quamuis modo viſa ſequenti
Eſſet hero; formamque nouat: vultumque virilem
Induit, & vultus piſces capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia paruo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in vnda
Credulus; & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos;
Quæ modo cum vili turbatis veſte capillis
Littore in hoc ſteterat (nam ſtantem in littore vidi)
Dic vbi ſit; neque enim veſtigia longius extant.
Illa dei munus benè cedere ſenſit: & à ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quiſquis es, ignoſcas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi: ſtudioque oneratus inhæſi.
Quoque minus dubites, ſic has deus æquoris artes
Adiuuet, vt nemo iam dudum littore in iſto
(Me tamen excepto) nec fœmina conſtitit vlla:
Credidit, & verſo dominus pede preſſit arenam;
Eluſuſque abijt. illi ſua reddita forma eſt
Aſt vbi habere ſuam transformia corpora ſenſit;
Sæpe pater dominis Triopeida tradit, at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo ceruus abibat
Præbebatque auido non iuſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumpſerat omnẽ
Materiam; dederatque graui noua pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacere diuellere morſu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe nouandi

Corpo-

Corporis, ò iuuenes, numero finita poteſtas:
Nã modo, qui nũc ſũ, videor: modo flector in anguẽ;
Armenti modo dux, vires in cornua ſumo
Cornua dum ſumpſi, nunc pars caret altera telo
Frontis, vt ipſe vides gemitus ſunt verba ſecuti.

ELECTA
EX LIBRO NONO
METAMORPHOSEON.

I. *Quibus argumentis Hercules, & Achylous Deianiram à patre ipſius Oeneo, rege Calydonis, in connubium contenderint. Certaminis, in quo victor Hercules: hypotypoſis ſplendidiſſima. Cornucopiæ origo.*

QVæ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſſa rogat frontis: cũ ſic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines:
Triſte petis munus: quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendiſſe decorum eſt;
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem peruenit ad aures
Deianira tuas, quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes inuidioſa procorum.
Cum quibus vt ſoceri domus eſt intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides, alij ceſſere duobus.
Ille Iouem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat iuſſa nouercæ.
Contra ego, Turpe deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille deus) dominum me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars vna tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Iuno
Odit:

Odit: & omnis abeſt iuſſorum pœna laborum.
Nam quod te iactas Alcmena matre creatum:
Iuppiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petris: elige fictum
Eſſe Iouem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem iam dudum lumine toruo
Spectat: & accenſæ non fortiter imperat iræ;
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua:
Dummodo pugnando ſuperem, tu vince loquendo
Congrediturque ferox. puduit modo magna locutum
Cedere. reieci viridem de corpore veſtem:
Brachiaque oppoſui: tenuique è pectore varas
In ſtatione manus: & pugnæ membra paraui.
Ille cauis hauſto ſparſit me puluere palmis:
Inque vicem fuluæ tactu flaueſcit arenæ.
Et modo ceruicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit grauitas: fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, magno quam murmure fluctus
Oppugnant: manet illa ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum: rurſuſque ad bella coimus.
In que gradu ſtetimus, certi non cedere: eratque
Cum pede pes iunctus: totoque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur coniux. Spectant armenta, pauentque,
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Reijcere Alcides à ſe mea pectora: quarto
Excutit amplexus: adductaque brachia ſoluit.
Impulſumque manu (certum eſt mihi vera fateri)
Protinus auertit: tergoque oneroſus inhæſit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen inſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolui duros à corpore nexus.
Inſtar anhelanti, prohibetque reſumere vires;
Et ceruice mea potitur. tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arena ſore momordi.
Inferior virtute meas diuertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui

Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes;
Cumque fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit: & illudens noſtras Tirynthius artes,
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum;
Dixit; & vt vincas alios, Acheloe, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris vnus Echidnæ.
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa: nec vllum
De centum numero caput eſt impunè reciſum;
Quin gemino ceruix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentemque malo domui. domitamque reduxi.
Quid fore te credis? falſum qui verſus in anguem.
Arma aliena moues? quem forma precaria cælat?
Dixerat, & ſummo digitorum vincula collo
Iniicit. angebar, ceu guttura forcipe preſſus:
Pollicibuſque meas pugnabam euellere fauces.
Sic quoque deuicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis, tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris à læua parte lacertos:
Admiſſumque trahens ſequitur; depreſſaque dura
Cornua figit homo: meque alta ſternit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncaque à fronte reuellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrarunt: diueſque meo bona copia cornu eſt.
Dixerat: & nymphe ritu ſuccincta Dianæ
Vna miniſtrarum fuſis vtrinque capillis
Inceſſit; totumque tulit prædiuite cornu
Autumnum; & menſas felicia poma ſecundas.
Lux ſubit: & primo feriente cacumina ſole
Diſcedunt iuuenes, neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, totæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ vultus Achelous agreſtes;
Et lacerum cornu medijs caput abdidit vndis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris;
Cætera ſoſpes habet. capitis quoque fronde ſaligna,
Aut ſuperimpoſita cælatur arundine damnum.

II. Suſpectum habens Herculem maritum Deianira de vetitis amoribus, ſacrificaturo Neſſi Centauri veſtem, eius ſanguine, & Lernæo veneno imbutam, quam ab eo pro antidoto aduerſus hymeneos huiuſmodi acceperat, per Licham famulum tranſmittit. Hanc vbi induit, & ſanguis venenatus incaluit, exardeſcens ignis miſerum ſenſim depaſtus eſt. In Iunonem, vt hoc malo ſuo lætantem, inuehitur; cui ſe penitus etiam perdendum offert.

Longa fuit medij mora temporis: actaque magni
  Herculis implerant terras, odiumque nouercæ.
Victor ab Oechalia Cænæo ſacra parabat
Vota Ioui. cum fama loquax peruenit ad aures
Deianira tuas: *Quæ veris addere falſa*
Gaudet: & è minimo ſua per mendacia creſcit;
Amphitryoniadem Ioles ardore teneri.
Credit amans: Venerisque nouæ perterrita fama,
Indulſit primò lacrymis: flendoque dolorum
Diffudit miſeranda ſuum, mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrymis lætabitur iſtis.
Quæ quoniam adueniet, properandum, aliquidque
  nouandum eſt,
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? repetam Calydonia, moreme
Excedam tectis? ac ſi nihil amplius obſtem?
Quid ſi me, Meleagre, tuam memorem eſſe ſororem?
(Forte paro facinus) qantumque iniuria poſſit,
Fœmineuſque dolor, ingulata pellice teſter?
In curſus animos varios abit. omnibus illis
Prætulit imbutam Neſſæo ſanguine veſtem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori;
Ignaroque Lichæ quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit inſcius heros:
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia flammis:
Vinaque marmoreas patera fundabat in aras:
Incaluit vis illa mali: reſolutaque flammis
Herculeos abijt latè diffuſa per artus
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam eſt patientia, reppulit aras:
Impleuitque ſuis numeroſam vocibus Oeten.

Nec

Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem,
Qua trahitur, trahit, illa cutem, (fœdumq; relatu)
Aut hæret membris fruſtra tentata reuelli:
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridet: coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent auidæ præcordia flammæ;
Cæruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nerui: cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad ſydera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia paſcere noſtris:
Paſcere; & hanc peſtem ſpecta crudelis ab alto:
Corque ferum ſatia: vel, ſi miſerandus & hoſti,
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inuiſamque animam, natamque laboribus aufert.
Mors mihi munus erit: decet hęc dare dona nouercā.

III *Ad indignitatem rei exaggerandam, labores ſuos tam glorioſos recenſet. Cruciamentum ſuum iterum deplorat. Oetam gemens, ac dolore furens concurſat. Licham, vt exitiabilis huius muneris miniſtrum in Euboicum pelagum proijcit. Is in ſcopulum verſus, hominis figuram præ ſe fert.*

Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirim domui? ſæuoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, mouit,
Voſne manus validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides vndæ,
Partheniumque nemus: veſtra virtute relatus
Thermodoontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni non cuſtodita dracone.
Nec mihi centauri potuere reſiſtere, nec mi
Arcadiæ vaſtator aper; nec profuit hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires.
Quid? quod Thracis equos humano ſãguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi?
Viſaque deieci? dominumque ipſoſque peremi?
His eliſa iacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tiberino in littore monſtrũ;
Hac cælum ceruice tuli. defeſſa iubendo eſt
Sæua Iouis coniux. ego ſum indefeſſus agendo.
Sed noua peſtis adeſt: cui nec virtute reſiſti,

Nec

Inque pyram ſtructis, arcum, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Troiana ſagittas
Ferre iubes Pæante ſatus: quo flamma miniſtro
Subdita: dumque auidis comprenditur ignibus agger,
Congeriem ſylux Nemæo vellere ſummam
Sternis: & impoſita clauæ ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi conuiuia iaceres
Inter plena mari redimitus pocula ſertis.
Iamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſque artus, contemptoremque petebat
Flamma ſuum, timuere dei pro vindice mundi.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Iuppiter aloquitur? Noſtra eſt timor iſte, voluptas,
O ſuperi totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque, paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta fauore eſt.
Nam quamquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen. Sed enim ne pectore vano
Fida metu paueant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet: *Æternum eſt, à me quod traxit, & expers,*
Atque immune necis, nullaque domabile flamma:
Idque ego defunctum terra cæleſtibus oris
Accipiam: cunctiſque meum lætabile factum
Dijs fore confido. Si quis tamen Hercule, ſi quis
Forte deo doliturus erit; data præmia nollet:
Sed meruiſſe dari ſciet, inuituſque probabit,
Aſſenſere dei. coniux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro; duro tamen vltima vultu
Dicta tuliſſe Iouis; ſeque indoluiſse notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flamma
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet. tantumque Iouis veſtigia ſeruat.
Vtque nouus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamaque nitere recenti:
Sic vbi mortales Tirinthius exuit artus,
Parte ſua meliore viget; maiorque videri
Cœpit; & auguſta fieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.

Nec telis, armiſque poteſt. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euriſteus; & ſunt, qui credere poſſint
Eſſe deos dixit; perque altam ſancius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpè illum gemitus edentem, ſæpè trementem,
Sæpè retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Licham trepidum, & latitantem rupe cauata.
Aſpicit: vtque dolor rabiem collegerat omnem,
Tu ne, Licha, dixit, feralia dona dediſti?
Tu ne meæ necis auctor eris? tremit ille, pauetque
Pallidus; & timidè verba excuſantia dicit.
Dicentem genibuſque manus adhibere parantem
Corripit Alcides: & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, vndas.
Ille per aerias pendens induruit auras.
Vtque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde niues fieri; niuibus quoque mole rotatis
Aſtringi, & ſpiſſa glomerari grandine corpus;
Sic illum validis iactum per inane lacertis,
Exanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico ſcopulus breuis eminet altè
Gurgite: & humanæ ſeruat veſtigia formæ;
Quem quaſi ſenſurum nautæ calcare verentur:
Appellantque Licham.

IV. *Structis in pyram arboribus, arcum, pharetram cum ſagittis Philoctetæ tradit Hercules; ſtrataque. Nemeæi leoni pelli incubat, claua ceruici ſuppoſita. Flammam Philoctetes ſubdit. Iuppiter dijs primùm, atque adeò Iunoni factum ſuum probans, filium in deos transfert. Euryſtheus Herculis quoque ſtirpem eſt perſecutus Alcmene filij calamitatem lamentans, Iolę pronurui ſuæ partum facilem precatur, quæ impoſterum Herculem Iunone inuita ediderit. & de Galantide famula in muſtelam conuerſa,*

————At tu Iouis inclyta proles
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,

Inque

Inque pyram ſtructis, arcum, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Troiana ſagittas
Ferre iubes Pæante ſatus: quo flamma miniſtro
Subdita: dumque auidis comprenditur ignibus agger,
Congeriem ſyluæ Nemæo vellere ſummam
Sternis: & impoſita clauæ ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi conuiuia iaceres
Inter plena mari redimitus pocula ſertis.
Iamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſque artus, contemptoremque petebat
Flamma ſuum, timuere dei pro vindice mundi.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Iuppiter aloquitur? Noſtra eſt timor iſte, voluptas,
O ſuperi totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque, paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta fauore eſt.
Nam quamquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen. Sed enim ne pectore vano
Fida metu paueant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet: *Æternum eſt, à me quod traxit, & expers,*
Atque immune necis, nullaque domabile flamma:
Idque ego defunctum terra cæleſtibus oris
Accipiam: cunctiſque meum lætabile factum
Dijs fore confido. Si quis tamen Hercule, ſi quis
Forte deo doliturus erit; data præmia nollet:
Sed meruiſſe dari ſciet, innituſque probabit,
Aſſenſere dei. coniux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro; duro tamen vltima vultu
Dicta tuliſſe Iouis; ſeque indoluiſse notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flamma
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet. tantumque Iouis veſtigia ſeruat.
Vtque nouus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamaque nitere recenti:
Sic vbi mortales Tirinthius exuit artus,
Parte ſua meliore viget; maiorque videri
Cœpit; & auguſta fieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.

Senſit

Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleius iras
Soluerat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmone queſtus vbi ponat aniles:
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuine ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperio, thalamoque, animoque receperat Hyllus.
Incipit Alcmene: Faueant tibi numina ſaltem:
Corripiantque moras tunc. cum matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Illithyam,
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Namque laboriferi cùm iam natalis adeſſet
Herculis; & decimum premeretur ſydere ſignum,
Tradebat grauitas vterum; nec ferre labores
Vlterius poteram quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet, parſque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſque ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nexos partus clamore vocabam
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ:
Vtque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextroque eſt poplite læuum
Preſſa genu: digitiſque inter ſe pectine iunctis
Suſtinuit partus. tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio conuicia demens
Vana Ioui, cupioque mori; moturaque duros
Verba queror ſilices. matres Cadmeides adſunt:
Votaque ſuſcipiunt; exhortanturque dolentem.
Vna miniſtrarum media de plebe Galanthis
Flaua comas aderat, faciendis ſtrenua iuſſis,
Officijs dilecta ſuis. ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Iunone geri: dumque exit, & intrat
Sæpè fores, diuam reſidentem vidit in ara,
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem,
Et, Quæcunque es, ait, dominæ gratare: leuata eſt
Argolis Almene: potiturque puerpera voto.
Exilijt: iunctaſque manus pauefacta remiſit
Diua potens vteri. vinclis leuor ipſa remiſſis.
Numine deceptoriſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, preſamque ipſis dea ſæua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit,

Arcuit, inque pedes mutauit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diuerſa priori.
Quæ, quia mendaci parentem iuuerat ore,
Ore parit: noſtraſque domos, velut ante frequentat.

V. *Dryope, Andræmonis coniux, donis ad lacum Nymphis dicatum veniens, arbore leto (in quam Lotes Nympha, deum hortorum fugiens ſe induerat, quod neſciebat) flores, infanti, quem ſecum geſtat, pro ludicio decerpſerat. Ex arbore ſacra viſus manare ſanguis, adhæſitque ibidem; & in pœnam ſacrilegij abiit in arborem Dryope. Pater, & maritus ſpectatum triſtes adueniunt. Non inſuauis oratio Driopes, qua innocentiam ſuam teſtata, & puerulum adhuc lactentem, & arborem ſuam illorum tutelæ commendat.*

DIxit: & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit: quem ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen ò genitrix aliena à ſanguine veſtro
Rapta mouet facies, quid ſit tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quamquam lacrymæq; dolorq;
Impediunt, prohibetque loqui. Fuit vnica matri,
(Me pater ex alio genuit) notiſſima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque dei paſſam Delphos, Delonque tenentis
Excipit Andræmon: & habetur coniuge felix.
Eſt lacus accliuis, deuexo margine formam
Littoris efficiens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quæque
Indigere magis, Nymphis latura coronas,
Inque ſinu puerum, qui nondum impleuerat annũ,
Dulce ferebat onus; tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerat hinc Driope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores: & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi gutta è flore cruentas
Dicere; & tremulo ramos horrore moueri:
Scilicet, vt referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotos in hac Nymphe fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſeruato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc; quæ cùm perterita retro

Iret, & oratis vellet diſcedere nymphis,
Hæſerunt radice pedes. conuellere pugnat:
Nec quicquam niſi ſumma mouet: ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit, conata manu laniare capillos,
Fronde manum impleuit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſus (namque hoc auus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſenſit
Vbera: nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror; quantumq; valebam
Creſcentem truncum, ramoſq; amplexa morabar:
Et fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miſerrimus adſunt
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendit Loton. tepido dant oſcula ligno:
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi iam faciem, quod nō foret arbor, habebat
Chara ſoror. lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant folijs: ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aera quæſtus:
Si qua fides miſeris, hoc me per numina iuro
Non meruiſſe nefas: patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: ſi mentior, àrida perdam
Quas habeo frondes: & cæſa ſecuribus vrar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis:
Et date nutrici; noſtraque ſub arbore ſæpè
Lac facitote bibat; noſtraque ſub arbore ludat:
Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutet:
Et triſtis dicat, Latet hoc in ſtipite mater.
Stagna tamen timeat: nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe dearum.
Chare vale coniux, & tu germana, paterque:
Et, ſi qua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus; & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum; parumque attollite natum:
Plura loqui nequeo: nam iam per candida mollis
Colla liber ſerpit: ſummoque cacumine condor.
Et oculis remouete manus. ſine munere veſtro
Contegit inductus morientia lumina cortex.

De-

Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe; diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.

VI *Iolaus fuit Iphicli, Herculis fratris filius ex grandæuo adoleſcens, beneficio Hebes, & rogatu patrui. Quam iurare parantem, nemini impoſterum hac in re gratificaturam, vetuit Themis. Callirhoe ſiquidem idem ab ea filijs ſuis adhuc paruulis impetratura erat, quo additis ſibi annis iuuenes patrem Alcmaonem à Phlegeo interemptum vlciſci queant.*

DVmque refert Iole factum miſerabile; dumq;
Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene: flet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res noua triſtitiam. nam limine conſtitit alto
Pænè puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos
Hoc illi dederat Iunonia muneris Hæbe,
Victa viri precibus. quæ cum iurare pararet
Dona tributuram poſt hunc ſe talia nulli:
Non eſt paſſa Themis: nam iam diſcordia Thebæ;
Bella mouent, dixit: Capaneuſq; niſi ab Ioue vinci
Haud poterit: fientque pares in vulnera fratres:
Subductaque ſuos manes tellure videbit
Viuus adhuc vates; vltuſque parente parentem
Natus, erit facto pius, & ſceleratus eodem:
Attonituſque malis, exul mentiſque, domuſque;
Vultibus Eumenidum, matriſque agitabitur vmbris,
Donec eum coniux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phlegeius hauſerit enſis.
Tum demum magno petet huc Acheloia ſupplex
Ab Ioue Callirhoe, natis infantibus annos
Addet; neue necem ſinat eſſe vltoris inultam.
Iuppiter his motus priuignæ dona, nuruſque
Præcipiet: facietque viros impubibus annis.

VII. *Plures dij, deæque inuenta munus ſuis conferri cupiebant. Iuppiter fatis non repugnandum monet, quibus & ipſemet parere cogatur. Miletus Paſiphaes frater Creta regnum affectans à Ioue abſterretur. In Aſia Miletum vrbem condit: ille ex Cyane Meandri filia Byblidem, & Caunum generat.*

HÆc vbi fatidico venturi præſcia dixit
Ore Themis: vario ſuperi ſermone fremebant
Et, cur non alijs eadem dare dona liceret,

Murmur erat; queritur veteres Pallantias annos
Coniugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitem
Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber æuum
Poſcit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit; & Anchiſæ reuocare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat deus omnis habet: creſcitque fauore
Turbida ſeditio: donec ſua Iuppiter ora
Soluit: &, O noſtri ſi qua eſt reuerentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne aliquis ſibi poſſe videtur,
Fata quoque vt ſuperet? fatis Iolaus in annos
Quos egit, rediјt. fatis iuueneſcere debent
Callirhoe geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, (quoque hoc animo meliore feratis)
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curuarent Æacon anni:
Perpetuumque æui florem Rhadamantus haberet
Cum Minoe meo; qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur. nec quo prius, ordine regnat.
Dicta Iouis mouere deos; nec ſuſtinet vllus,
Cum videat feſſos Rhadamanthon, & Æacou annis.
Et Minoa, queri. qui, dum fuit integer æui,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes,
Tunc erat inualidus; Deionidenque iuuentæ
Robora Miletum, Phœboque parente ſuperbum
Pertimuit: credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriјs arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua; celerique carina
Ægeas metiris aquas: & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curuamina ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee, præſtanti corpore nympha
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.

VIII. *Lyctus, quidam Cretenſis, Telethuſæ vxoris iam parituræ mandauit, vt ſi marem genuiſſet, ſeruaret: ſi fœminam necaret. Parit puellam. Anxia, & à cæde fœtus penitus abhorrenti, Iſis, diјs Ægyptiјs comitata apparet: pro puero educari iubet: opem ſuam in tempore affuturam ſpondet. Pater vxori credens, aui nomen illi imponit. Conſcia doli ſola nutrix.*

PRoxima Gnoſſiaco nam quondã Phæſtia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum,

In-

Ingenua de plebe virum: nec cenſus in illo
Nobilitate ſua maior: ſed vita, fideſque
Inculpata fuit: grauidæ qui coniugis aures
Vocibus his monuit. cùm iam prope partus adeſſet:
Quæ voueam, duo ſunt; minimo vt releuere dolore:
Vtque marem parias. onerôſior altera ſors eſt;
Et vires fortuna negat. quod abominor ergo,
Edita forte tuo fuerit ſi fœmina partu,
Inuitus mando (pietas ignoſce) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lauere profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui ma data dabantur.
Sed tamen vſque ſuum vanis Thelteuſa maritum
Sollicitat precibus, ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Lycto ſententia. iamque ferendo
Vexerat illa grauem maturo pondere ventrem:
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni
Inachis ante torum pompa comitata ſacrorum
Aut ſtetit, aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flauentibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, varijſque coloribus Apis,
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet:
Siſtraque erant, numquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferis ſerpens peregrina venenis.
Tum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata dea eſt: Pars ò Telethuſa mearum,
Pone graue curas; mandataque falle mariti:
Nec dubita, cum te partu Lucina leuarit,
Tollere quidquid erit. Dea ſum auxiliaris; opemq;
Exorata fero: nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. Monuit: thalamoque receſſit.
Læta toro ſurgit, puraſque ad ſydera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Vt dolor increuit; ſeque ipſum pondus in auras
Expulit; & nata eſt ignaro fœmina patri:
Iuſsit ali mater. puerum mentita: fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſoluit: nomenque imponit auitum:
Iphis auus fuerat. gauiſa eſt nomine mater,
Quid commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies. quam ſiue puellæ,
Siue daret puero, fieret formoſus vterque.

ELECTA
EX LIBRO DECIMO
METAMORPHOSEON.

I. *Orphei, & Eurydices fuerunt inauſpicatæ, infeliceſque nuptiæ. Incedentem hanc per gramina ſerpens momordit. Eo morſu extinctam vbi ſatis defleuit vates, ad inferos deſcendit, Plutonem & Proſerpinam eius ſibi ad tempus reſtitutionem flagitaturus. Niſi voti compotem inde rediturum negat.*

INde per immenſum croceo velatus amictu
Æthera digreditur, Cicocũq; Hymenæus ad oras
Tendit, & Orpheia nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: ſed nec ſolemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoq; quam tenuit lachrymoſo ſtridula fumo
Vſque fuit: nulloſque inuenit motibus ignes.
Exitus auſpicio grauior. nam nupta per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeius auras
Defleuit vates: ne non tentaret & vmbras,
Ad ſtyga Tænaria eſt auſus deſcendere porta.
Perque leues populos, ſimulacraq; functa ſepulchro
Perſephonem adijt, inamœnaque regna tenentem
Vmbrarum dominum: pulſiſque ad carmina neruis,
Sic ait: O poſiti ſub terra numina mundi,
In quem decidimus, quicquid mortale creamur:
Si licet: &, falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, vt opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec vti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri:
Cauſſa via eſt coniux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui: nec me tentaſſe negabo.
Vicit amor. *Supera Deus hic bene notus in ora eſt.*
An ſit & hic, dubito: ſed & hic tamen auguror eſſe:
Famaque ſi veteris non eſt mentita rapinas,

Vos

Vos quoque iunxit amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulumque morati.
Serius aut citius ſedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes: hæc eſt domus vltima: voſq;
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque cùm iuſtos matura peregerit annos,
Iuris erit veſtri: pro munere poſcimus vſum.
Quod ſi fata negant veniam pro coniuge; certum eſt
Nolle redire mihi: letho gaudere duorum.

II. *Quantopere Orphei cantu, & ſupplicatione permoti ſint inferi. Eurydice redditur: quam ponè ſequentem amoris impatientia maritus contra legem datam reſpicit. Relapſa denuò moritur. Qualis ſtupor Orpheum occuparit, per fabellas declarat. Rurſus tranſire volentem Charon prohibet: Sedens in ripa, & dolens, deorum inferùm crudelitatem accuſat. In Rhodopen, & Hæmum mentes ſecedit.*

TAlia dicentem, neruoſq; ad verba mouentem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus vndam
Captauit refugam: ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere iecur volucres: vrniſque vacarunt
Belides: inque tuo ſediſti Siſyphe ſaxo.
Tum primum, lachrymis victarum carmine, fama eſt,
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia coniux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant: vmbras erat illa recentes
Inter: & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopeius accipit Orpheus:
Ne flectat retro ſua lumina, donec auernas
Exierit valles: aut irrita dona futura,
Carpitur accliuis per muta ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca.
Nec procul abfuerant telluris margine ſummæ:
Hic, ne deficeret, metuens; auiduſque videndi
Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Bracchiaque intendens, prendique, & prendere certans.

Nil niſi credentes infelix arripit auras.
Iamque iterum moriens, non eſt de coniuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod iam vix auribus ille
Acciperet, dixit: reuocataque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece coniugis Orpheus,
Quam tria qui timidus medio portante catenas
Colla canis vidit: quem non pauor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quinque in ſe traxit crimen, voluitque videri
Olenus eſſe nocens: tuque ò confiſa figura
Infelix Lethæa tua, iunctiſsima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem
Portior arguerat: ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit:
Cura, dolorque animi, lacrymæq; alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumq; Aquilonibus Æmū.

III. *Orbatus prima coniuge Orpheus, ſecundis nuptijs abſtinuit. Dulcedine cantus ſui arborum omne genus ad ſe pellicit: nec deeſt Cypariſſus, in quam puer Appollini charus, quomodo propter ceruum dilectum, quem iaculo imprudens occiderat, & dolorem ex eo immoderatum, conceſſerit, Poeta enarrat*

Tertius æquoreis incluſum piſcibus annum
Finierat Titan: omnemq; refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem: ſeu quod male ceſſerat illi;
Siue fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Iungere ſe vati: multæ doluere repulſa.
Collis erat, collemque ſuper planiſſima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Vmbra loco deerat. qua poſtquam parte reſedit
Dijs genitus vates, & fila ſonantia mouit,
Vmbra loco venit. non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus æſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus vtilis haſtis,
Enodiſque abies, curuataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, Acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Per

Perpetuoque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor mirtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexipedes hederæ veniſtis, & vna
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi,
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus
Grata deum matri: ſiquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Aſtuit huic turbæ metas imitata cupreſſus:
Nunc arbor, puer ante deo dilectus ab illo,
Qui citharam neruis, & neruis temperat arcum.
Namque ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arua
Ingens ceruus erat: lateque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus vmbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem paruis argentea locis
Vincta mouebatur: parilique ætate nitebant
Auribus è geminis circumcaua tempora baccæ.
Iſque metu vacuus, naturalique pauore
Depoſito celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios Cææ pulcherrime gentis
Gratus erat, Cypariſſe tibi: tu pabula ceruum
Ad noua, tu liquidi ducebas fontis ad vndas:
Tu modò texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo reſidens, huc lætus, & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediuſque dies, ſoliſque vapore
Concaua littorei feruebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra
Ceruus: & arborea frigus ducebat ab vmbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, vt ſæuo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? &, vt leuiter, pro materiaque doleret,
Admonuit, gemit ille tamen: munuſque ſupremum
Hoc petit à ſuperis, vt tempore lugeat omni.
Iamque per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo qui niuea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumptoque rigore
Sydereum gracili ſpectare cacumine cælum.

Ingemuit, triſtiſque deus, Lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.

IV. *Cum arboris Orpheus etiam varias volucres attraxerat, In medio igitur conſidens, mutationem pueri Hyacinthi in florem: Cypriorum, hoſpites immolantium in boues, qui à magnitudine cornuum Ceraſtæ dicti: Propœtidum, Veneris numen aſpernantium, in lapides obdureſcentium cantat. Harum impudentia, atque etiam mulieribus vitiis offenſus Pygmalion, vitam cœlibem inſtituit. Canit & alia, quæ omittere ſatius opinor.*

TAle nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumq; ſedebat.
Vt ſatis impulſas tentauit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamuis diuerſa ſonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine mouit:
Ab Ioue Muſa parens (cedunt Iouis omnia regno)
Carmina noſtra moue: Iouis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta: Prius cecini plectro grauiore gigantes,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis:
Nunc opus eſt leuiore lyra.
Te quoque Amyclide poſuiſſet in æthere Phœbus,
Triſtia ſi ſpacium ponendi fata dediſſent.
Qua licet, æternus tamen es: quotieſque repellit
Ver hyemem, piſcique Aries ſuccedit aquoſo:
Tu toties oteris viridique in ceſpite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi:
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten: nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ
Immemor ipſe ſui, non retia ferre recuſat:
Non tenuiſſe canes: non per iuga montis iniqui
Ire comes: longaque alit aſſuetudine flammas.
Iamque fere medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: ſpacioque pari diſtabat vtrinque:
Corpore veſte leuant: & ſucco pinguis oliuæ
Splendeſcunt: latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Miſit: & oppoſitas diſiecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus: & exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſque cupidine luſus

Tol-

Tollere Tenarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubiecit in aere tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æquè,
Quam puer ipſe Deus: collapſoſque excipit ortus:
Et modo te refouet: modo triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus:
Vt ſi quis violas, riguoque papauera in horto,
Liliaque infringat, fuluis hærentia virgis:
Marcida demittant ſubito caput illa grauatum:
Nec ſe ſuſtineant: ſpectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens iacet: & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri ceruix: humeroque recumbit.
Laberis Oebalide prima fraudate iuuenta,
Phœbus ait: videoque tuum, mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinuſque meum: mea dextera letho
Inſcribenda tuo eſt: ego ſum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe vocari
Culpa poteſt? niſi culpa poteſt, & amaſſe, vocari?
Atque vtinam pro te vitam, tecumue liceret
Reddere: quod, quoniam fatali lege vetamur,
Semper eris mecum; memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque nouus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit, quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignauerat herbas,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur: formamque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſset in illis. (ris
Non ſatis hoc Phœbo eſt (is enim fuit auctor hono-
Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit: & ai, ai,
Flos habet inſcriptum: funeſtaque littera ducta eſt.
Nec gemuiſse pudet Sparten Hyacinthon: honorq;
Durat in hoc æui: celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At ſi forte roges fecundam Amathunta metallis,
An genuiſſe velit Propœtidas; annuat æque
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Iouis hoſpitis ara
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Aduena vidiſset, mactatos crederet illic.

Lactentes vitulos, Amathuſiacaſque bidentes.
Hoſpes erat cæſus. Sacris offenſa nefandis
Ipſa ſuas vrbes, Ophiuſiaque arua parabat
Deſerere alma Venus. Sed, Quid loca grata, quid vrbes
Peccauere meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pęnam potius gens impia pendat:
Vel nece: vel ſi quid medium eſt mortiſq; fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pęna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:
Grandiaque in toruos transformat membra iuuencos.
Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propetides auſæ
Eſſe negare deam: pro qua ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Vtque pudor ceſsit. ſanguiſque induruit oris,
In rigidum paruo ſilicem diſcrimine verſæ.
Quas quia Pygmalion æuum per crimina agentes
Viderat, offenſus vitijs, *quæ plurima menti*
Fœmineæ natura dedit, ſine coniuge celebs
Viuebat; thalamique diu conſorte carebat.

ELECTA

EX LIBRO VNDECIMO.

METAMORPHOSEON.

I. *Thraciæ mulieres Orpheo propter odium fœminarum infenſiſſimæ, in cantantem irruentes, furioſè, & crudeliter eum dilacerarunt. Cuius necem feræ, cautes, flumina, Naiades, Dryades luxerunt. Lyram, & caput in Hebrum flumen interfectrices abiecerunt: quod ad inſulam Leſbum dilatum, dum ſerpens appetit, Phœbi numine lapideſcit. Anima vatis Eurydicen ſuam in campis Elyſijs inuenit.*

Carmine dum talis ſyluas, animoſque ferarum,
Threicius voces, & ſaxa ſequentia ducit:

Ecce

Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina neruis.
E quibus vna, leues iactato crine per auras,
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ folijs præſura, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus in ipſo
Aere concentu victus, vociſque, lyræque eſt:
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria creſcunt
Bella: moduſque abijt: inſanaque regnat Erinnys.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamo, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque & plauſus, & Bacchei vlulatus
Obſtrepuere ſono citharæ. tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſque, agmenq; ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coeunt, vt aues, ſi quando luce vagantem
Noctis autem cernunt; ſtructoque vtrinque theatro,
Vt matutina ceruus periturus arena
Præda canum eſt: vatemque petunt: & fronde virentes
Conijciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices: non deſint tela furori;
Forte boues preſſo ſubigebant vomere terram;
Nec procul hinc multo fructum ſudore parantes
Dura lacertoſi fodiebant arua coloni:
Agmine qui viſo fugiunt: operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuoſque iacent diſperſa per agros,
Sarculaque, raſtrique graues, longique ligones.
Quæ poſtquam rapuere feræ; cornuque minaces
Diuulſere boues; ad vatis fata recurrunt.
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quicquam voce mouentem
Sacrilegæ perimunt; perque os (proh iuppiter) illud.
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpe ſecutæ

Fle-

Fleuerunt ſyluæ: poſitis te frondibus arbos
Tonſa comas luxit: lacrymis quoque flumina dicunt
Increuiſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naiades, & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra iacent diuerſa locis: caput, Hebre, lyramque
Excipis. &(miſerum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Iamque mare inuectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit: & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit: & humiferos inhiat diuellere vultus.
Tandem Phœbus adeſt: morſuſque inferre parantē
Arcet: & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat: & patulos (vt erant) indurat hiatus.
Vmbra ſubit terras; &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit: quærenſque per arua piorum
Inuenit Eurydicen: cupidiſque amplectitur vlnis.
Hic modo coniunctis ſpatiantur paſſibus ambo:
Nunc præcedentem ſequitur, nunc præuius anteit:
Eurydicenque ſuam iam tuto reſpicit Orpheus.

II. *Bacchus vatem ſuum vlciſcens, Thracias mulieres in arbores transfert. Inſuper deſerta Thracia in Ciliciam, & Lydiam proficiſcitur. Silenum eius educatorem, & comitem ebrium Phryges ruſtici captum, Mida regi donant, qui Baccho illum reſtituit.*

NOn impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus;
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſyluis matres Ædonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligauit.
Quippe pedum digitos, in quantum eſt quæque ſecuta
Traxit: & in ſolidam detruſit acumine terram.
Vtque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus vbi commiſit volucris, ſenſitque teneri,
Plangitur, ac trepidans aſtringit vincula motu:
Sic, quæcunque ſolo defixa cohæſerat harum,
Externata, fugam fruſtra tentabat: at illam
Lenta tenet radix: exultantemque coercet.
Dumque vbi ſint digiti, dum pes vbi quærit, & vngues

Aſpicit

Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percuſſit: pectus quoque robora fiunt:
Robora ſunt humeri: porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos: & non fallere putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt: ipſos quoq; deſerit agros;
Cumque choro meliore, ſui vineta Timoli,
Pactolonque petit. quamuis non aureus illo
Tempore, nec caris erat inuidioſus arenis.
Hunc aſsueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant
At Silenus abeſt. titubantem anniſque, meroque
Ruriculæ cœpere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem duxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnouit ſocium, comitemque ſororum,
Hoſpitis aduentu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & cunctas ordine noctes.
Et iam ſtellarum ſublime coegerat agmen
Lucifer vndecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit: & iuueni Silenum reddit alumno.

III. *Bacchus gratum ſe cupiens oſtendere, Midam optat munus quodcumque iubet. Homo auarus, & inconſideratus optat in aurum vertit, quidquid contigerit. Vertitur etiam cibus, & potus. Iam igitur fame, & ſiti emoriens propemodum ſtultitiæ ſuæ veniam petit, & reſtitutionem rogat. Mittitur ad fontes Pactoli ablutum ibidem caput, & corpus, & peccatum dementiæ ſimul. Hinc Pactolus auro fluit.*

HVic deus optanti gratum, ſed inutile fecit,
Muneris arbitrium. gaudens altore recepto.
Ille male vſurus donis, ait: Effice, quidquid
Corpore contigero, fuluum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera ſoluit
Liber: & indoluit, quod non meliora petiſſet.
Lætus abit: gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro.
Contigit, & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. arentes Cereris decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. demptum tenet arbore pomum:
Heſperidas donaſſe putes. ſi poſtibus altis

Admo-

Admouit digitos, poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis,
Vnda fluens palmis Danaen eludere poſſit.
Vix ſpes ipſe ſuas, animo capit, aurea fingens
Omnia gaudenti menſas poſuere miniſtri
Extructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum vero, ſiue ille ſua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant;
Siue dapes auido conuellere dente parabat,
Lamina fulua dapes, admoto dente nitebat.
Miſcuerat puris auctorem muneris vndis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus nouitate mali, diueſque, miſerque,
Effugere optat opes: &, quæ modo vouerat, odit.
Copia nulla famem reuelat: ſitis arida guttur
Vrit: & inuiſo meritus torquetur ab auro.
Ad cælumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater, peccauimus, inquit;
Sed miſerere, precor: ſpecioſoque eripe damno.
Mite deum numen Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit: factique fide data munera ſoluit.
Neue male optato maneat circumlitus auro:
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque iugum ripæ labentibus obuius vndis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit.
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen:
Rex iuſſæ ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen: & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto ſemine venæ
Arua rigent, auro madidis pallentia glebis.

IV. *Pertæſus opum Midas in ſyluam abit. Pana colens, æque rudis, & bardus vt antea. Pan de cantu fiſtulę ſe circumſpiciens Apollinem prouocat. Tmoli montis Deus iudex ſumitur; & cum omnium, præterquam Midæ, aſſenſu palmam dat Apollini: Cuius ſtoliditas vt pateſcat omnibus, aures eius aſininæ fiunt. Eas tiara celare ſtudet. Tonſore animaduerſa, id effoſſæ ſcrobi immurmurat, terramque rurſus ingerit. Inde creſcentes arundines, dum maturæ iam vento agitantur, ſuſurris verba tonſoris referunt, arcanum produnt.*

ILle peroſus opes, ſyluas, & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.

Pin-

Pinge ſed ingenium manſit: nocituraque, vt antè
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens latè riget arduus alto
Tmolus in aſcenſu: cliuoque extenſus vtroque,
Sardibus hic, illic paruis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris iactat ſua carmina nymphis;
Et leue cerata modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos per ſe contemnere cantus,
Iudice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior iudex conſedit; & aures
Liberat arboribus: quercu coma cœrula tantum
Cingitur; & pendent circum cana tempora glandes.
Iſque deum pecoris ſpectans: In iudice, dixit,
Nulla mora eſt. calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine delinit. poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi; vultum ſua ſylua ſecuta eſt.
Ille caput flauum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum, Tyrio ſaturata murice palla:
Diſtinctamque lyram gemmis, & dentibus Indis
Suſtinet à læua: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus iſte fuit. tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharæ ſummittere cannas.
Iudicium, ſanctique placet ſententia montis
Omnibus; arguitur tamen, atque iniuſta vocatur
Vnius ſermone Midæ: nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet:
Inſtabileſque illas facit; & dat poſſe moueri.
Cætera ſunt hominis: partem damnatur in vnam;
Induiturque aures lente gradientis aſelli.
Ille quidem celare cupit; turpique pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras;
Nec poſſet reticere tamen: ſecedit; humumque
Effodit: & domini quales conſpexerit aures,
Voce refert parua: terræque immurmurat hauſtæ:
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit: & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit;

Cœpit : & vt primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam, leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert ; dominique coarguit aures.

V. *Laomedon rex periurus, Apollini, & Neptuno pactam mercedem pro opera inſtruendis Troiæ mœnibus negauit. Neptunus agrum aquis operit, regem Heſionam filiam ceto exponere cogit : quam Hercules liberauit ; quem ſimiliter equis promiſſis fraudauit. Is capta vrbe Heſionam in præmium virtutis Telamoni deſpondet : cuius frater Peleus Thetidem habebat in matrimonio, quam Proteus patre ſuo maiorem, Achillem puta, parituram prædixit.*

Vltus abit Tmolo ; liquidumque per aera vectus
Anguſtum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Latoius aſtitit aruis.
Dextera Sigæi, Rhœtei læua profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde nouæ primùm moliri mœnia Troiæ
Laomedonta videt : *ſuſceptaque magna labore Creſcere difficili* ; nec opes expoſcere paruas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam : Phrygiæque tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus : pretium rex inficiatur : & addit
Perfidiæ cumulum falſis periuria verbis.
Non impune feres rector maris inquit : & omnes
Inclinauit aquas ad auaræ littora Troiæ :
Inque freti formam terras conuertit : opeſque
Abſtulit agricolis : & fluctibus obruit agros.
Pœna neq; hæc ſatis eſt : regis quoq; filia monſtro
Poſcitur æquoreo : quam dura ad ſaxa reuinctam
Vindicat Alcides : promiſſaque munera dictos
Poſcit equos : tantique operis mercede negata,
Bis periuria capit ſuperatæ mœnia Troiæ
Nec pars militiæ Telamon ſine honore receſſit :
Heſioneque data potitur. nam coniuge Peleus
Clarus erat diua : nec aui magis ille ſuperbit
Nomine, quam ſoceri : ſi quidem Iouis eſſe nepotem
Contigit haud vni : coniux dea contigit vni :
Namque ſenex Thetidi Proteus prædixerat vdæ :
Concipe : mater eius iuuenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet ; maiorque vocabitur illo.

Ergo

Ergo ne quidquam mundus Ioue maius haberet,
Iuppiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
Inque ſua Æaciden ſuccedere vota nepotem
Iuſſit: & amplexus in virginis ire marinæ.
Exhibita eſtq; Thetis. Confeſtim amplectitur heros;
Et potitur votis: ingentique implet Achille.

VI. *Occiſo ab ſe fratre Phoco Peleus ſolum vertens, ad Ceycem Trachinis in Theſſalia regem ſe contulit; ab eoque humaniter eſt acceptus. Mœrebat ille tunc Dædalionis germani ſui caſum: cuius filia Chione, quoniam de forma ſe Dianæ prætulerat, deæ ſagitta occubuerat. Quam mortem impatientiſſimè ferens Dædalion, eum ſe ex Parnaſſo monte præcipitem dare cœpiſſet, ab Apolline in accipitrem mutatus fuerat.*

FElix, & nato, felix & coniuge Peleus:
Et cui, ſi demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine fontem,
Expulſumque domo patria Trachinia tellus
Accipit: hic regnum ſine vi, ſine cæde regebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademptum.
Quo poſtquam Æacides feſſus curaque, viaque
Venit; & intrauit paucis comitantibus vrbem;
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat
Haud procul à muris ſub opaca valle reliquit;
Copia cum facta eſt adeundi tecta tyranni;
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat: tantum ſua crimina celat
Mentiturque fugæ cauſſam. petit vrbe, vel agro
Se iuuet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu: nec inhoſpita regna tenemus
Adijcis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, auumq; Iouem: ne tempora perde precando
Quod petis, omne feres: tuaq; hæc pro parte vocato
Qualiacunque vides; vtinam meliora videres.
Et flebat. Moueat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comiteſque rogant. quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ viuit, & omnes
Terret aues, ſemper pennas habuiſſe putatis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer

Acer erat; belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, cæloque nouiſſimus exit.
Culta mihi pax eſt: pacis mihi cura tuendæ,
Coniugijque fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regeſque ſubegit;
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatiſſima forma
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Quid forti genitore, & progenitore Tonante
Eſſe ſatam prodeſt? *an obeſt quoque gloria multis?*
Obfuit huic certe: quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit: faciemque deæ culpauit. at illi
Ira ferox mota eſt: Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora: curuauit cornu: neruoque ſagittam
Impulit: & meritam traiecit arundine linguam.
Lingua iacet: nec vox, tentataque verba ſequuntur;
Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quam miſer, ò pietas, ego tunc, patrioque dolorem
Corde tuli: fratrique pio ſolatia dixi.
Quæ pater haud aliter quam cautes murmura ponti
Accipit: & natam delamentatur ademptam.
Vt vero ardentem vidit; quater impetus illi
In medios furit ire rogos: quater inde repulſus
Concita membra fugæ mandat: ſimiliſque iuuenco
Spicula Crabronum preſſa ceruice gerenti
Qua via nulla, fugit: iam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt: alaſque pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes: veloxque cupidine lethi
Vertice Parnaſſi potitur. Miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit auem: & ſubitis pendentem ſuſtulit alis:
Oraque adunca dedit: curuos dedit vnguibus hamos
Virtutem antiquam: maiores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit aues; alijſque dolens fit cauſſa dolendi.

VII. *Graſſari in ſocios, & armentum, immanem lupum, Anetor cuſtos, accurrens nuntiat. Regem ipsū ſuccurrere volentem Alcyone vxor precibus, & lacrymis à diſcrimine reuocat. Peleus hanc eſſe iram Pſamathes nymphæ, matris Phoci ab ſe interfecti confirmans, veniam ſupplex orat. Accedit patrona Thetis ſoror quam Peleus cōiugem nactus erat; & lupus ſaxum induit. ipſe ab Acaſto expiatur.*

Quæ

QVæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo, curſu feſtinus anhelo,
Aduolat armenti cuſtos Phocæus Anetor;
Et, Peleu Peleu, magnæ tibi nuntius adſum
Cladis, ait, quodcumque ferat, iubet edere Peleus:
Pendet & ipſe metu trepidus Trachinius heros.
Ille refert: Feſſos ad littora curua iuuencos
Appuleram, medio cum ſol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret:
Parſque boum fuluis genua inclinarat arenis:
Latarumque iacens campos ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alij: celſoque extant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus denſis, lucoque vmbroſa vetuſto.
Nereides, Nereuſque tenent, hos nauita, templi
Edidit eſſe deos; dum retia littore ſiccat.
Iuncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis;
Quam reſtagnantis fecit maris vnda paludem.
Inde fragore graui ſtrepitus loca proxima terret
Bellua vaſta, lupus, ſyluiſque paluſtribus exit,
Oblitus & ſpumis, & craſſo ſanguine rictus,
Fulmineus rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui quanquam ſæuit pariter, rabieque, fameque,
Acrior eſt rabie, neque enim ieiunia curat
Cæde boum, diramque famem finire, ſed omne
Vulnerat armentum; ſternitque hoſtiliter omnes.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, letho eſt data, ſanguine littus,
Vndaque prima rubet, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt; nec res dubitare remittit.
Dum ſuperet aliquid, cuncti coeamus ad arma:
Arma capeſſamus; coniunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis: nec Pelea damna mouebant;
Sed memor admiſſi, Nereida colligit orbam
Damna ſuo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex iubet Oeteus; cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. ſed Alcione coniux ex cita tumultu
Proſilit. & nondum totos ornata capillos,
Diſijcit hos ipſos; colloque infuſa mariti,
Mittat vt auxilium ſine ſe, verbiſque precatur;
Et lacrymis: animáſque duas vt ſeruet in vna,
Æacides illi: Pulchras, regina, pioſque

Pone

Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra noua monſtra moueri
Numen adorandum pelagi eſt. erat ardua turris,
Arce locus ſumma, feſſis loca grata carinis.
Aſcendunt illuc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cœruleam Peleus Pſamathen, vt finiat iram,
Orat; opemque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Theris hanc pro cõiuge ſupplex
Accepit veniam, ſed enim irreuocatus ab acri
Cæde lupus perſtet, dulcedine ſanguinis aſper:
Donec inhærentem laceræ ceruice iuuencæ
Marmore mutauit. corpus, pariterque colorem,
Omnia ſeruauit: lapidis color indicat illum
Iam non eſſe lupum. iam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acaſto.

VIII. *Pluribus prodigijs datus in curas, & angorem Ceyx Clarium Apollinem conſulere decreuit. Quem ab itinere marino, eius ſaluti impenſe timens, amantiſſima coniux, deterrere omni ratione laborat. Iurat ei Ceyx, intra menſem alterum reducem futurum. Sic non ſine fletu, & ægerrimè nihilominùs dimittitur.*

INterea fratriſque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigijs turbatus pectore Ceyx,
Conſulat vt ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire deum. nam templa profanus
Inuia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilij tamen ante ſui fidiſſima certam
Te facit Alcyone: cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxoque ſimillimus ora
Pallor obit: lacrymiſque genæ maduere profuſis,
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigauit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit: chariſſime mentem
Vertit? vbi eſt, quæ cura mei prior eſſe ſolebat?
Iam potes Alcyone ſecurus abeſſe relicta?
Iam via longa placet? iam ſum tibi charior abſens?

At,

At, puto, per terras iter eſt? tantumque dolebo,
Non etiam metuam? curæque timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago:
Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
Et ſæpè in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neue tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, æquora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt: incommendataque tellus
Omnis & omne fretũ eſt: cęli, quoque nubila vexant
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes,
Quo magis hos noui (nam noui, & ſæpe paterna
Parua domo vidi) magis hos reor eſse timendos
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis,
Chare poteſt coniux; nimiumque es certus eundi
Me quoque tolle ſimul, certè iactabimur vna.
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lacrymiſque mouetur
Sydeſeus coniux: neque enim minor ignis in ipſo eſt
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque reſpondet timidum ſolantia pectus.
Non tamen idcirco cauſsàm probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem eſt nobis omnis mora: ſed tibi iuro
Per patrios ignes, (ſi me modo fata remittant)
Ante reuerſurum, quam luna bis impleat orbem.
His vbi promiſſis ſpes eſt admota recurſus:
Protinus eductam naualibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum iubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri,
Horruit Alcyone: lacrymaſque emiſit obortas:
Amplexuſque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, vale, dixit: collapſaque corpore toto eſt;
At iuuenes. quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos.
Æqualique ictu ſcindunt freta. ſuſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurua,
Concuſsaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditquè notas. vbi terra receſſit
Longius; atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum:

Hæc

Hæc quoq; vt haud poterat ſpacio ſummota videri,
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit: renouat lectuſque, locuſque
Alcyones lacrymas: & quæ pars admonet, abſit.
Portubus exierant: & mouerat aura rudentes:
Obuertit lateri pendentes nauita remos:
Cornuaque in ſumma locat arbore; totaque malo
Carbaſa deducit; venienteſque excipit auras.

IX. *Atrociſſimæ tempeſtatis ſcitiſſima ecphraſis, qua Ceyx cum multis vectoribus facto naufragio miſerabiliter perit.*

Aut minus, aut certè medium, non amplius æquor
Puppe ſecabatur: longeque erat vtraque tellus
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus; & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua iam dudum demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.
Hic iubet: impediunt aduerſæ iuſſa procellæ:
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris vllam.
Sponte tamen properant, alij ſubducere remos;
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquorque refundit in æquor.
Hic rapit antennas, quæ dum ſine lege geruntur,
Aſpera creſcit hyems; omnique à parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pauet, nec ſe, quis ſit ſtatus, ipſe fatetur,
Scire ratis rector: nec quid iubeatue, velitue.
Tanta mali moles, tantoque potentior arte eſt.
Quippè ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Vndarum incurſu grauis vnda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cælumque æquare videtur
Pontus; & inductas aſpergine tangere nubes.
Et modò, cum fuluas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis: ſtygia modo nigrior vnda:
Sternitur interdum; ſpumiſque ſonantibus albet:
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis
Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur:
Nunc vbi demiſſam curuum circumſtetit æquor,
Suſcipere inferno ſummum de gurgite cælum.
Sæpe dat ingentem fluctus latus icta fragorem:
Nec leuius pulſata ſonant, quam ferreus olim
Cum

Cum laceras aries, baliſtaue concutit arces.
Vtque ſolent, ſumptis incurſu viribus, ire
Pectore in arma feri, protentaque tela leones:
Sic vbi ſe ventis commiſerat vnda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Iamque labant cunei; ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam lethalibus vndis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum deſcendere cælum:
Inque plagas cæli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis: & cum cæleſtibus vndis
Æquoreæ miſcentur aquæ: caret ignibus æther:
Cæcaque mox premitur tenebris hyemiſq; ſuiſque.
Diſcutiunt tamen has, præbentq; micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus vndæ.

X. *Pars altera.*

DAt quoque iam ſaltus intra caua texta carinæ
Fluctus. Et vt miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſilijt defenſæ mœnibus vrbis,
Spe potitur tandem: laudiſque accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat vnus:
Sic vbi pulſarunt celſi latera ardua fluctus,
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus vndæ:
Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quam velut in captæ deſcendat mœnia nauis.
Pars igitur tentabat adhuc inuadere pinum:
Pars maris intus erat. trepidant haud ſegnius omnes,
Quam ſolet vrbs, alijs murum fodientibus extrà,
Atque alijs murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animiq; cadunt: totidemque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: ſtupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad cælum, quod nō videt, irrita tollens
Poſcit opem: ſubeunt illi materque, parenſque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum eſt.
Alcyone Ceyca mouet: Ceycis in ore

Nulla niſi Alcyone eſt: & cum deſideret vnam,
Gaudet abeſſe tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Reſpicere; inque domum ſupremos vertere vultus.
Verùm vbi ſit neſcit, tanta vertigine pontus
Feruet: & inducta piceis è nubibus vmbra
Omne latet cælum; duplicataq; noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbor:
Frangitur & regimen: ſpolijſque animoſa ſuperbit
Vnda, velut victrix: ſinuataque deſpicit vndas.
Nec leuius, quam ſi quis Athon, Pindumq; reuulſos
Sede ſua, totos in apertum verteret æquor:
Præcipitata cadit: pariterque pondere, & ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa graui, neque in aera reddita, fato
Functa ſuo eſt. alij partes, & membra carinæ
Trunca tenent. tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina nauigij Ceyx: ſocerumque, patremque:
Inuocat, heu, fruſtra. Sed plurima nantis in ore
Alcyone coniux: illam meminitque, refertque
Illius ante oculos, vt agant ſua corpora fluctus:
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Alcyonen; ipſiſque immurmurat vndis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & rupta merſum caput obruit vnda.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere cælo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.

XI. *Alcyones pro marito abſente ſollicitudo aſſidua, & precatio ad Iunonem. Quæ vt non ſit inanis, ipſa Irim ad Somnum mittit, iubens, vt miseræ per quietem virum Ceycem, in medijs aquis morientem ſpectandum figuret.*

AEolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & iam, quas induat ille
Feſtinat veſtes: iam quas, vbi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem ſuperis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Vtque foret ſoſpes coniux ſuus; vtque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.

At

At dea non vltra profuncto morte rogari
Suſtinet: vtque manus funeſtas arceat aris:
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuntia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique iube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Alcyonem, veros imitantia caſus.
Dixerat: induitur velamine mille colorum
Iris: & arquato cælo curuamine ſignans
Tecta petit iuſsa ſub nube latentia regis.

XII. *Et domnus Somni, & ipſiuſmet lepidiſſima deſcriptio, mandatique expoſitio.*

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus, & penetralia Somni:
Quò nunquam radijs oriens, mediuſue, cadenſue
Phœbus adire poteſt. nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuſcula noctis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Euocat auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitiue canes, caniburſue ſagacior anſer.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæue ſonum reddunt conuicia linguæ,
Tuta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Letes: per quem cum murmure labens
Inuitat ſomnos crepitantibus vnda lapillis,
Ante fores antri fœcunda papauera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit: & ſpargit per opacas humida terras.
Ianua, ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt: cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt hebeno ſublimis in antro
Plumeus vnicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe deus, membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana iacent; totidem quot meſſis ariſtas,
Sylua gerit frondes, eiectat littus arenas.
Quò ſimul intrauit: manibuſque obſtantia virgo
Somnia dimouit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque deus grauitate iacentes
Vix oculos tollens, iterumque, iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excuſſit tandem ſibi ſe. cubitoque leuatus,
Quid veniat (cognouit enim) ſciatur. at illa:

Somne quies rerum, placidiſſime ſomne deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corpora duris
Feſſa miniſterijs mulces, reparaſque labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas,
Herculeam Trachina iube, ſub imagine regis
Alcyonen adeant; ſimulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Iuno. Poſtquam mandata peregit
Iris. abit: neque enim vlterius tolerare ſoporis
Vim poterat labique vt ſomnum ſenſit in artus,
Effugit, & remeat, per quos modò venerat, arcus.

XIII *Tres filij Somni, Morpheus, Phobetor, Phantaſus, cuiuſque munus. Primus conſopitæ Alcyone Ceycem ſubmerſum, & caſum ſuum enarrantem effingit. Illa ſomnians, & vigilans impenſiſſimè luget, viſumque memorat. Atque hic item vti ſupra, vxoris optimæ, fideliſſimaque mos, & affectus perbellè exprimitur.*

AT pater è populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem, ſimulatoremque figuræ
Morphea. non illo iuſſos ſolertior alter
Exprimit inceſſus, vultumque, ſomnumq; loquendi.
Adijcit & veſtes, & conſuetiſſima quæque
Verba: ſed hic ſolos homines imitatur. at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens,
Hunc Icelon ſuperi mortale, Phobetora vulgus
Nominat. eſt etiam diuerſæ tertius artis
Phantaſus: ille in humum, ſaxumque, vndamque, trabemque,
Quæque vacant anima, fallaciter omnia tranſit.
Regibus hi, ducibuſque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alij, plebemque pererrant.
Præterit hos ſenior: cunctuſque è fratribus vnum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit. & rurſus molli languore ſolutus,
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis,
Per tenebras; intraq; moræ breue tempus in vrbem
Peruenit Æmoniam: poſitiſque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit, ſumptamque figuram.
Luridus exanimi ſimilis, ſine veſtibus vllis
Coniugis ante torum miſeræ ſtetit. Vnda videtur.
Barba viri; madidiſque grauis fluit vnda capillis

Tum lecto incumbens fletu ſuper ora profuſo
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca miſerrima coniux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice, noſces:
Inueniéſque tuo pro coniuge coniugis vmbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt.
Occidimus; falſo tibi nos promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore nauem
Auſter: & ingenti iactatam flamine ſoluit:
Oraque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implerunt fluctus. non hæc tibi nuntiat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge age: da lacrymas: lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania tartara mitte.
Adijcit his vocem Morpheus, quam coniugis illa
Crederet eſſe ſui. Fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtumque manus Ceycis habebat.
Ingemit Alcyone: lacrymas mouet: atq; lacertos
Per ſomnum: corpuſq; petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane, quo te rapis? ibimus vnà.
Voce ſua, ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit: & primo ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modò viſus erat. (nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen) poſtquam non inuenit vſquam,
Percutit ora manu: laniatque à pectore veſtes:
Pectoraque ipſa ferit. nec crines ſoluere curans,
Scindit: & altrici, quæ luctus cauſſa, roganti,
Nulla eſt Alcyone, nulla eſt, ait: occidit vnà
Cum Ceyce ſuo: ſolantia tollite verba.
Naufragio perijt. vidi, agnouique: manuſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, retendi.
Vmbra fuit: ſed, & vmbra tamen manifeſta, virique
Vera mei. non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus: nec quo prius, ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi: ſtetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quærit veſtigia qua ſi ſuperſint.
Hoc erat, hoc, animo quod diuinante timebam:
Et, ne me fugiens ventos ſequerere rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. Fuit ah, fuit vtile, tecum
Ire mihi. neque enim vitæ de tempore quidquam

Non ſimul egiſſem : nec mors diſcreta fuiſſet .
Nunc abſens perij : iactor quoque fluctibus abſens :
Et ſine me te pontus habet . crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago , ſi vitam ducere nitar
Longius ; & tanto pugnem ſupereſſe dolori .
Sed neque pugnabo : nec te, miſerande relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniã comes : inque ſepulchro
Si non vrna , tamen iunget nos littera : ſi non
Oſsibus oſſa meis , at nomen nomine tangam .
Plura dolor prohibet : verboque interuenit omni
Plangor , & attonito gemitus à corde trahuntur .

XIV. *Egreſſa ad littus Alcyone exanime corpus naufragi ad ſe propius delatum agnoſcit . Quid ibi præ dolore non facit ? In mare demum inſiliens fit auis , ſub ſuo nomine , Eiuſdem generis fit etiam Ceyx . Diebus ſeptem per brumam ouis incubant in littore : quo tempore ſumma eſt maris tranquillitas .*

MAne erat : egreditur tectis ad littus : & illum
Mœſta locũ repetit, de quo ſpectarat euntem:
Dumque moratur ibi ; dumque , Hinc retiacula ſoluit ,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula littore , dixit ;
Dumque notata oculis reminiſcitur acta ; fretumq;
Proſpicit ; in liquida , ſpacio diſtante , tuetur
Neſcio quid , quaſi corpus , aqua : primoque quid illud
Eſſet, erat dubium. poſtquam paulum appulit vnda;
Et quamuis aberat , corpus tamen eſſe liquebat ;
Quis foret, ignorans , quia naufragus , omine mota eſt :
Et tanquam ignoto lacrymas daret : Heu miſer , inquit ,
Quiſquis es, & ſi qua eſt coniux tibi. fluctibus actum
Fit propius corpus : quod quo magis illa tuetur ,
Hoc minus , & minus eſt mentis : iam iamque propinquæ
Admotum terræ , iam quod cognoſcere poſſet ,
Cernit . erat coniux . Ille eſt , exclamant . & vnà
Ora , comes, veſtem lacerat: tendenſque trementes
Ad Ceyca manus : Sic , ò chariſsime coniux ,
Sic ad me miſerande redis ? ait . adiacet vndis
Fa-

Facta manu moles: quæ primas æquoris vndas
Frangit: & incurſus, quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc: mirumque fuit potuiſſe, volabat:
Percutienſque leuem modò natis aerea pennis,
Stringebat ſummas áles miſerabilis vndas.
Dumque volat, mœſto ſimilem, plenumque querelæ
Ora dedere ſonum, tenui crepitantia roſtro.
Vt vero tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida necquicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus vndæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat. at ille
Senſerat: & tandem ſuperis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. fatis obnoxius ijſdem
Tunc quoque manſit amor, nec coniugale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus: coeunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos hyberno tempore ſeptem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtantque nepotibus æquor.

XV. *Æſacus Priamo, & Alixothoe Nympha genitus. auerſantem ſe, & fugientem Eperien nympham perſequitur; quæ à colubro pedem morſa extinguitur. Ille dum è ſcopulo facti pœnitens ſe iacit. à Thety in mergum conuertitur. Et quoniam, quod conabatur, ſe mergere ſemel, ac perdere, non eſt permiſſus, hinc, quaſi inuitus viuat, & toties ſe mergit.*

Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſeruatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi ſors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictaq; crura gerentem
Aſpicis (oſtendens ſpacioſum in guttura mergum)
Regia progenies: &, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuò quæris, ſunt huius origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Ioui Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamuſque nouiſsima Troiæ
Tempora ſortius: frater fuit Hectoris iſte:
Qui niſi ſenſiſſet prima noua fata iuuenta,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamuis eſt illum proles enixa Dymantis.
Æſacon vmbroſa fortim peperiſſe ſub Ida

Fertur Alixothoe gracili conata bicorni.
Oderat hic vrbes: nitidaque remotus ab aula
Secrètos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, ſyluas captatam ſæpè per omnes
Aſpicit Eperien patria Cebrenida ripa
Iniectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe, veluti perterita fuluum
Cerua lupum, longeque lacu deprenſa relicto
Accipit rem fluuialis anas. quam Troius heros
Inſequitur: celeremque metu, celer vrget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem ſtrinxit: viruſque in corpore liquit,
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. amplectitur amens
Exanimen: clamatque: Piget, piget eſſe ſecutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. vulnus ab angue,
A me cauſſa data eſt. ego ſum ſceleratior illo:
Qui tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit: & è ſcopulo, quem rauca ſubederat vndà,
Decidit in pontum. Thetys miſerata cadentem
Molliter excepit: nantemque per æquora pennis
Texit: & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans ſe inuitum viuere cogi:
Obſtarique animæ miſera de ſede volenti
Exire: vtque nouas humeris aſſumpſerat alas,
Subuolat: atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma leuat caſus: furit Æſacus: inque profundum
Pronus abit: lethique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum:
Longa manet ceruix: caput eſt à corpore longè.
Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur illo.

ELE-

ELECTA
EX LIBRO DVODECIMO
METAMORPHOSEON.

I. *Æſacum Priamus pater luget cum filijs, Paride abſente, per raptum Helenes belli decennalis auctore. Græci mille nauibus Troiam petunt, ventoque aduerſa in Aulide, portu Bœotiæ. Diana Agamemnoni, totius claſſis ſummo Imperatori ſuccenſente, detinentur. Portentum de dracone octo paſſeres pullos cum matre deuorante Calchas interpretatur: & deæ propitiandæ Iphigeniam Agamemnonis filiam cædendam denuntiat. Inter preces, ritusque ſacrificos, obiecta nube, & cerua ſuppoſita in Tauros rapitur. Naues ſecundis flatibus Troiam deferuntur.*

NEſcius aſſumptis Priamus pater Æſacon alis
Viuere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti:
Poſtmodo qui rapta longum cum coniuge bellum
Attulit in patriam, coniurataque ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta, niſi æquora ſæui
Inuia feciſſent venti; Bœotaque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Ioui cùm ſacra paraſſent;
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cœruleum Danai videre draconem
In platanum, cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma:
Quas ſimul, & matrem, circum ſua damna volantem;
Corripuit ſerpens: auidáque recondidit aluo.
Obſtupuere omnes. at veri prouidus augur
Theſtorides, Vincemus, ait; gaudete Pelaſgi.
Troia cadet: ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digerit annos.

Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſeruat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aonijs Oereus violentus in vndis:
Bellaque non transfert: & ſunt qui parcere Troiæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerat vrbis.
At non Theſtorides: neque enim neſcitue, tacetue
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe deæ. Poſtquam pietatem publica cauſſa,
Rexque patrem vicit; caſtumque datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris:
Victa dea eſt: nubemque oculis obiecit: & inter
Officium, turbamque ſacri, voceſque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerua.
Ergo vbi, qua decuit, lenita eſt cæde Diana;
Et pariter Phœbes, pariter maris ira receſsit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ:
Multaque perpeſſæ Phrygia potiuntur arena.

II. *Domus, & ingenium Famæ.*

ORbe locus medio eſt, inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas, triplicis confinia mundi;
Vnde quod eſt vſquam, quamuis regionibus abſit,
Inſpicitur: penetratque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit: & nullis incluſit limina portis.
Nocte, dieque patet: tota eſt ex ære ſonanti:
Tota fremit: voceſque refert: iteratq; quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed paruæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (ſi quis procul audiat) vndis
Eſſe ſolent: qualemue ſonum, cùm Iuppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leue vulgus; euntque:
Miſtaque cum veris paſsim commenta vagantur
Millia rumorum: confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio: menſuraque ficti
Creſcit: & auditis aliquid nouus adijcit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cælo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.

Ex-

III. Exſcendentibus in littus Græcis Troiani occurrunt. Primus de illis cadit manu Hectoris Proteſilaus. Pugnatur magna cæde vtrinque. Achilles cum Cycno Neptuni filio congreſſus fruſtra eſt, vulnerari enim nequit; gloriaturque de origine ſua cum antagoniſta contemptu. A quo tandem, Menete prius interempto, cominus occiditur, & in Cycnum auem transformatur.

FEcerat hæc notum, Graias cum milite forti
Aduentare rates: neque inexpectatus in armis
Hoſtis adeſt: prohibentque aditus, littuſq; tuentur
Troes: & Hectorea primus fataliter haſta
Proteſilae cadis: commiſſaque prælia magno
Stant Danais, foreſq; animæ, nec cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera poſſit,
Sanguine ſenſerunt & iam Sigæa rubebant
Littora: iam letho proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat: iam curru inſtabat Achilles:
Totaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cycnum, aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno. (decimum dilatus in annum
Hector erat) tum colla iugo canentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem.
Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quiſquis es, ò iuuenis, dixit, ſolamen habeto
Mortis, ab Æmonio quod ſis iugulatus Achille.
Hactenus Æacides, vocem grauis haſta ſecuta eſt.
Sed quanquam certa nullus fuit error in haſta,
Nil tamen emiſsi profecit acumine ferri:
Vtque hebeti pectus tantummodò contulit ictu;
Nate dea (nam te fama prænouimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulua iubis, caſsis, nec onus caua parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. remouebitur omne
Tegminis officium; tamen indiſtrictus abibo.
Eſt aliquid non eſſe ſatum Nereide, ſed qui
Nereaque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæſurum clypei curuamine telum
Miſit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit.

Terga nouena boum: decimo tamen orbe moratum
eſt.
Excipit hoc heros: rurſuſque trementia forti
Tela manu torſit: rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit. nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit diſtringere Cycnum.
Haud ſecus exarſit, quam circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Phæniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtæ.
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo:
Quaſque, ait, ante habuit vires, effudit in vno.
Nam certe valuit; vel cum Lyrneſia primum
Mœnia deieci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eetioneas impleui ſanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ..
Hic quoque tot cæſis, quorum per littus aceruos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: & ante actis veluti malè crederet, haſtam
Miſit in aduerſum Lycia de plebe Meneten:
Loricamque ſimul, ſubiectaque pectora rupit.
Quo plangente grauem moribundo pectore terram
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait: Hæc manus eſt, hæc, qua modo vici-
mus, haſta:
Vtar in hoc iiſdem: ſit in hoc, precor, exitus idem.
Si fatur: Cycnumque petit: nec fraxinus errat:
Inque humero ſonuit non euitata ſiniſtro.
Inde velut muro, ſolidaque à caute repulſa eſt.
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cycnum
Viderat: & fruſtra fuerat gauiſus Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menetæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit: & nitido ſecurum comminus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cauari
Cernit: & in duro lædi quoque corpore ferrum,
Haud tulit vlterius: gladioque aduerſa reducto
Ter, quater ora viri, capulo caua tempora pulſat:
Cedentemque ſequens inſtat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem Pauor occupat illum:
Ante oculoſque natant tenebræ: retroque ferenti
Auerſos paſſus, medio lapis obſtitit aruo.
Quem ſuper impulſum reſupino corpore Cycnum
Vi

Vi multa vertit, terræque affixit Achilles.
Tum clypeo, genibuſque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ: quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces: & reſpiramina, iterque
Eripiunt animæ. victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt: corpus deus æquoris albam
Contulit in volucrem, cuius modo nomen habebat.

IV. *Dum vtraque pars cuſtodias agit, Græci proceres epulis vacant, ſermoneſque in noctem extendunt, de egregijs ſuorum, atque hoſtium facinoribus, Memoratur præcipuè Cycnus. Mirari omnes vulnerari non potuiſſe. Idem in quodam Cenæo olim fęmina factum, Neſtor refert. Hic rei nouitate ſtupefacti princeps, multa de eo particulatim ſibi exponi rogant. Neſtor annuens, pauca de ſenectute, & memoria ſua præfatur.*

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & poſitis pars vtraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſeruat cuſtodia muros,
Et vigil Argolicas ſeruat cuſtodia foſſas,
Feſta dies aderat: qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cuius vt impoſuit proſecta calentibus aris,
Et dijs acceptus penetrauit in æthera nidor,
Sacra tulere ſuam. pars eſt data cætera menſis.
Diſcubuere toris proceres: & corpora toſta
Carne replent: vinoque leuant curaſque, ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longaque multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt: virtuſque loquendi
Materia eſt: pugnas referunt, hoſtiſque, ſuaſque.
Inque vices, adita, atque exhauſta pericula ſępe
Cõmemorare iuuat qu d enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerẽtur Achillẽ?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis,
Quòd iuuenis corpus nullo penetrabile telo,
Inuictumque à vulnere erat; ferrumque terebat.
Hoc ipſe Æacides, hoc mirabantur Achiui,
Cùm ſic Neſtor ait: Veſtro fuit vnicus æuo
Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cycnus: at ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo Perrhæbum Cænea vidi:

Cænea

Caenea Perrhæbum, qui factis inclytus, Othryn
Incoluit; quoque id mirum magis eſſet in illo,
Femina natus erat. Monſtri nouitate mouentur,
Quiſquis adeſt: narretque rogant. quos inter Achilles
Dic age (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, æui prudentia noſtri,
Qui fuerit Cæneus; cur in contraria verſus;
Qua tibi militia; cuius certamine pugnæ
Cognitus; à quo ſit victus, ſi victus ab vllo eſt.
Tum ſenior, Quamuis obſtet mihi tarda vetuſtas;
Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec quæ magis hæreat, vlla
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domuſque
Acta tot. Ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere: vixi
Annos bis centum: nunc tertia viuitur ætas.

V. *Canidi optanti Neptunus dedit eſſe virum, & ob omni vulnere tutum. In nuptijs Pirithoi, & Hippodamiæ, exorta inter Lapithas, & Centauros atrociſſima dimicatione, Cæneus (hoc enim nomen virile cum ſexu aſſumpſit) cùm prius proſtrauiſſet non paucos, aggeſtu arborum à Centauris præfocatus in volucrem tranſijt. Eſt autem huius pugnæ narratio vt longiſſima, ita diſertiſſima.*

Clara decore fuit proles Elateia Cænis
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas vrbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos:
Sed iam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa tuæ. nec Cænis in vllos
Denupſit thalamos: ſecretaque littora carpens
Æquorei vim paſſa dei eſt; ita fama ferebat.
Sint tua vota licet dixit, ſecura repulſæ:
Elige quid voueas: eadem quoque fama ferebat
Magnum, Cænis, ait, facit hæc iniuria votum,
Tale pati iam poſſe nihil: da femina ne ſim.
Omnia præſtiteris. grauiore nouiſſima dixit
Verba ſono: poteratque viri vox illa videri;
Sicut erat, nam iam voto deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper, ne ſaucius vllis
Vulne-

Vulneribus fieri, ferroue occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudijſque virilibus æuum
Exigit Atracides, Peneiaque arua pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus;
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere iuſſerat antro.
Æmonij proceres aderant: aderamus & ipſi:
Feſtaque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo, matrum, nuruumque caterua,
Præſignis facie. felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi ſæuorum ſæuiſſimè Centaurorum,
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus euerſæ turbant conuiuia menſæ:
Rapta turque comis per vim noua nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alij quam quiſque probabat,
Aut poterat, rapiunt; captæque erat vrbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte pulſat? ait, qui me viuente laceſſas
Pirithoum; violaſque duos ignarus in vno?
Neue ea magnanimus fruſtra memorauerit heros,
Summouet inſtantes: ratamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora proteruis
Inſequitur manibus: generoſaque pectora pulſat.
Fortè fuit iuxta ſignis extantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſo
Suſtulit Ægides: aduerſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumq; merumque
Vulnere, & ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat: ardeſcunt germani cæde bimembres:
Certatimque omnes vno ore, arma, arma loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Miſſa volant, fragileſque cadi, curuique lebetes,
Res epulis quondam, nunc bello, & cædibus aptæ.

VI. *Pars ſecunda.*

PRimus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis. & primus ab æde
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis:
Elatumque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri,

Illiſit

Illiſit fronti Lapithæ Celadontis; & oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exiliere oculi. diſiectiſque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque eſt fixa palato.
Hunc pede conuulſo menſæ Pellæus acernæ
Strauit humi Pelades, deiecto in pectora mento:
Cumque atro miſtos ſpumantem ſanguine dentes,
Vulnere tartareas geminato miſit ad vmbras.
Proximus vt ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, vtimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus; & medium Lapitharum iecit in agmen:
Oppreſſitque duos Brotean, & Orion: Orio
Mater erat Mycalē: quam deduxiſſe canendo
Sæpè reluctantis conſtabat cornua lunæ.
Non impunè feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius: telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerat pinu, votiui cornua cerui.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit medijs flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraque à parte Charaxi
Tempora perfregit fuluo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti ſeges arida, flamma
Arſerunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; vt dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curua
Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet: & in tepida ſubmerſum ſibilat vnda.
Saucius hirſutis auidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure reuulſum
Tollit onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem
Ipſa facit grauitas. ſocium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpacio ſtantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cætera ſit fortis caſtrorum turba tuorum:
Semicremoque nouat repetitum ſtipite vulnus:
Terque, quaterque graui iuncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Euagrum, Coritumque Dryantaq; tranſit.
E quibus vt prima tectus lanugine malas
Procubuit Coritus: Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Euagrus ait. nec dicere Rhœtus
Plura

Plura finit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque ſæue Drya circum caput igne rotato
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus: aſſiduæ ſucceſſu cædis ouantem,
Quà iuncta eſt humero ceruix, ſude figis obuſta.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe reuelſit
Rhætus, & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycidaſque, & faucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Caumas;
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes,
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat.
Et Pholus, & Menaleus, & Abas prædator aprorum:
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos, illeetiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, ſeruaberis arcus:

VII. *Pars tertia.*

AT non Erynomus, Lycidaſque, & Areus, & Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit aduerſos: aduerſum tu quoque, quamuis
Terga fugæ dederas, vulnus Cænee tuliſti.
Nam graue, reſpiciens, inter duo lumina ferrum,
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis ſine fine iacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphypnas:
Languentique manu carcheſia miſta tenebat,
Fuſus in Oſſææ villoſis pellibus vrſæ.
Quem procul vt vidit fruſtra nulla arma mouentē,
Inſerit à mento digitos; Miſcendaque dixit,
Cum ſtyge vina bibes, Phorbas: nec plura locutus,
In iuuenem torſit iaculum: ferrataque collo
Fraxinus, vt caſu iacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu: pleno quoque gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem euellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc, illuc; labefactaque robora pulſat:
Lancea Pirithoi coſtis immiſſa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidiſſe Lycum virtute ferebant;
Pirithoi virtute Chromin: ſed vterque minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopſque dederunt.

Fixus

Fixus Helops iaculo eſt:quod tempora peruia fecit:
Et miſſum à dextra læuam penetrauit ad aurem.
Dictys ab ancipiti dilapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; ſuaque induit illa fractæ.
Vltor adeſt Phareus: ſaxumque è monte reuulſum
Mittere conatur. mittentem ſtipite querno
Occupat Ægydes: cubitique ingentia fregit
Oſſa; nec vlterius dare corpus mutile letho
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quemquam portare,niſi ipſum,
Oppoſuitque genu coſtis: prenſamque ſiniſtra
Cæſariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora fregit.
Robore Medimnum, iaculatoremque Liceſpen
Sternit, & immiſſa protectum pectora barba
Hippaſon, & ſummis extantem Riphea ſyluis,
Thereaque, Æmonis qui prenſos montibus vrſos
Ferre domum viuos, indignanteſque ſolebat.
Haud tulit vtentem pugnæ ſucceſſibus vltra
Theſea Demoleon: ſolidoque reuellere dumo
Anuoſam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, præfractam miſit in hoſtem
Sed procul à telo Theſeus veniente receſſit,
Pallados admonitu. (credi ſic ipſe volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abſcidit iugulo pectuſque, humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello ſuperatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignuſque, fidemque.
Hunc procul vt fœdo deiectum vulnere Peleus
Viderat: Inferias iuuenum gratiſſime Crantor
Accipe, ait, validoque in Demoleonta lacerto
Fraxinem miſit mentis quoque viribus haſtam.
Quæ laterum cratem perrupit: & oſſibus hærens
Intremuit. trahit ille manu ſine cuſpide lignum:
Id quoque vix ſequitur: cuſpis pulmone retenta
eſt
Ipſe dolor vires animo dabat: æger in hoſtem
Erigitur: pedibuſque virum conculcat equinis.
Excipit ille ictus galea, clypeoque ſonanti:
Defenſatque humeros: prætentaque ſuſtinet arma
Perque armos vno duo pectora perforat ictu.

Ante

Ante tamen letho dederat Phlegræon, & Hylem
Eminus: Hiphinoum, collato Marte, Danimque.
VIII. *Pars quarta.*
ADditur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſæuique vicem præſtantia teli,
Cornua dura boum, multo rubefacta cruore.
Huic ego, (nam vires animus dabat) Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro.
Et iaculum torſi: quod cum vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti.
Affixa eſt cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit enſe ſub aluum.
Proſilijt: terraque ferox ſua viſcera traxit:
Tractaque calcauit: calcataque rupit; & illis
Crura quoque impedijt: & inani concidit aluo.
Nec te pugnantem tua Cyllare forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos:
Gratus in ore vigor: ceruix, humerique manuſque,
Pectoraque artificium laudatis proxima ſignis;
Ex qua parte vir eſt. neque equi mendoſa ſub illo
Deteriorque viro facies da colla, caputque,
Caſtore dignus erit: ſic tergum ſeſſile, ſic ſunt
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus
Multæ illum petiere ſua de gente: ſe vna (albus.
Abſtulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitauit fęmina ſyluis.
Hæc & blanditijs, & amando, & amare fatendo
Cyllaron vna tenet: cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris, vt ſit coma pectine lenis.
Vt modò rore maris, modo ſe violaue, roſaue
Implicet: interdum canentia lilia geſtet:
Biſque die lapſis Pegaſææ vertice ſyluæ
Fontibus ora lauet: bis flumine corpora tingat:
Nec niſi quæ deceant, electarumque ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera læuo.
Par amor eſt illis: errant in montibus vna
Antra ſimul ſubeunt: & tum Lapitheia tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: iaculum de parte ſiniſtra
Venit:

Venit: & interius, quà collo pectora ſubſunt.
Cyllare te fixit: paruo cor vulnere læſum
Corpore cum toto poſt tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impoſitaque manu vulnus fouet: oraque ad ora
Admouet, atque animæ fugienti obſtere tentat.
Vt videt extinctum, dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæſerat illi
Incubuit; morienſque ſuum complexa maritum eſt.

IX. *Pars quinta.*

ANte oculos ſtat & ille meos, qui ſæua leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Pheocomes hominemque ſimul protectus, equumque
Codice qui miſſo, quem vix iuga bina mouerent
Iuncta Phonoleniden ſummo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima, perque os,
Perque cauas nares, oculoſque aureſque cerebrum
Molle fluit; veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; vtue liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſuccus.
Aſt ego, dum parat hic armis nudare iacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia demiſi. Chthonius quoque, Teleboaſque
Enſe iacent noſtro ramum prior ille bifurcum:
Geſſerat: hic iaculum: iaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti;
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. illo ſed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?
Ampyca quid referam? quid quadrupedantis Oicli
Fixit in aduerſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Strauit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Neſſæi, manibus coniecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampycidem Mopſum Mopſo iaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentauit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachonque, Helimumque, ſecuriferumque, Pyracmon.

Vulne-

Vulnera non memini: numerum nomenque notaui,
Prouolat Emathij ſpolijs armatus Alæſi,
Quem dederat letho membris, & corpore Latreus
Maximus. huic ætas inter iuuenemque ſenemque,
Vis iuuenilis erat: varſabant tempora cani.
Qui clypeo, gladioque, Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus, faciemque obuerſus in agmen vtrumque,
Atmaque concuſſit: certumque equitauit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te Cæni feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commonuit; mentemque ſubit,quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede parâris?
Quid ſis nata vide, vel quid ſis paſſa: columque
I, cape cum calathis: & ſtamina pollice torque
Bella relinque viris. Iactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Quà vir equo commiſſus erat. furit ille dolore:
Nudaque Phyllei iuuenis ferit ora ſariſſa.
Non ſecus hæc reſilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut ſi quis paruo feriat càua tympana ſaxo.
Communis aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca peruia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio iugulaberis enſe:
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit: & in latus enſem
Obliquat: longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus in corpore marmoris icti:
Fractaque diſſilijt percuſſo lamina collo.

XI. *Pars ſexta.*

VT ſatis illæſos miranti præbuit artus,
Nunc age,ait Cæneus,noſtro tua corpora ferro
Tentemus,capuloque tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum: cæcamque in viſcera mouit,
Verſauitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruuut vaſto trepidi clamore bimembres:
Telaque in hunc omnes vnum, mittuntque feruntque,
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos noua res. Heu dedecus ingens,

Mo-

Monychus exclamat : populus ſuperamur ab vno ,
Vixque viro , quanquam ille vir eſt : nos ſegnibus actis
Quod fuit ille , ſumus , quid membra immania proſunt ?
Quid geminæ vires ? & quod fortiſſima rerum
In nobis duplex natura animalia iunxit ?
Nec nos matre dea , nec nos Ixione natos
Eſſe reor : qui tantus erat , Iunonis vt altæ
Spem caperet : nos ſeminari ſuperamur ab hoſte.
Saxa , trabeſque ſuper, totoſque inuoluite montes
Viuacemque animam miſſis elidite ſyluis .
Sylua premat fauces : & erit pro vulnere pondus.
Dixit : & inſani deiectam viribus auſtri
Fortè tractem nactus validum coniecit in hoſtem :
Exemplumque fuit : paruoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat : nec habebat Pelion vmbras.
Obrutus immani cumulo ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo ; congeſtaque robora duris
Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora , caputque
Creuit onus ; nec habet quas ducat ſpiritus auras ,
Deficit interdum : modo ſe ſuper aera fruſtra
Tollere conatur ; iactaſque euoluere ſyluas :
Interdumque mouet : veluti quam cernimus (ecce)
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide .
Exitus in dubio eſt : alij ſub inania corpus
Tartara detruſum ſyluarum mole ferebant .
Abnuit Ampycides : medioque ex aggere fuluis
Vidit auem pennis liquidas exire ſub auras ;
Quæ mihi tunc primùm fuerat conſpecta volucris
Hanc vbi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus , & ingenti circum clamore ſonantem ,
Aſpexit . pariterque animo eſt , oculiſque ſecutus ;
O ſalue , dixit , Lapithææ gloria gentis ,
Maximè vir quondam , ſed auis nunc vnica . Cęneu,
Credita res auctore ſuo eſt : dolor addidit iram ,
Oppreſſumque ægrè tulimus tot ab hoſtibus vnum .
Nec prius abſtitimus ferro exercere dolorem ,
Quàm data pars letho : partem fuga , noxque remouit .

XI. *Tacitas à Neſtore laudes Herculis, Tlepolemus eius ex Aſtioche filius iniquus fert. Excuſat ſe primùm Neſtor, quia hoſtis fuerit. Nihilominùs eum obiter commendans, exponit, quo pacto fratres ſibi decem occiderit. Nouiſſimè vndecimum Periclymenum, qui ſe Neptuni munere in varias figuras vertebat: ad extremum verſus in aquilam, ſagitta Herculis traiectus occubuit. Addit, etiam ſic ſe Tlepolemi amicum conſtantem fore.*

HÆc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros.
Prælia Tlepolemus Pylio referente; dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore.
Atque ait: Herculeæ mirum eſt obliuia laudis
Acta tibi, ſenior. certè mihi ſæpè referre
Nubigenas domitos à ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis? & obductos annis reſtringere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem maiora fide quoque geſſit: & orbem
Impleuit meritis, quod mallem poſſe negare.
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus: quis enim laudauerit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Strauit: & immeritas vrbes Elinque, Pylumque
Diruit: inque meos ferrum, flammaſque penates
Impulit. vtque alios taceam, quos ille peremit:
Bis ſex Neleïdæ fuimus, conſpecta iuuentus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus vno,
Viribus, atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt:
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſque reponere ſumptas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic vbi nequidquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curuis
Ferre ſolet pedibus, diuum gratiſſima regi.
Viribus vſus auis, pennis, roſtroque redunco,
Hamatiſque viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus.
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque fert, lateri quà iungitur ala.
Nec graue vulnus erat: ſed rupti vulnere nerui

Rara per ignotos ſpargentem cernit Achiuos
Dela Parin. faſſuſque deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis, ait? ſi qua eſt tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæſoſque vlciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcus obuertit in illum.
Certaque lethifera direxit ſpicula dextra.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Graiæ raptore maritæ.
At ſi fœmineo fuerat tibi Marte cadendum.
Thermodontiaca malles cecidiſſe bipenni.
Iam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello
Arſerat: armarat deus idem, idemque cremarat:
Iam cinis eſt: & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, paruam quod non bene compleat vrnam
At viuit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hæc eſt
Par tibi Pelide: nec inania tartara ſentit.
Ipſe etiam, vt cuius fuerat cognoſcere poſſes,
Bella mouet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Aiax,
Non minor Atrides, non bello maior, & æuo
Poſcere, non alij: ſoli Telamone creato,
Laertæque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus. inuidiamque remouit:
Argolicoſque duces medijs conſiſtere caſtris
Iuſſit: & arbitrium litis traiecit in omnes.

ELECTA
EX LIBRO DECIMOTERTIO.
METAMORPHOSEON.

I. *Oratio Aiacis vehementior quam diſertior, & iactantiæ, faſtus, & contemptus aduerſarij plena, accommodatè nimirum eius moribus, & ingenio feruido ac militari.*

Conſedere duces, & vulgi ſtante corona,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Aiax:
Vtque erat impatiens iræ, Sigæia toruo
Littora proſpexit, claſſemque in littore vultu:
Intendenſque manus, Agimus, pro Iuppiter, inquit,
Ante rates cauſſam: & mecum confertur Vlyſſes?
At non Hectoreis dubitauit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui: quas hac à claſſe fugaui.
Tutius eſt igitur fictis contendere verbis,
Quam pugnare manu. ſed nec mihi dicere promptũ,
Nec facere eſt iſti: quantumque ego Marte feroci,
Inque acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelaſgi
Eſſe reor: (vidiſtis enim) ſua narret Vlyſſes;
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor: ſed demit honorem
Æmulus Aiaci. Non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperauit Vlyſſes.
Ipſe tulit pretium iam nunc certaminis huius:
Qui cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque, ego ſi virtus in me dubitabilis eſſet.
Nobilitare potens eſſem, Telamone creatus,
Mœnia qui forti Troiana ſub Hercule cepit:
Littoraque intrauit Pegaſæa Colcha carina,
Æacus huic pater eſt: qui iura ſilentibus illic
Reddit, vbi Æoliden ſaxum graue Siſyphon vrget.
Æacon agnouit ſummus, prolemque fatetur
Iuppiter eſſe ſuam. Sic à Ioue tertius Aiax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſſam proſit, Achiui,
Si mihi cum magno non ſit communis Achille.
Frater erat. fraterna peto. quid ſanguine cretus

Siſy-

Siſyphio? furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſeris Æacidis alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur illis,
Vltima qui cepit: detrectauitque furore
Militiam ficto? donec ſolertior iſto,
Et ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi: vitataque traxit ad arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit vlla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, ſimus?
Atque vtinã, aut verus furor ille, aut creditus eſſet
Nec comes hic Phrygias vnquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum. non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc (vt memorant) ſylueſtribus abditus antris
Saxa moues gemitu: Laertiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ (ſi dij ſunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,
(Heu pars vna ducum) quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis vtuntur, fractus morboque, fameque,
Venaturque, aliturq; auibus: volucreſque petendo
Debita Troianis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen viuit, quia non comitatur Vlyſſem.
Vellet & infelix Palamedes eſſe relictus:
Viueret; aut certe lethum ſine crimine haberet.
Quem male conuicti nimium memor iſte furoris,
Prodere rem Danaum finxit: fictumque probauit
Crimen: & oſtendit quod iam præfoderat aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achiuis,
Aut nece: ſic pugnat, ſic eſt metuendus Vlyſſes.
Qui licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet, deſertum vt Neſtora crimen
Eſſe rear nullum: qui cum imploraret Vlyſſem
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt. non hæc mihi crimina fingi
Sit bene Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit: trepidoque fugam exprobrauit amico:
Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: vtque reliquit,
Sic liquendus erat: legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios: adſum: videoque tenentem,
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura,
Oppoſui molem clypei, texique iacentem:

Seruauique animam (minimum eſt hoc laudis)
inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hoſtes, vulnuſq; tuum, ſolitumque timorem:
Poſt clypeumque late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt: ſecumque deos in prælia ducit:
Quaque ruit, non tu tantum terreis Vlyſſe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ouantem
Eminus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, vnus
Suſtinui: ſortemque meam vouiſtis Achiui:
Et veſtræ valuere preces. ſi quæritis huius
Fortunam pugnæ, non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, igneſque, Iouemque
In Danaas claſſes: vbi tunc facundus Vlyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditus. date pro tot nauibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere, quæritur iſtis,
Quam mihi maior honos: coniunctaque gloria noſtra
eſt:
Atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemq; Dolona,
Priami denq; Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum eſt, nihil eſt Diomede remoto.
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma,
Diuidite: & pars ſi maior Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui ſemper
inermis
Rem gerit: & furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro
Inſidias prodet: manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, grauiſque
Pelias haſta poteſt imbellibus eſſe lacertis.
Nec clypeus vaſti cælatus imagine mundi
Conueniet timidæ, natæque ad furta ſiniſtræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi ſi populi donauerit error Achiui;
Cur ſpolieris erit; non cur metuaris ab hoſte.
Et fuga, qua ſola cunctos, timidiſſime, vincis,
Tarda futura tibi eſt geſtamina tanta trahenti.

Adde,

Adde, quod iſte tuus tam raro prælia paſſus
Integer eſt clypeus: noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, nouus eſt ſucceſſor habendus.
Denique quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes:
Inde iubete peti: & referentem ornate relatis.

II. *Oratio Vlyſſis, qua nihil artificioſius. Refutat Aiacis rationes, & ſibi iuſtiſſimè deberi arma Achillea compluribus, nec leuibus argumentis conuincit.*

Finierat Telamone ſatus: vulgique ſecutum
Vltima murmurerat: donec Laertius heros
Aſtitit atque oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres: expectatoque reſoluit
Ora ſono. neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobiſque negarunt
Fata (manuque ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedet Achilli,
Quam per quem magnus Danais ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod, vt eſt, hebes eſſe videtur.
Neue mihi noceat, quod vobis ſemper, Achiui,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Inuidia careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. Sed enim quia rettulit Aiax
Eſſe Iouis pronepos; noſtri quoque ſanguinis auctor
Iuppiter eſt: totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater eſt, Arceſius illi,
Iuppiter huic: neque in his quiſquam damnatus, & exul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in vtroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu:
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons;
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſam.
Dummodo quod fratres Telamon, Peleuſq; fuerunt,
Aiacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honor ſpolijs quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas, primuſque requiritur hæres,

Eſt genitor Peleus: eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam hæc, Scyronue ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen, Num ſi petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit. rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereia lethi
Diſſimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Aiacem, ſumptæ fallacia veſtis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inſerui. neque adhuc proiecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam, haſtamq; tenenti,
Nate dea dixi, tibi ſe peritura reſeruant
Pergama: quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Iniecique manum: fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius, mea ſunt. ego Telephon haſta
Pugnantem domui: victum, orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt: me credite Lesbos,
Me Tenedon, Chryſenq; & Cillan Apollinis vrbes,
Et Syron cepiſſe. mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſſia mœnia dextra.
Vtque alios taceam, qui ſæuum perdere poſſet
Hectora nempe dedi: per me iacet inclytus Hector:
Illis hæc armis, quibus eſt inuentus Achilles,
Arma peto. viuo dederam, poſt fata repoſco.
Vt dolor vnius Danaos peruenit ad omnes;
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria claſſi
Flumina ſunt: diræque iubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſæuæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: diuiſque iraſcitur ipſis;
Atque in rege tamen, pater eſt. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides:
Difficilem tenui ſub iniquo iudice cauſam.
Hunc tamen vtilitas populi, fraterque, datique
Summa mouet ſceptri, laudem vt cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit: quò ſi Telamonius iſſet,
Orba ſui eſſent etiam nunc lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:

Viſa-

Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Troiæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi
Quam mihi mandarat communis Græcia cauſam:
Accuſoque Parin: prædamque, Helenamq; repoſco
Et moueo Priamum, Priamoq; Antenora iunctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hæc Menelae) nefandas;
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque, manuque
Vtiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, vrbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnauimus anno.
Quid facis interea, qui nil niſi prælia noſti?
Quis tuus vſus erat? nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios, vt longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo quo ſimus alendi,
Armandique modo: mittor quo poſtulat vſus.
Ecce Iouis monitu deceptus imagine ſomni
Rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere vocem.
Non ſinat hoc Aiax: delendaque pergama poſcat:
Quodque poteſt, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, nunquã niſi magna loquenti.
Quid quod & ipſe fugit? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, ò ſocij, captam dimittere Troiam?
Quidue domum fertis decimo, niſi dedecus anno?
Talibus atque alijs, in quæ dolor ipſe deſertum
Fecerat; auerſos profuga de claſſe reduxi.
Conuocat Atrides ſocios terrore pauentes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam
Audet: & auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune proteruus.
Erigor: & trepidos ciues exhortor in hoſtes:
Amiſſamque mea virtutem voce repoſco
Tempore ab hoc quodcunque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt: qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatue, petitue?
At ſua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & ſocio ſemper confidit Vlyſſe.

Eſt aliquid de tot Graiorum millibus, vnum
A Diomede legi: nec me ſors ire iubebat:
Sed tamen & ſpreto noctiſque, hoſtiſque periclo,
Auſum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere: & edidici, quid perfida Troia pararet.
Omnia cognoram: nec, quid ſpecularer habebam:
Et iam promiſſa, poteram cum laude reuerti,
Haud contentus eo, petij tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris, comiteſque peremi:
Atque ita captiuo victor, votiſque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cuius equos precium pro nocte popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: ferat hæc, vt dignior Aiax.
Quid Lycij referam Serpedonis agmina, ferro
Deuaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cæranon, Iphitidenque, Alaſtoraque Chromiumque
Alcandrumque, Heliumque, Noemonaque, Prytanimque,
Exitioque dedi cum Peridamante Theona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Eunomon actum:
Quique minus celebres noſtra ſub mœnibus vrbis
Procubuere manu. ſunt & mihi vulnera, ciues,
Ipſo pulchra loco. nec vanis redite verbis.
Aſpicite en, (veſtemque manu diduxit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sauguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert contra Troiaſque, Iouemque?
Confiteorque, tulit: *Neque enim benefacta maligne*
Detrectare meum eſt; modò ne communia ſolus
Occupet; atq; aliquem nobis quoq; reddat honorem.
Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis
Troas ad arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, oblitus regiſque, duciſque, meique;
Nonus in officio, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen euentus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius, quo Graium murus Achilles
Procubuit: nec me lacrymæ, luctuſque, timorque
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem

His

His humeris : his inquam humeris ego corpus
Achillis,
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus certè veſtros ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cœrula mater
Ambitioſa ſuo fuit, vt cæleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum & terras, cumque alto ſydera cælo,
Pleiadaſque, Hyadeſque, immunemque æquoris
Arcton,
Diuerſaſque vrbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat vt capiat, quæ non intelligit arma.
Quid quod me duri fugientem munera belli
Arguit incœpto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocas crimen; ſimulauimus ambo.
Si mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit coniux, pia mater Achillem:
Primaque ſunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi iam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro, deprenſus Vlyſſis
Ingenio tamen ille, at non Aiacis Vlyſſes.
Neue in me ſtolidæ conuicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Obijcit. an falſo Palamedem crimine turpe eſt
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina: vidiſtis: precio quæ obiecta patebant.
Nec Pæantiaden, quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui: crimen defendite veſtrum:
(Conſenſiſtis enim) nec me ſuaſiſſe negabo,
Vt ſe ſubtraheret bellique, viæque labori:
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit: & viuit. non hæc ſententia tantum eſt
Fida, ſed & felix cum ſit, facit eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcũt,
Ne mandate mihi: melius Telemonius ibit.
Eloquioque virum, morboque, iraque furentem
Molliet: aut aliqua perducet callidus arte.
Ante tetrò Simois fluet: & ſine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet Achaia Troiæ;

Quam ceſſante meo pro veſtris pectore rebus
Aiacis ſtolidi Danai ſollertia proſit.
Sis licet infeſtus ſocijs, regique, mihique.
Dure Philoctete: licet exercere, meumque
Deuoueas ſine fine caput: cupiaſque dolenti:
Me tibi fortè dari; noſtrumque haurire cruorem:
Vtque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:
Te tamen aggrediar: mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faueat fortuna) ſagittis,
Quàm ſum Dardanio quem cepi, vate potitus.
Quàm reſponſa deum, Troianaque fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ ſignum penetrale Mineruæ
Hoſtibus e medijs. Et ſe mihi comparat Aiax?
Nempe capi Troiam prohibebant fata ſine illo.
Fortis vbi eſt Aiax? vbi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlyſſes
Ire per excubias? & ſe committere nocti?
Perque feros enſes non tantum mœnia Troiæ,
Verum etiam ſummas arces intrare; ſuaque
Eripere æde deam: raptamque efferre per hoſtes?
Quæ niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet læua taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Troiæ victoria parta eſt:
Pergama tunc vici, cum vinci poſſe coegi.
Deſine Tydiden, vultuque, & murmure nobis
Oſtentare meum: pars eſt ſua laudis in illo.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebras,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit vnus.
Qui niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe; nec indomitæ deberi præmia dextræ;
Ipſe quoque hæc peteret peteret moderatior Aiax,
Eurypiluſque ferox, claroque Andiomede natus:
Nec minus Idomeneus: patriaque creatus eadem
Meriones: peteret maioris frater Atridæ:
Quippe manu fortes, nec ſunt tibi Marte ſecundi.
Conſilijs ceſſere meis. tibi dextera bello
Vtilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes; pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantum corpore prodes;
Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium: quanto eſt dux milite maior:
Tantum ego te ſupero. nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu; vigor omnis in illis

At

At vos, ò proceres, vigilidate præmia veſtro:
Preque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Iam labor in fine eſt: obſtantia fata remoui;
Altaque poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum;
Perque deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum eſt;
Si Troiæ fatis aliquid reſtare putatis;
Eſte mei memores: aut ſi mihi non datis arma,
Huic date: & oſtendit ſignum fatale Mineruæ.

III. *Abiudicatis ſibi armis Aiax iracundia victus in gladium incumbit, cuius cruor in florem hyacinthum conuertitur. Allatis ab Vlyſſe ſagittis Herculeis, quas ab illo Philoctetes acceperat; Troia, ſecundum fata, in poteſtatem Græcorum venit. Subiunguntur breuiſſimè præcipua, quæ occupationem vrbis ſunt conſecuta, eaque miſeranda. In captiuis fœminis nobilibus eſt Hecuba, inter ſepulchra liberorum inuenta, quæ Vlyſſi cedit, & in ſeruitutem abducitur.*

Mota manus procerum eſt: & quid facundia poſſet,
Tum patuit: fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Iouemque
Suſtinuit toties, vnam non ſuſtinet iram:
Inuictumque virum vicit dolor: arripit enſem:
Et meus hic certe eſt: an & hunc ſibi poſcit Vlyſſes?
Hoc, ait, vtendum eſt in me mihi: quinque cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cęde madebit:
Ne quiſquam Aiacem poſſit ſuperare, niſi Aiax.
Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum
Qua patuit ferro, lethalem condidit enſem.
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipſe cruor: rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis medijs pueroque, viroque
Inſcripta eſt folijs: hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,

Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat, vt referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquã ad Graios domino comitante reuexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus vltima bello.
Troia ſimul Priamuſq; cadunt: Priameiaque coniux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam:
Externaſque nouo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum, qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat: neque adhuc conſederat ignis:
Exiguumque ſenis Priami Iouis ara cruorem
Combiberat: tractiſque comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna deorum,
Dum licet, amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Inuidioſa trahunt victores præmia Graij.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, vnde
Pugnantem pro ſe, proauitaque regna tuentem
Sæpe videre patrem monſtratum à matre ſolebat.
Iamque viam ſuadet Boreas: flatuque ſecundo
Carbaſa moto ſonant: iubet vti nauita ventis.
Troia vale; rapimur, clamant, dant oſcula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conſcendit claſſem, miſerabile viſu,
In Medijs Hecube natorum inuenta ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxere manus. tamen vnius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrymaſque reliquit.

IV. *Regni ſui euerſionem proſpiciens, minimum natu filiorum Polydorum (reliquos enim omnes perdiderat) ad hoſpitem ſuum Polymneſtorem Thraciæ regem tuendum & educandum, cum auro multo, vt eſſet, vnde opes Troianorum inſtaurari aliquando poſſent, clam miſit Priamus. Ille aurum ſitiens puerum occidit, in vndas corpus abijcit. Dum Græci in littore Thracio idoneam nauigandi porro tempeſtatem expectant, idolum Achillis Polyxenam Priami filiam inferias ſibi petit. Eripitur matri, & ad tumulum congeſtitium, patri à Pyrrho mactatur, caditque generoſè, & verecundè: nec tam illi mors ſua, quam dolor matris curæ eſt, cui corpus ſuum donari petit. Defletur lacrymis Troadum captiuarum.*

Eſt

EST, vbi Troia fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtonijs habitata viris. Polymneſtoris illic
Regia diues erat: cui te commiſit alendum
Clam Polydore, pater: Phrygijſque remouit ab armis:
Conſilium ſapiens, ſceleris niſi præmia, magnas
Adieciſſet opes, animi irritamen auari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, iuguloque ſui demiſit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem è ſcopulo ſubiectas miſit in vndas.
Littore Threicio claſſem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus mitior eſſet:
Hic ſubito, quantus cum viueret eſſe ſolebat,
Exit humo latè rupta, ſimiliſque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus iniuſto petijt Agamemnona ferro.
Immemoreſque mei diſceditis, inquit, Achiui?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ?
Ne facite: vtque in eum non ſit ſine honore ſepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: & immiti ſocijs parentibus vmbræ
Rapta ſinu matris, quam iam prope ſola fouebat,
Fortis, & infelix, & plus quam fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum. diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui; poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Vtque Neoptolemum ſtantem. ferrumque tenentem,
Vtque ſuo vidit figentem lumina vultu:
Vtere iam dudum generoſo ſanguine, dixit:
Nulla mora eſt: aut tu iugulo, vel pectore telum
Conde meo: iugulumque ſimul, pectuſque retexit.
Scilicet haud vlli ſeruire Polyxena vellem.
Haud per talem ſacrum numen placabitis vllum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet:
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia; quamuis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne ſtygios adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi iuſta peto: tactuque viriles
Virgineo remouete manus. acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit ſanguis. ſi quos tamen vltima noſtri

Verba

Verba mouent oris Priami vos filia Regis
Nunc captiua rogat, genitrici corpus inemptum
Reddite: neue auro redimat ius triſte ſepulchri,
Sed lacrymis. tunc cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet: ipſe etiam flens, inuitusque ſacerdos
Præbita coniecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram deflexo poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata nouiſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; caſtique decus ſeruare pudoris.
Troades excipiunt: deploratoſque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus vna cruoris.
Teque gemunt virgo, teque, ò modo regia coniux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago.
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Vlyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lacrymas: lacrymas in vulnera fundit:
Oſculaque ore tegit; conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc laniato pectore dicit.

V. *Lamentatio Hecubæ ſuper obtruncata Polyxena, & conditione ſua miſerrima.*

NAta tua (quid enim ſupereſt?) dolor vltime matris,
Nata iaces: videoque tuum, mea vulnera, pectus.
Et ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. at te (quia fœmina) rebar
A ferro tutam: cecidiſti & fœmina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Troiæ, noſtrique orbator Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis, Phœbique ſagittis,
Nunc certe, dixi non eſt metuendus Achilles.
Tunc quoque mi metuendus erat: cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſæuit: tumulo quoque ſenſimus hoſtē.
Æacidæ fæcunda fui. iacet Ilion ingens:
Euentuque graui finita eſt publica clades:
Sed finita tamen. ſoli mihi Pergama reſtant:
In curſuque meus dolor eſt. modo maxima rerum,

Tot generis, natiſque potens, nuribuſque viroque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis auulſa meorum,
Penelope munus. quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis: Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameia coniux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola leuabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. quò ferrea reſto?
Quidue moror? quo me ſeruas damnoſa ſenectus?
Quo dij crudeles, niſi vti noua funera cernam,
Viuacem differtis anum? qui poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt: nec te mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnumque reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo:
Condeturque tuum monimentis corpus auitis.
Non hæc eſt fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt cur viuere tempus
In breuem ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus, quoniam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia funera lymphis
Ablucre? & ſparſos immiti ſanguine vultus?

VI. *Hecuba corpus Polyxenę ablutum ad littus progreſſa, Polydori ſui cadauer, confoſſum vulneribus reperit. Attonita ſtupet: Vltionem cogitat. Polymneſtorem ad ſecretum colloquium euocat. Troadibuſque adiuuantibus exoculat. Inceſſitur in Thracibus, maledictis, & lapidibus. In canem vertitur. Miſerantur eam dij omnes, Iuno quoque, alioqui Troiano generi inimica.*

DIxit: & ad littus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas. Date Troades vrnā,
Dixerat infelix, liquidas hauriret vt vndas.
Aſpicit eiectum Polydori in littore corpus:
Factaque Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymaſque introrſus obortas
Deuorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & aduerſa figit modò lumina terra:
Interdum toruos extollit ad æthera vultus:

Nunc

Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera præcipuè: ſeque armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Vlciſci ſtatuit: pœnæque in imagine tota eſt.
Vtque furit, catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymneſtora cædis:
Colloquiumque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod, nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amore,
In ſecreta venit. Tum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per ſuperos iuro.. ſpectat truculenta loquentem,
Falſaque iurantem: tumidaque exæſtuat ira.
Atque ita correpto, captiuarum agmina matrum
Inuocat: & digitos in perfida lumina condit:
Expilatque genis oculos: *facit ira valentem*.
Immergitque manus: fœdataque ſanguine ſonti,
Non lumen(neq; enim ſupereſt)loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum, lapidumque inceſſere iactu
Cæpit: at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque ad verba parato
Latrauit conata loqui. locus extat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum:
Tum quoque Sithonios vlulauit mœſta per agros.
Illius Troaſque ſuos, hoſteſque Pelaſgos,
Illius fortuna deos quoque mouerat omnes.
Sic omnes, vt & ipſa Iouis coniuxque, ſororque,
Euentus Hecubam meruiſſe negauerit illos.

VII. *Non doluit Hecubam Aurora, quanquam in Troianos propenſa, cui ad dolorem, & mœrorem Memnon filius ab Achille caſus ſufficiebat. Iouem hanc vnam gratiam repoſcit, vt cinis filij in aues conuertatur. Factum, & aues illæ Memnonides dictæ ſingulis annis ad monumentum Memnonis depugnantes, ſanguine ſuo eidem parentant. Mater præterea adhuc manè lacrymis rorans, deſiderium nati ſui teſtificatur.*

Non

NOn vacat Auroræ, quamquam iiſdem fauerat armis.
Cladibus, & caſu, Troiæque, Hecubæque moueri.
Cura deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygijs quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Iouis: lacrymiſque has addere voces:
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diua tamen, veni: non vt delubra, [dieſque
Des mihi ſacrificos, calituraſque ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi fœmina præſtem,
Tum cum luce noua, noctis confinia ſeruo:
Præmia danda putes. Sed non ea cura: neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ; meritos vt poſcat honores.
Memnonis orba mei, venio: qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primiſque ſub annis
Occidit à forti (ſic dij voluiſtis) Achille.
Da precor huic aliquem, ſolatia mortis, honorem,
Summe deum rector: maternaque vulnera leni.
Iuppiter annuerat: cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec ſol admittitur infrà.
Atra fauilla volat: glomerataque corpus in vnum
Denſatur: faciemque capit, ſumitque colorem,
Atque animam ex igni: lenitas ſuas præbuit alas,
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris,
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ; quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diuerſa populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque, & aduncis vnguibus iras
Exercent: alaſque, aduerſaque pectora laſſant:
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora: ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo

Mem-

Quem nūc (*Tanta homines rerū incōſtantia verſat*)
Pænè vides orbum. Quod enim mihi filius abſens
Auxilium? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic; dedit altera Liber
Fœmineæ ſtirpi voto maiora, fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem laticemque meri, baccamque Mineruæ
Transformabantur: diueſque erat vſus in illis.
Hoc vbi cognouit Troiæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus vſus
Abſtrahit inuitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœleſti munere claſsem.
Effugiunt quò quæque poteſt. Euboea duobus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia corpora pœnæ
Reddidit. & timido poſses ignoſcere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat, Per quos decimum duraſtis in annum.
Iamque parabantur captiuis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cælo
Brachia, Bacche pater fer opem, dixere. tulitque
Muneris autor opem: (ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſum.
Summa mali nota eſt: pennas ſumpſere: tuæque
Coniugis in volucres niueas abire columbas.

X. *Conſulto oraculo Anius hoſpites ſuos in Cretam dimittit, datis acceptiſque viciſſim muneribus. Calatura crateris. Inde ſuborta peſtilentia in Italiam tendentes, ad Strophadas accedunt. Hinc ad Ambraciam appellunt. Poſt Chaoniam, & Corcyram prætervecti Epirum tenent, & Buthroti ex Heleni vaticinio ſibi ventura cognoſcunt Potiuntur tandem Sicilia, cui tria promontoria, Pachynus, Lilybæus, Pelorus. Additur de Charybdis, & Scyllæ fabula, & Galatea de Polyphemo querimonia, ſuſpiria, & lacryma.*

TAlibus, atque alijs poſtquam conuiuia dictis
Implerunt, menſa ſomnum petiere remota:
Cum-

Proxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt: Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio ſimulataque Troia tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. tribus hæc excurrit in æquora linguis:
E quibus imbriferos verſa eſt Pachynos ad Auſtros:
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: ad Arctos
Æquoris expertes, ſpectat Boreamque Peloros.
Hanc ſubeunt Teucri: & remis, æſtuque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæa claſsis arena.
Scylla latus dextrum, læuum irrequieta Charybdis
Infeſtat: vorat hæc raptas, reuomitque carinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur aluum
Virginis ora gerens: & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſsima Nymphis,
Ibat: & eluſos iuuenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos;
Talibus alloquitur, referens ſuſpiria dictis:
Te tamen ò virgo genus haud immite virorum
Expetit: vtque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cœrula Doris
Enixa eſt; quæ ſum turba quoque tuta ſororum;
Nonniſi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: lachrymæ vocem impediere loquentis.
Quas vbi marmoreo deterſit pollice virgo,
Et ſolata deam eſt; Refer, ò chariſsima, dixit:
Neue tui cauſſam tege, ſum tibi fida, doloris.
Nereis his contra reſecuta Crateide natam eſt.

X. *Quomodo deformiſſimus ille Cyclops, Galateæ à ſe alieniſſimæ placere ſtuduerit. Quomodo Telemum augurem, ſibi de oculo ab Vlyſſe eruendo prænuntiantem irriſerit. De eius inambulatione, in collem aſcenſu, baculo, fiſtula arundinea ſonantiſſima.*

———*Pro quanta potentia regni*
Eſt Venus alma tui! nempè ille immittis, & ipſis
Horrendus ſyluis, & viſus ab hoſpite nullo
Impunè, & magni cum dijs contemptor Olympi,
Quid ſit amor, ſentit: noſtrique cupidine captus
Vritur

Vritur, oblitus pecorum, antrorumque ſuorum.
Iamque tibi formæ, iamque eſt tibi cura placendi:
Iam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Iam libet hirſutam tibi falce ricidere barbam:
Et ſpectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant: & rutæ veniunt, abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymedos, quem nulla feſellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit: Lumenq;quod vnum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlyſſes.
Riſit: &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera iam rapuit, ſic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora paſſu
Degrauat: aut feſſus ſub opaca reuertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: vtrumque latus circumfluit æquoris vnda.
Huc ferus aſcendit Cyclops: mediuſque reſedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit vſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Emptaq; arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt vndæ. latitans ego rupe, meamque
Germanam iuxta reſidens, procul auribus hauſi
Talia dicta meis: auditaque verba notaui.

XI. *Cantilenæ Polyphemi amationem continet illa quidem, veruntamen ita conceptam, iiſque & ſententiis, & verbis contextam, vt verendum non videatur, ne quem etiam adoleſcentiorem nimium titillent, & vrant tàm agreſtes, & ruſticæ blanditiæ.* Multum intereſt, *inquiunt viri quidam doctiſſimi, & Poetæ eximii, quos conſuluimus*, qua mente quidque, quo ſtyli colore pingatur. Ouidius ni fallimur, dum Polyphemum amore inſanientem, & ita cantantem inducit, riſum potius captauit. Informis cyclops, corpore vaſtus, ſetis horridus, moribus importunus, ipſo in amore ſtolide ferox, inter lenocinij blandimenta ferus, ferreus, minis aſper, quem omnes amores, & veneres oderant, & à quo non improbula Galatea longius, quam omnis abhorret humanitas: is, inquam, ineptiſ-

ptiſſimus amator, quamuis ſibi pulcher ipſe ſit; ſibique non male, videlicet cùm hirco grauius oleat, olete videatur; profectò non magis ſuo illo truci cantu, radiculaque illa ſtridulæ fiſtulæ cantilena delinierit aures aut tuas, aut meas, aut cuiuſquam, qui ſe natum hominem recordetur, quam acuto ſtridore ſerra, quam fluctu fremitus increbreſcens exaſperati maris: faciè pecudem illam immanem nimis elegantem, ac blandiloquentem putes. *Audiemus nunc lepores, & vrbanitates cyclopicas; quę non magis intima ſcalpunt, quam blanditiæ illæ paſtorales in Eclogis Maronianis, quas etiam pueri legunt.*

CAndidior folio niuei Galatea liguſtri,
Floridior prato, longa procerior alno
Splendidior vitro, tenero laſciuior hœdo,
Læuior aſſiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis æſtiua gratior vmbra,
Nobilior pomis, platano conſpectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior vua.
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto,
Et ſi non fugias, riguo formoſior horto.
Sæuior indomitis eadem Galatea iuuencis,
Durior annoſa quercu fallacior vndis,
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis:
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pauone ſuperbior, acrior igni,
Aſperior tribulis, fœta truculentior vrſa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et (quod præcipuè, ſi poſſem, demere vellem)
Non tantum ceruo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aura.

XII. *Hactenus mira antitheta laudis, & reprehenſionis ſequitur oſtentatio diuitiarum, quibus vel Crœſum ſuperat.*

AT, bene ſi noris, pigeat fugiſſe: moraſque
Ipſa tuas damnes; & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis viuo pendentia ſaxo
Antra; quibus nec ſol medio ſentitur in æſtu,
Nec ſentitur hyems: ſunt poma grauantia ramos
Sunt auro ſimiles longis in vitibus vuæ?
Sunt & purpureæ: tibi & has ſeruamus, & illas:
Ipſa tuis manibus ſylueſtri nata ſub vmbra

Mol-

Mollia fraga leges: ipſa autumnalia corna,
Prunaque non ſolum nigro liuentia ſucco,
Verum etiam generoſa, nouaſque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneę me coniuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus. omnis tibi ſeruiet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt: multæ quoque vallibus
errant:
Multas ſylua tegit: multæ ſtabulantur in antris:
Nec (ſi fortè roges) poſſem tibi dicere, quot ſunt.
Pauperis eſt numerare pecus. de laudibus harum
Nil mihi crediderís. præſens potes ipſa videre,
Vt vix ſuſtineant diſtentum cruribus vber.
Sunt fœtura minor tepidis in ouilibus agni;
Sunt quoque par ætas alijs in ouilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niueum: pars inde bibenda
Seruatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent: damæ, leporeſque, capræque,
Parque columbarum, demptuſue cacumine nidus;
Inueni geminos, qui tecum ludere poſsint;
Inter ſe ſimiles, vix vt pignoſcere poſsis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus vrſæ.
Inueni: & dixi, Dominæ ſeruabimus iſtos.
Iam modo cœruleo nitidum caput exere ponto:
Iam Galatea veni: nec munera deſpice noſtra.

XIII. *Nunc etiam ſe illi commendat. A fama, ſi modo credimus, à magnitudine corporis, qua Iouem antecellat, à comarum denſitate, à corporis totius hirſucie: A genere, quippè cui pater Neptunus, maris dominus.*

CErtè ego me noui: liquidæque in imagine vidi.
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti,
Aſpice ſim quàntus: non eſt hoc corpore maior
Iuppiter in cœlo (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iouem) coma plurima toruos.
Prominet in vultus; humeroſq; vt lucus obumbrat
Nec mea quod duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. turpis ſine frondibus arbor:
Turpis equus, niſi colla iubæ flauentia velent:

Pluma

Pluma tegit volucres: ouibus ſua lana decori eſt,
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Vnum eſt in media lumen mini fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cælo? ſolis tamen vnicus orbis.
Adde quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum.

XIV. *Glaucus, Scyllæ admiranti narrat quis fuerit, & quo pacto hanc ſpeciem adeptus, Deus marinus euaſerit. Nihilominus repulſam fert, & furit improbus.*

Ecce fretum ſcindens alti nouus incola ponti,
Nuper in Euboica verſis Anthedone membris
Glaucus adeſt: viſæque cupidine virginis ardet:
Et quæcumque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert. fugit illa tamen: veloxque timore
Peruenit in ſummum poſiti propè littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem conie&us in vnum
Longa ſub arboribus connexus ad æquora vertex.
Conſtitit hic: & tuta loco, monſtrumne, deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros, ſubiectaq; terga tegentem;
Vltimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Senſit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli:
Non ego prodigium, nec ſum fera bellua, virgo,
Sed Deus, inquit, aquæ: nec maius in æquore Proteus
Ius habet, & Triton, Atamantiadeſq; Palæmon,
Ante tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars vndis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morſu læſere iuuencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oues, hirtæue capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta: nec vnquam
Falciferæ ſecuere manus: ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Vtque recenſerem captiuos in ordine piſces,
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,

Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictæ: *ſed quid mihi fingere prodeſt?*
Gramine contacto cœpit mea præda moueri,
Et motare latus; terraque vt in æquore niti.
Dumque moror, miror que ſimul, fugit omnis in vndas
Turba ſuas: dominumque nouum, littuſque relinquunt.
Obſtupui: dubitoque diu: cauſamque requiro:
Num deus hæc aliquis, num ſuccos fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi: decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos,
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi;
Alteriuſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare diu: repetendaque nunqnam
Terra vale dixi: corpuſque ſub æquore merſi.
Dij maris exceptum ſocio dignantur honore:
Vtque mihi quæcunque feram mortalia, demant,
Oceanum, Tethynque rogant. ego luſtror ab illis:
Et purgante nefas nouies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus iubeor ſupponere centum.
Nec mora: diuerſis lapſi de partibus amnes.
Totaque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Quæ poſtquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera ſenſit.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro:
Ingenteſque humeros, & cœrula brachia vidi;
Cruraque pinnigero curuata nouiſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies?quid dijs placuiſſe marinis
Quid iuuat eſſe deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, & dicturum plura reliquit
Scylla deum. furit ille: iratuſque repulſa
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

ELE-

ELECTA
EX LIBRO DECIMOQVARTO
METAMORPHOSEON.

I. *Ab aditu ipſo Italiæ Aeneas in Lybiam tempeſtate repulſus, à Didone Carthaginienſium regina hoſpite liberali excipitur. Ob eius diſceſſum ſe in gladium induit. in Siciliam reuertitur. Varia loca præteruehitur: in ijs Pithecuſas inſulas, quarum indigenas fraudolentos, & periuros Iuppiter in ſimias conuertit.*

HVnc vbi Troianæ remis, auidamq; Charybdin
Euicere rates, cum iam prope littus adeſſent
Auſonium; Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſſidium Phrygij latura mariti
Sidonis: inque pyra ſacri ſub imagine facta
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens noua mœnia terræ,
Ad ſedes Erycis, fidumque relatus Aceſten,
Sacrificat: tumulumque ſui genitoris honorat.
Quaſque rates Iris Iunonia pæne cremarat,
Soluit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulphure fumantes, Archiloiadumque relinquit
Sirenum ſcopulos: orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cecropum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ
In deforme viros animal mutauit; vt ijdem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit: nareſque à fonte remiſſas
Contudit: & rugis perarauit anilibus ora:
Totaque velatos flauenti corpora villo
Miſit in has ſedes: nec non prius abſtulit vſum
Verborum, & natæ dira in periuria linguæ.
Poſſe queri tantum rauco ſtridore reliquit.

II. *Ad antrum Sibylla Cumea deuenit Æneas, cuius ductu conuenire apud inferos patrem cupit. Laudat virum, ducem ſe fore ſpondet. Ramum quem geſtet demonſtrat. Deſcenditur. Audit, & cognoſcit quæ in ſexto Æneid. Virgilius latè exequitur. In reditu diuinos ei honores, vt optimè de ſe merita, homo gratiſſimus promittit.*

HAs vbi præterijt, & Parthenopeia dextra
Mœnia deſeruit, læua de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus vndis,
Littora Cumarum, viuaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, vt manes adeat per Auerna paternos,
Orat. at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cuius
Dextera per ferrum eſt, pietas ſpectata per ignes,
Pone tamen, Troiane, metum: potiere petitis:
Elyſiaſque domos, & regna nouiſſima mundi
Me doce cognoſces, ſimulacraque chara parentis:
Inuia virtuti nulla eſt via, dixit: & auro
Fulgentem ramum ſylua Iunonis auernæ
Monſtrauit: iuſſitque ſuo diuellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atauoſque ſuos, vmbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ: didicit quoq; iura locorum;
Quæque nouis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos aduerſos tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumq; iter horrendũ per opaca crepuſcula carpit,
Seu dea tu præſens, ſeu dijs gratiſſima, dixit,
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Muneris eſſe tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti euadere mortis.
Pro quibus aerias meritis euectus ad auras,
Templa tibi ſtatutam, tribuam tibi thuris honores.

III. *Sibylla promiſſos honores, vt ſe maiores, ingenuè deprecatur; & aperit, quemadmodum virginitatis conſeruandæ ſtudio oblatam cum perpetua iuuentute immortalitatem contempſerit, & tamen immenſam ſenectutem, quam nunc ingrediatur, adepta ſit.*

REſpicit hunc vates: & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec dea ſum, dixit: nec ſacri thuris honore

Hu-

Humanum dignare caput, neu neſcius erres,
Lux æterna mihi, cituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat; dum præcorrumpere donis
Me cupit, Elige, ait, virgo Cumæa, quod optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulueris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora puluis,
Tot mihi natales contingere vana rogaui.
Excidit vt peterem iuuenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque iuuentam
Si Venerem paterer. contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: ſed iam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus
Quæ patienda diu eſt; nam iam mihi ſæcula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros vt pulueris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet: conſumptaque membra ſenecta,
Ad minimum redigentur onus. nec amata videbor
Nec placuiſſe deo. Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Vſque adeò mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.

IV. *Emerſus ab infernis ſedibus Æneas ad Caietam (ſic à nutrice ſua poſtmodum dictam) illic Macareum de ſocijs Vlyſſis vnum reperit. Is Achæmeniden Græcum hominem comitem ſuum inter Æneæ claſſiarios agnoſcit: Quærit de conditione ipſius: Achaemenides beneficium Æneæ erga ſe ampliſſimè prædicat, ac de Polyphemi crudelitate, & ſorte ſua pluribus verbis memorat; contraque fortunam, quam Macareus expertus ſit, deſiderat.*

Talia conuexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam ſtygijs emergit in vrbem
Troius Æneas: ſacriſque ex more litatis,
Littora adit, nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyſsei.
Deſertum quondam medijs in rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improuiſoque repertum
Viuere miratus, Quis te caſuſue, Deuſue,
Seruat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtra quæ terra carina?

Talia quærenti iam non hirſutus amictu,
Iam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus:
Hæc mihi ni potior domus eſt, Ithacique carina;
Si minus Æneam venereor genitore; nec vnquam
Eſſe ſatis potero (præſtem licet omnia) gratus
Quid loquor, & ſpiro; cælumque & lumina ſolis
Aſpicio (poſſum ne ingratus & immemor eſſe?)
Ille dedit. quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & vt lumen iam nunc vitale relinquam;
Vt tumulo, aut certè non illa condar in aluo.
Quid mihi tunc animi, niſi quod timor abſtulit omnem
Senſum, animumq; fuit? cum vos petere alta relictus
Æquora conſpexi? volui inclamare: ſed hoſti
Prodere me timui: veſter quoque clamor Vlyſſis
Pæne rati nocuit. Vidi, cum monte reuulſum
Immanem ſcopulum medias permiſit in vndas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vaſta giganteo iaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctuſue, lapiſue carinam
Pertimui: iam me non eſſe oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit,
Ille quidem totā gemebundus obambulat Ætnam:
Prætentaque manu ſyluas: & lumin s orbus
Rupibus incurſat: fœdataque brachia tabo,
In mare protendens gentem execratur Achiuam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Vlyſſem,
Aut aliquem ex ſocijs, in quem mea ſæuiat ira:
Viſcera cuius edam: cuius viuentia dextra
Membra mea laniem: cuius mihi ſanguis inundet
Guttur: & eliſi trepident ſub dentibus artus.
Quam nullum, aut leue ſit damnum mihi lucis ademptæ!
Hæc & plura ferox: me luridus occupat horror
Spectantem vultus, etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; nimiumque habet ipſa doloris.
Et iam prenſurum, iam nunc mea viſcera rebar,
In ſua merſurum: mentique hærebat imago
Tem-

Temporis illius; quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ,
Cum ſuper ipſe iacens hirſuti more leonis,
Viſceraque & carnes, cumque albis oſſa medullis,
Semianimeſque artus auidam condebat in aluum:
Me tremor inuaſit: ſtabat ſine ſanguine mœſtus,
Mandentemque videns, eiectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perque dies latitans multos, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupidúſq; moriri
Glande famem pellens, & miſta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes, letho, pœnæque relictus.
Hanc procul aſpexi longo poſt tempore nauem:
Orauique fugam geſtu: ad littuſque cucurri:
Et moui: Graiumque ratis Troiana recepit:
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto.

V. *Ab Æolo Vlyſſes ventos vtri incluſos accepit. Socij rati aurum ibi eſſe, vt rem referant, ventiſque erumpentibus ad portum repelluntur. Inde ad Læſtrigonas perueniunt, vbi regnabat Antiphates, homo vel fera potius immaniſſima. Mittitur ad eum Macareus cum duobus ſocijs, quorum vnum deuorat, & ſuorum concitata multitudine naues ſaxis, & arborum truncis coniectis mergit: vna ſalua, in qua Vlyſſes, Circæum appulſa eſt. A quo loco, propter Circen Macareus Æneam abſterret, exponens porro, quemadmodum ipſe cum xxi. ſocijs ex delectu deam adierit.*

Æolon ille refert Thuſco regnare profundo:
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bouis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem; flatuque ſecundo
Lucibus eſſe nouem; & terram aſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moueret,
Inuidia ſocios, prædæque cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis:
Cũ quibus iſſe retrò, per quas modo venerat vndas:
Æolijque ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrigonis inquit in vrbem

Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quæſita ſalus, comitique, mihique.
Tertius è nobis Læſtrigonis impia tinxit
Ora cruore ſuo. fugientibus inſtat: & agmen
Concitat Antiphates. coeunt: & ſaxa, trabeſque
Conijciunt: merguntque viros, merguntque carinas.
Vna tamen, quæ nos, ipſumque vehebat Vlyſſem,
Effugit. amiſſa ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. procul hinc (mihi crede) videnda
Inſula viſa mihi, tuque ò iuſtiſſime Troum,
Nate dea (*Neque enim finito Marte vocandus*
Hoſtis es, Ænea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetique Cyclopis
Ire negabamus: ſed tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti: ſors me, fidumque Politen,
Eurylochumque ſimul, nimijque Elpenora vini,
Biſque nouem ſocios Circæa ad mœnia miſit.

VI. *Beſtiæ in atrio domus Circea ad dominam deducuntur. Eius grauitas, habitus, gynecæum, opus, humanitas in aduenas. Quibus ex rebus potionem illis miſcuerit. Qua hauſta verſi omnes in porcos præter Eurylochum. Monita Mercurij, & flos donatus Vlyſſem tutum præſtiterunt. Porrigentem poculum, & virga caput permulcere volentem ſtricto enſe ab ſe abegit. Datur mutua fides. Initur coniugium. Pro dote reſtituuntur in ſtatum priſtinum ſocij, ſingulari cærimonia: Gratias agunt. Annum ibi hærent. Multa vident, & miranda audiunt. Ex quadam famularum Macareus mutationem Pici in auem diſcit.*

QVæ ſimul attigimus, ſtetimuſque in limine tecti,
Mille lupi, miſtique lupis, vrſique leæque,
Occurſu fecere metum: ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas mouere per aera caudas:
Noſtraque adulantes comitant veſtigia; donec
Ex-

Excipiunt famulæ; perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulcro ſedet illa receſſu
Sublimi ſolio: pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumuelatur amictu.
Nereides, Nymphæque ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt;
Gramina diſponunt: ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt opus exigit: ipſa quis vſus,
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Nouit: & aduertens, penſas examinat herbas.
Hæc vbi nos vidit, dicta, acceptaque ſalute,
Diffudit vultus: & reddidit omnia votis,
Nec mora: miſceri toſti iubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo.
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adijcit: accipimus ſacra data pocula dextra,
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore;
Et tetigit virga ſummos dea dira capillos;
Et pudet, & referam: ſetis horreſcere cœpi;
Nec iam poſſe queri: pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris. & qua modo pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cumq; eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)
Claudor in antra. Suis ſolùm caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit:
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars vna fuiſſet
Nunc quoque ſetigeri; nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen vltor veniſſet Vlyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album:
Moly vocant ſuperi: nigra radice tenetur.
Vutus eo, monitiſque ſimul cæleſtibus intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & ſtricto pauidam deterruit enſe,
Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus.
Coniugij dotem ſociorum corpora poſcit.
Spargimur ignotæ ſuccis melioribus herbæ:
Percutimurque caput conuerſæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati

Erigimur: ſetæque cadunt: bifidoſque relinquit
Rima pedes: redeunt humeri: & ſubiecta lacertis
Brachia ſunt flentem flentes complectimur illum:
Hæremuſque ducis collo: nec verba locuti
Vlla priora ſumus, quàm nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit vna
Quatuor è famulis ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niueo factum de marmore ſignum
Oſtendit iuuenile, gerens in vertice Picum
Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret auem quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæque potentia quæ ſit,
Hinc quoque diſce meæ: tu dictis adijce mentem.

VII. *Picus Saturno genitus Latij rex, iuuenis facie & animo inſignis, venationibus delectabatur. Quem Circe cùm expugnare molliſſimis precibus non poſſet, quod Canenti legitimæ vxori fidem inuiolatam ſeruare ſtatuerat, veneficio in auem ſui nominis mutauit.* Exemplum memorabile, quod non modo propter veneficæ verborum illecebras non offendere, ſed ob inuictam viri in fide coniugali conſtantiam delectare quemque prudentem debet.

Picus in Auſonijs, proles Saturnia, terris
Rex fuit, vtilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat: licet ipſe decorem
Aſpicias; fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graiam quater edere pugnam.
Ille ſuos Dryadas Latijs in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naiades: quas Albula, quaſque Numici,
Quas Anienis aquæ, curſuque breuiſſimus Almo,
Narue tulit præceps, & opacæ Farfarus vndæ:
Quæque colunt Scythicę ſtagnum nemorale Dianę,
Finitimoſque lacus. ſpretis tamen omnibus, vnam
Ille colit Nympham: quam quondã in colle Palati
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Iano.

Hæc

Hæc vbi nubilibus primùm maturuit annis,
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt.
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta eſt: ſyluas & ſaxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum fœminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi: læuaque haſtilia bina gerebat,
Phœniceam fuluo chlamydem contactus ab auro:
Venerat in ſyluas & filia Solis eaſdem:
Vtque nouas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa reliquerat arua.
Quæ, ſimul ac iuuenem virgultis abdita vidit,
Obſtupuit: cecidere manu, quas legerat, herbæ:
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Vt primùm valido mentem collegit ab æſtu,
Quid cuperet, faſſura fuit: ne poſſet adire
Curſus equi fecit, circumfuſuſque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit;
Si modò me noui; ſi non euanuit omnis
Herbarum virtus; nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri: præterque oculos tranſcurrere regis
Iuſſit; & in denſum trabibus nemus ire videri,
Plurima quà ſylua eſt, & equo loca peruia non ſunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inſcius vmbram
Picus: equique celer ſpumantia terga reliquit.
Spemque ſequens vanam, ſylua pedes errat in alta.
Concipit illa preces: & verba precantia dicit:
Ignotoſque deos ignoto carmine adorat:
Quo ſolet & niueæ vultum confundere Lunæ;
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cælum:
Et nebulas exhalat humus: cæciſque vagantur
Limitibus comites: & abeſt cuſtodia regis.
Nacta locum, tempuſque, Per, ò, tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt; perque hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit vt ſupplex tibi ſim dea, conſule noſtris

Ignibus: & ſocerum, qui prævidet omnia, Solem
Accipe: nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat: ille ferox ipſamque, preceſque repellit:
Et, Quæcumque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor æuum:
Nec Venere externa ſocialia fœdera lædam,
Dum mihi lanigenam ſeruabunt fata Canentem.
Sæpè retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impunè feres: neque, ait, reddere Canenti:
Læſaque quid faciat, quid amans, quid fœmina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, & læſa, & fœmina, Circe eſt.
Tum bis ad occaſum, bis ſe conuertit ad ortum:
Ter iuuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit: ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit.
Seque nouam ſubitò Latijs accedere ſyluis
Indignatus auem, duro fera robora roſtro
Figit: & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro.
Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.

VIII. *Comites Pici dominum per agros inclamare, & à Circe ſola reperta cum minis requirere. Illa varijs, & portentoſis rebus productis eos conſternare, & tactis virga capitibus in feras omnes transformare. Inquiritur à reliqua famulorum turba, & à populo per ſyluas, per noctem etiam cum facibus: ab vxore imprimis ſex continuis diebus, & noctibus: Quæ demùm ad ripam Tiberis contabeſcit. Locus ab ea nomen ſortitur, Canens dictus. Circe poſt annum diſceſſuris Vlyſſi cum ſocijs, reliqua pericula prædixit.*

INterea comites, clamatos ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inueniunt Circen: (nam iam tenuauerat auras;
Paſſaque erat nebulas ventis, ac ſole reſolui)
Criminibuſq; premunt veris: regemque repoſcunt:
Vimque ferunt: ſæuiſque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni:

Et

Et noctem, noctiſque deos Ereboнque, Chaonque
Conuocat: & longis Hecaten vlulatibus orat.
Exiluere loco (dictu mirabile) ſyluæ:
Ingemuitque ſolum: vicinaque palluit arbor:
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides viſi mugitus edere raucos:
Et latrare canes; & humus ſerpentibus atris
Squallere; & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pauet: illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cuius ab attactu variarum monſtra ferarum
In iuuenes veniunt: nulli ſua manſit imago.
Preſſerat occiduus Tarteſſia littora Phœbus:
Et fruſtra coniux oculis, animoque Canentis
Exſpectatus erat. famuli, populiſque per omnes
Diſcurrunt ſyluas; atque obuia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos.
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: ſeque
Proripit: ac latos errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem ſomnique, orbique
Per iuga, per valles, qua ſors ducebat, euntem.
Vltimus aſpexit feſſam luctuque, viaque.
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lachrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat; vt olim
Carmina iam moriens canit exequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leues paulatim euanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt: quem ritè Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni:
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. Reſides, & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum: rurſus dare vela iubemur:
Ancipiteſque vias, & iter Titania vaſtum.
Dixerat, & ſæui reſtare pericula ponti.
Pertimuit, fateor: nactuſque hoc littus, adhæſi.

IX. *Ad res Æneæ regreditur: Epitaphium Caietæ nutricis. Latini regis filiã duxit, deuicto prius Turno, cui ante aduentum eius pacta fuerat. Adiutus eſt vterque armis alienis. Æneas quidem ad Euandro: Turnus tamen per legatum Venulum à Diomede in Apulia nihil impetrauit, obiiciente*

pra-

præſertim naufragium teterrimum, quod in reditu ad Caphareum pertulerint Græci, & odium Veneris in ſe grauiſſimum: à qua item ſocij, numinis illius contemptores in aues Diomedeas ſint cõuerſi.

FInierat Macareus: vrnaque Æneia nutrix
Condita, marmoreo tumulo breue carmen habebat:
Hic me Caietam notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremauit.
Soluitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias infamatæque relinquunt
Tecta deæ: lucoſque petunt, vbi nubilus vmbra
In mare cum fulua prorumpit Tibris arena.
Faunigenæque domo potitur, natæque Latini,
Non ſine Marte tamen. bellum cum gente feroci
Suſcipitur: pactaque furit pro coniuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis.
Auget vterque ſuas externo robore vires:.
Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
Caſtra: neque Æneas Euandri ad mœnia fruſtra;
At Venulus fruſtra profugi Diomedis ad vrbem
Venerat. Ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat; dotaliaque arua tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petijt. Vires Ætolius heros
Excuſat; nec ſe aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos: aut quos è gente ſuorum
Armet, habere vllos. Neue hæc commenta putetis,
Admonitu quanquam luctus renouentur amari,
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata eſt
Ilios; & Danaas pauerunt Pergama flammas;
Naritiuſque heros à virgine, virgine rapta;
Quam meruit pœnam ſolus, digeſſit in omnes;
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti
Fulmina, noctem, imbres, iram cælique, mariſque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neue morer referens triſtes ex ordine caſus:
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſeruatum cura Mineruæ
Fluctibus eripuit: patrijs ſed rurſus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantoſque per alta labores
Æquora

Æquora ſuſtinui; tantos terreſtribus armis,
Vt mihi felices ſint illi ſæpè vocati,
Quos communis hyems, importunuſque Caphareus
Merſit aquis: vellemque horum pars vna fuiſſe.
Vltima iam paſſi comites, belloque, fretoque,
Deficiunt: finemque rogant erroris. at Amon
Feruidus ingenio, tum vero & cladibus aſper:
Quid ſupereſt, quod iam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea, quod vltra
(Velle puta) faciat? nam dum peiora timentur,
Eſt locus in voto. ſors autem vbi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt: ſecuraque ſumma malorum
Audiet ipſa; licet: & quod facit, oderit omnes
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus: & magno ſtat magna potentia nobis
Talibus iratam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis: veteremque reſuſcitat iram,
Dicta placent paucis. numeri maioris amici
Acmona corripimus: cui reſpondere volenti
Vox pariter, vociſque via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt, plumis quoque colla teguntur,
Pectoraque & tergum: maiores brachia pennas
Accipiunt; cubitique leues tenuantur in alas.
Magna pedis digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: &, dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numeruſque ex agmine maior
Subuolat: & remos plauſis circumuolat alis.
Si volucrum quæ ſit dubiarum forma requiris;
Vt non cycnorum, ſic albis proxima cycnis.
Vix equidem has ſedes, & Iapygis arida Dauni
Arua gener teneo minima cum parte meorum.

X. *Appulus quidam paſtor cum irriſione conuicia in Nymphas euomens, in arborem oleaſtrum migrantes; vt amarulentiam verborum eius ſuccus ille amarus argueret.*

HActenus Oeonides. Venulus Calydonia regna
Puteoloſque ſinus, Meſſapiaque arua reliquit:
In quibus antra videt: quæ multa nubila ſylua,
Et leuibus guttis manantia ſemicaper Pan

Nunc

Nunc tenet: at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit: & primò ſubita formidine mouit.
Mox vbi mens rediijt, & contempſere ſequentem
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti
Addidit obſcœnis conuicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor
Arbor enim eſt: ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippè notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet: aſperitas verborum ceſsit in illos.

XI. *Turnus Troianas naues cremare occœperat. Verum Berecynthia mater, quod earum materia in Ida monte ſibi conſecrato cæſa fuiſſet, per cœlum inuecta, autorem increpuit, miſſoque imbre incendium reſtinxit. Vento ſurgente naues à retinaculis abruptæ in Nymphas mutantur, quæ nauibus poſtea ſæpe auxilio fuere at non Græcorum.*

Hinc vbi legati rediere negata ferentes,
Arma Ætola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella infauſta gerunt: multumque ab vtraque cruoris
Parte datur, fert ecce auidas in pinea Turnus,
Texta faces: igneſque timent, quibus vnda pepercit,
Iamque picem, & ceras, alimentaque cætera flammæ
Mulciber vrebat: perque altum in carbaſa malum
Ibat: & incuruæ fumabant tranſtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta deum genitrix, tinnitibus æthera pulſi
Æris, & inflati compleuit murmure buxi.
Perque leues domitis inuecta leonibus auras,
Irrita ſacrilega iactas incendia dextra,
Turne, ait: eripiam, nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graues ceciderunt grandine nimbi.
Aeraque & tumidum ſubitis concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eum in prælia fratres.
E quibus alma parens vnius viribus vſa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis:
Fertque rates pronas: medioque ſub æquore mergit,

Robore

Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ:
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quodque ſinus fuerat, latus eſt, medijſque carina
Subdita nauigijs, ſpinæ mutatur in vſum.
Lina comæ molles: antennæ brachia fiunt.
Cærulus, vt fuerat, color eſt: quaſque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus vndas,
Naiades æquoreæ: ſummiſque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula ſæpè
Pertulerint pelago, iactatis ſæpè carinis,
Suppoſuere manus, niſi ſi qua vehebat Achiuos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelaſgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus: & lætis videre rigeſcere puppes
Vultibus Alcioni; ſaxumque increſcere ligno.

XII. *Nihil commoti hoc monſtro nauium Rutuli bellum continuant. magis vt vincant, quàm vt cum Lauinia regnum Latini obtineant. Sed occumbit Turnus. Ardeam victores exurunt, cuius cinis in auem Ardeam mutatur.*

Spes erat in Nymphas animata claſſe marinas
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello:
Perſtat, habetque deos pars vtraque: *quodque deorum eſt*
Inſtar, habent animos: nec iam dotalia regna
Nec ſceptrum ſoceri, nec te Lauinia virgo;
Sed viciſſe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnuſque cadit: cadit Ardea, Turno
Soſpite dicta potens quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit; & tepida patuerunt tecta fauilla;
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subuolat: & cineres plauſis euerberat alis:
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant vrbem: nomen quoque manſit in illa
Vrbis; & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

[illegible] Troianorum
[illegible] redigens.
[illegible] Iuppiter
[illegible] Troianis ſem-
[illegible] Mandat Nu-
[illegible] mortalitatem
[illegible] perfuſum in
[illegible] numero.

[illegible] Aeneia virtus
[illegible]
[illegible] Iuli.
[illegible] heros:
[illegible] colloque parentis
[illegible] dixerat, vllo
[illegible] opto;
[illegible]
[illegible] numen,
[illegible] regnum
[illegible] per amnes,
[illegible] vultus
[illegible] annuit ore:
[illegible] numine dignus:
[illegible] cape nata quod
[illegible]
[illegible] illa parenti:
[illegible] columbis
[illegible] ſerpit
[illegible] vndis.
[illegible] morti
[illegible] æquora curſu.
[illegible] ſuiſque,
[illegible] repurgat,
[illegible] reſtitit illi.
[illegible]
[illegible] mixta
[illegible] Quirini
[illegible] templiſque recepit.

XIV. Se-

XIV. *Series, & ſucceſſio Regum Albanorum: & vnde nomen Tiberi fluuio, atque Auentino monti. Pomonæ deæ in hortis excolendis induſtria, & à caſtitate laus egregia.*

INde ſub Aſcanij ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit; ſucceſſit Syluius illi
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit ecce Latino:
Epitus ex illo: poſt hunc Capetusque, Capysque,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tuſci demerſus fluminis vndis,
Nomina fecit aquæ: de quo Remulusque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis:
Fulmineo perijt imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet poſitus: tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vnde tenet nomen. non ſyluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo grauis eſt; ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit: & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc ſtudium. Veneris quoque nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta iuuentus
Fecere; & pinu præcincti cornua Panes:
Silenusque ſuis ſemper iuuenilior annis;
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hosquoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago;
Tempora ſæpè gerens fœno religata recenti,
Defectum poterat gramen verſare videri.
Sæpè manu ſtimulos rigida portabat; vt illum

Iuraſſes

XIII. *Conſtituto & firmato in Italia Troianorum regno, Venus Ioui promiſſa in memoriam redigens. Æneam filium referri inter deos orat. Iuppiter annuit libenter, nec Iuno quamuis Troianis ſemper ante hac infeſta, contradicit. Mandat Numicio flumini Venus, vt Æneæ mortalitatem abluat. Deinde odoribus luſtratum, ac perfuſum in cælum tollit, fitque vnus de Indigetum numero.*

IAmque deos omnes, ipſamque Æneia virtus
Iunonem veteres finire coercuit iras:
Cum benè fundatis opibus creſcentis Iuli.
Tempeſtiuus erat cœlo Cythereius heros:
Ambieratque Venus ſuperos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod, ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel; ſtygios ſemel iſſe per amnes,
Aſſenſere dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatoque annuit ore;
Tum pater, Eſt is, ait, cæleſti numine dignus:
Quodque petis, pro quoque petis, cape. nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens, vbi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius vndis.
Hunc iubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata: ſuiſque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis, pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambroſia cum dulci nectare miſſa
Contigit os; fecitque deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: temploque ariſque recepit.

XIV. *Series, & ſucceſſio Regum Albanorum: & vnde nomen Tiberi fluuio, atque Auentino monti. Pomonæ deæ in hortis excolendis induſtria, & à caſtitate laus egregia.*

INde ſub Aſcanij ditione binominis Alba,
Reſque Latina fuit; ſucceſſit Syluius illi
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit ecce Latino:
Epitus ex illo: poſt hunc Capetuſque, Capyſque,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tuſci demerſus fluminis vndis,
Nomina fecit aquæ: de quo Remuluſque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo perijt imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet poſitus: tribuitque vocabula monti.
Ianique Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vndè tenet nomen. non ſyluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo grauis eſt; ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit: & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc ſtudium. Veneris quoque nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta iuuentus
Fecere; & pinu præcincti cornua Panes:
Silenuſque ſuis ſemper iuuenilior annis;
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hoſquoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago;
Tempora ſæpè gerens fæno religata recenti,
Defectum poterat gramen verſare videri.
Sæpè manu ſtimulos rigida portabat; vt illum

Iuraſſes

XIII. *Conſtituto & firmato in Italia Troianorum regno, Venus Ioui promiſſa in memoriam redigens. Æneam filium referri inter deos orat. Iuppiter annuit libenter, nec Iuno quamuis Troianis ſemper ante hac infeſta, contradicit. Mandat Numicio flumini Venus, vt Æneæ mortalitatem abluat. Deinde odoribus luſtratum, ac perfuſum in cęlum tollit, fitque vnus de Indigetum numero.*

IAmque deos omnes, ipſamque Æneia virtus
Iunonem veteres finire coercuit iras:
Cum benè fundatis opibus creſcentis Iuli.
Tempeſtiuus erat cœlo Cythereius heros:
Ambieratque Venus ſuperos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro.
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod, ſat is eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel; ſtygios ſemel iſſe per amnes,
Aſſenſere dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatoque annuit ore;
Tum pater, Eſt is, ait, cęleſti numine dignus:
Quodque petis, pro quoque petis, cape nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens, vbi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius vndis.
Hunc iubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata: ſuiſque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis, pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambroſia cum dulci nectare miſſa
Contigit os; fecitque deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: temploque ariſque recepit.

XIV. *Series, & ſucceſſio Regum Albanorum: & vnde nomen Tiberi fluuio, atque Auentino monti. Pomonæ deæ in hortis excolendis induſtria, & à caſtitate laus egregia.*

INde ſub Aſcanij ditione binominis Alba,
Reſque Latina fuit; ſucceſſit Syluius illi
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit ecce Latino:
Epitus ex illo: poſt hunc Capetuſque, Capyſque,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tuſci demerſus fluminis vndis,
Nomina fecit aquæ: de quo Remuluſque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet poſitus: tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vnde tenet nomen. non ſyluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo grauis eſt; ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit: & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc ſtudium. Veneris quoque nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta iuuentus
Fecere; & pinu præcincti cornua Panes:
Silenuſque ſuis ſemper iuuenilior annis;
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hoſquoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago;
Tempora ſæpè gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſare videri.
Sæpè manu ſtimulos rigida portabat; vt illum

Iuraſſes

XIII. *Conſtituto & firmato in Italiæ Troianorum regno, Venus Ioui promiſſa in memoriam redigens. Æneam filium referri inter deos orat. Iuppiter annuit libenter, nec Iuno quamuis Troianis ſemper ante hac infeſta, contradicit. Mandat Numicio flumini Venus, vt Æneæ mortalitatem abluat. Deinde odoribus luſtratum, ac perfuſum in cælum tollit, fitque vnus de Indigetum numero.*

IAmque deos omnes, ipſamque Æneia virtus
Iunonem veteres finire coercuit iras:
Cum benè fundatis opibus creſcentis Iuli.
Tempeſtiuus erat cœlo Cythereius heros:
Ambieratque Venus ſuperos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod, ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel; ſtygios ſemel iſſe per amnes,
Aſſenſere dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatoque annuit ore;
Tum pater, Eſt is, ait, cæleſti numine dignus:
Quodque petis, pro quoque petis, cape nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens, vbi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius vndis.
Hunc iubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata: ſuiſque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis, pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambroſia cum dulci nectare miſta
Contigit os; fecitque deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: temploque ariſque recepit.

XIV. *Se-*

XIV. *Series, & ſucceſſio Regum Albanorum: & vnde nomen Tiberi fluuio, atque Auentino monti. Pomonæ deæ in hortis excolendis induſtria, & à caſtitate laus egregia.*

Inde ſub Aſcanij ditione binominis Alba,
Reſque Latina fuit; ſucceſſit Syluius illi
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit ecce Latino:
Epitus ex illo: poſt hunc Capetuſque, Capyſque,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tuſci demerſus fluminis vndis,
Nomina fecit aquæ: de quo Remuluſque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo perijt imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet poſitus: tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vndè tenet nomen. non ſyluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo grauis eſt; ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit: & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta iuuentus
Fecere; & pinu præcincti cornua Panes:
Silenuſque ſuis ſemper iuuenilior annis;
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hoſquoque Vertumnus: neque erat felicior illis
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago;
Tempora ſæpè gerens fæno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſare videri.
Sæpè manu ſtimulos rigida portabat; vt illum

Iuraſſes

XIII. *Conſtituto & firmato in Italia Troianorum regno, Venus Ioui promiſſa in memoriam redigens. Æneam filium referri inter deos orat. Iuppiter annuit libenter, nec Iuno quamuis Troianis ſemper ante hac infeſta, contradicit. Mandat Numicio flumini Venus, vt Æneæ mortalitatem abluat. Deinde odoribus luſtratum, ac perfuſum in cęlum tollit, fitque vnus de Indigetum numero.*

IAmque deos omnes, ipſamque Æneia virtus
Iunonem veteres finire coercuit iras:
Cum benè fundatis opibus creſcentis Iuli.
Tempeſtiuus erat cœlo Cythereius heros:
Ambieratque Venus ſuperos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod, ſat is eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel; ſtygios ſemel iſſe per amnes,
Aſſenſere dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatoque annuit ore.
Tum pater, Eſt is, ait, cęleſti numine dignus:
Quodque petis, pro quoque petis, cape nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens, vbi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius vndis.
Hunc iubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata: ſuiſque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis, pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambroſia cum dulci nectare miſſa
Contigit os; fecitque deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: temploque ariſque recepit.

XIV. Series, & ſucceſſio Regum Albanorum: & vnde nomen Tiberi fluuio, atque Auentino monti. Pomonæ deæ in hortis excolendis induſtria, & à caſtitate laus egregia.

INde ſub Aſcanij ditione binominis Alba,
Reſque Latina fuit; ſucceſſit Syluius illi
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit ecce Latino
Epitus ex illo: poſt hunc Capetuſque, Capyſque,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Tuſci demerſus fluminis vndis,
Nomina fecit aquæ: de quo Remuluſque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo perijt imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet poſitus: tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vndè tenet nomen. non ſyluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo grauis eſt; ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit: & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc ſtudium. Veneris quoque nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta iuuentus
Fecere; & pinu præcincti cornua Panes:
Silenuſque ſuis ſemper iuuenilior annis;
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago;
Tempora ſæpè gerens fæno religata recenti,
Defectum poterat gramen verſare videri.
Sæpè manu ſtimulos rigida portabat; vt illum

Iuraſſes

Iuraſſes feſſos modò diſiunxiſſe iuuencos.
Falce data frondator erat, vitiſque putator.
Induerat ſcalas: lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumpta.
Denique per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, vt caperet ſpectatæ gaudia formæ.

XV. Amulio, & Numitore mortuis, Roma condita: Sabinis deuictis, & Tatiò conſorte regni ſublato; Romulus ſolus rerum potitur. Hunc ſtabilito iam imperio Mars ſecundum promiſſa à Ioue cælo donari contendit. Currum conſcendit. Romulum è media concione rapit: qui poſtea Quirini vocabulum obtinuit.

PRoximus Auſonias iniuſti miles Amuli
Rexit opes. Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: feſtiſque Palilibus vrbis
Mœnia conduntur. Tatius, patreſque Sabini
Bella gerunt: arciſque via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus tacitorum more luporum
Ore premunt voces: & corpora victa ſopore
Inuadunt: portaſque petunt: quas obice firmo
Clauſerat Iliades. vnam tamen ipſa recluſit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſenſit:
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere nunquam
Dijs licet acta deum. Iano loca iuncta tenebant
Naiades Auſoniæ gelido rorantia fonte
Has rogat auxilium: nec Nymphæ iuſta petentem
Suſtinuere deam: venaſque, & flumina fontis
Elicuere ſui, nondum tamen inuia Iani
Ora patentis erant: nec iter præcluſerat vnda.
Lurida ſupponunt fœcundo ſulphura fonti:
Incenduntque cauas fumante bitumine venas.
Viribus his, alijſque vapor penetrauit ad ima
Fontis: & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant aſpergine poſtes:
Portaque nequidquam rigidis promiſſa Sabinis
Fonte fuit præſtructa nouo, dum Martius arma
Indueret miles, quem poſtquam Romulus vltrò
Obtulit; & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus: ſtrata eſtque ſuis; generique eruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis.

Pace

Pace tamen ſiſti bellum, nec in vltima ferro
Decertare placet; Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius: populiſque æquata duobus
Romule iura dabas: poſita cum caſſide Mauors
Talibus affatur diuumque, hominumque parentem:
Tempus adeſt genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet: & præſide pendet ab vno)
Præmia iam promiſſa mihi, dignoque nepoti
Soluere: & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi conſilio quondam præſente deorum
Nam memoro, memorique animo pia verba (notaui)
Vnus erit, quem tu tolles ad ſydera cæli.
Dixiſti. rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque, & fulgure terruit orbem:
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſque haſtæ preſſos temone cruento
Impauidus conſcendit equos Gradiuus: & ictu
Verberis increpuit: pronumque per aera lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati:
Reddentemque ſuo tunc regia iura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues; vt lata plumbea funda
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cælo.
Pulchra ſubit facies: & puluinaribus altis
Dignior eſt; qualis trabeati forma Quirini.
Flebat vt amiſſum coniux; cum regia Iuno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curuo
Imperat: & vacuæ ſua ſic mandata referre.

XVI. *Herſilia maritum amiſſum flebat. Ad eam conſolandam Iuno Irim mittit: & inſuper iubet, ſi cum videre cupiat, in collem Quirinalem ſe conferat. Quod cum Iride præeunte feciſſet, ipſa quoque, aſtris immigrans à Romulo excepta, & Ora deinceps appellata eſt.*

O Et de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri coniux, nunc eſſe Quirini:
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Coniugis eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret: & templum Romani regis obumbrat,

Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam iuſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt:
Et liquet eſſe deam) duc, ò duc, inquit: & offer
Coniugis ora mihi: quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum accepiſſe videbor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantæa
Ingreditur colles. Ibi ſydus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cuius lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſydere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor vrbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat· Oramque vocat: quæ nunc dea iuncta Quirino eſt.

E L E C T A
EX LIBRO DECIMO QVINTO
METAMORPHOSEON.

I. *Numa Pompilius Romulo ſucceſſor deſtinatur. Eius rerum naturæ cognoſcendæ cupiditas.*

QVæritur interea quis tantæ pondera molis.
Suſtineat: tantoque queat ſuccedere regi
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus, animo maiora capaci
Concipit; & quæ ſit rerum natura requirit.
Huius amor curæ, patria, Curibuſque relictis
Fecit, vt Herculei penetraret ad hoſpitis vrbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic è ſenioribus vnus
Retulit indigenis, veteris non inſcius æui.

II. Crotonis origo.

Diues ab Oceano bubus Ioue natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: & armento teneras errante per herbas
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe, & requie longum releuaſſe laborem
Atque ita diſcedens, Æuo, dixiſſe, nepotum
Hic locus vrbis erit. promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelus, illius dijs acceptiſſimus æui.
Hunc ſuper incumbens preſſum grauitate ſoporis
Clauiger alloquitur: Lapidoſas Æſaris vndas
I, pete diuerſi: patrias, age, deſere ſedes.
Et niſi paruerit, multa, ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnuſque, deuſque.
Surgit Alemonides: tacitaque recentia mente
Viſa refert: pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire iubet: prohibent diſcedere leges:
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat denſiſſima ſydereum nox:
Viſus adeſſe idem Deus eſt; eademque monere;
Et niſi paruerit, plura & grauiora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale nouas. Fit murmur in vrbe:
Spretarumque agitur legum reus: vtque peracta eſt
Cauſſa prior: crimenque patet ſine teſte probatum,
Squallidus ad ſuperos tendens reus ora manuſque
O cuius cœlum bis ſex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem; nã tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niueis, atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſoluere culpa.
Tunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia numine facta
Soluit Alemonidem, grates agit ille parenti
Amphtryoniadæ: ventiſque fauentibus æquor
Nauigat Ionium: Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinumque Neæthum,
Thurinoſque ſinus, Temeſenque, & Iapygis arua

Vixq;

Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam iuſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt:
Et liquet eſſe deam) duc, ò duc, inquit: & offer
Coniugis ora mihi: quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum accepiſſe videbor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantæa
Ingreditur colles. Ibi ſydus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cuius lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſydere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor vrbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramque vocat: quæ nunc dea iuncta Quirino eſt.

E L E C T A

EX LIBRO DECIMO QVINTO

METAMORPHOSEON.

I. *Numa Pompilius Romulo ſucceſſor deſtinatur. Eius rerum naturæ cognoſcendæ cupiditas.*

QVæritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat: tantoque queat ſuccedere regi
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus, animo maiora capaci
Concipit: & quæ ſit rerum natura requirit.
Huius amor curæ, patria, Curibuſque relictis
Fecit, vt Herculei penetraret ad hoſpitis vrbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic è ſenioribus vnus
Retulit indigenis, veteris non inſcius æui.

II. *Crotonis Oppidi Origo.*

Diues ab Oceano bobus Ioue natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: & armento teneras errante per herbas
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe, & requie longum releuaſſe laborem
Atque ita diſcedens, Æuo, dixiſſe, nepotum
Hic locus vrbis erit. promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius dijs acceptiſſimus æui.
Hunc ſuper incumbens preſſum grauitate ſoporis
Clauiger alloquitur: Lapidoſas Æſaris vndas
I, pete diuerſi: patrias, age, deſere ſedes.
Et niſi paruerit, multa, ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnuſque, deuſque.
Surgit Alemonides: tacitaque recentia mente.
Viſa refert: pugnatque diù ſententia ſecum.
Numen abire iubet: prohibent diſcedere leges:
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat ſol:
Et caput extulerat denſiſsima ſydereum nox:
Viſus adeſse idem Deus eſt; eademque monere;
Et niſi paruerit, plura & grauiora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale nouas. Fit murmur in vrbe:
Spretarumque agitur legum reus: vtque peracta eſt
Cauſſa prior: crimenque patet ſine teſte probatum,
Squallidus ad ſuperos tendens reus ora manuſque
O cuius cœlum bis ſex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem; nã tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niueis, atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſoluere culpa.
Tunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia numine facta
Soluit Alemonidem, grates agit ille parenti
Amphtryoniadæ: ventiſque fauentibus æquor
Nauigat Ionium: Lacedemoniumque Tarentum:
Præterit, & Sybarim, Salentinumque Neethum,
Thurinoſque ſinus, Temeſenque, & Iapygis arua.

Vixque pererratis, quæ ſpectant littora terris,
Inuenit Æſarei fatalia fluminis ora:
Non procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus: iuſſaque ibi mœnia terrâ
Condidit: & nomen tumulati traxit in vrbem.
Talia conſtabat certa primordia fama
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus vrbis.

III. *Patria, laus Pythagoræ. Eius doctrina phyſica, concio de abſtinentia à carnibus animantium, & epulis, quæ è terra progignuntur.*

Vir fuit hic ortu Samius: ſed fugerat vnà
Et Samon, & dominos: odioque tyranidis exui
Sponte erat. Iſque licet cęli regione remotus.
Mente deos adijt: & quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia cura;
In medium diſcenda dabat, cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura docebat:
Quid Deus, vnde niues, quæ fulminis eſſet origo?
Iuppiter, an venti diſcuſsa nube tonarent:
Quid quateret terras; qua ſydera lege mearent;
Et quodcumque latet. Primuſque animalia menſis
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem ſoluit, ſed non & credita, verbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: ſunt fruges, ſunt deducentia ramos
Pondera poma ſuo, tumidæque in vitibus vuæ.
Sunt herbæ dulces: ſunt quæ miteſcere flamma,
Mollirique queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore;
Prodiga diuitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas, ſine cæde, & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant ieiunia: nec tamen omnes,
Quippè equus, & pecudes, armentaque gramine viuunt.
A quibus ingenium eſt immanſuetumque, ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis vrſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu

Heu quantum ſcelus eſt, in viſcere viſcera condi;
Congeſtoque auidum pingueſcere corpore corpus:
Alteriuſque animantem animantis viuere letho?
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te niſi triſtia mandere ſæuo
Vulnere dente iuuat? rituſque referre Cyclopum
Nec niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati poteris ieiunia ventris?

IV. *Laus aurei ſæculi à ſimplicitate victus. Initia occidendorum animalium, defenſio ſui, (ſunt enim quædam homini noxia, vt feræ) & ſacrificia. Commiſeratio erga oues, & boues vtiliſſimas animantes. Falsò putari, deos gaudere victimis. Minimè omnium boues comedendos.*

AT vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis,
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aues tutæ mouere per aera pennas:
Et lepus impauidus medijs errauit in aruis:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidijs, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. poſtquam non vtilis autor
Victibus inuidit (quiſquis fuit ille deorum)
Corporeaſque dapes auidam demerſit in aluum,
Fecit iter ſceleri, primoque è cæde ferarum
Incaluiſſe poteſt maculatum ſanguine ferrum.
(Idque ſatis fuerat) noſtrumque petentia lethum
Corpora miſſa neci, ſalua pietate, fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt
Longius inde nefas abijt: & prima putatur
Hoſtia ſus metuiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro; ſpemque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur vltoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis oues, placidum pecus è inq; tuendos
Natum homines, plano quæ fortis in vbere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitaque magis, quam morte iuuatis?
Quid meruere boues, animal ſine fraude, doloque
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?

Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curui dempto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renouauerat aruum,
Tot dederat meſſes; percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere deos ſceleri: numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere iuuenci
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis, & auro,
Siſtitur ante aras: auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida præuiſos forſitan vnda.
Protinus ereptas viuentiè corpore fibras
Inſpiciunt: menteſque deum ſcrutantur in illis.
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum eſt?
Audetis veſci genus ò mortale? quod oro
Ne facite: & monitis animos aduertite noſtris:
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite, & ſentite colonos.

V. *Multis verſibus ſequenti diſputationi attentionem, & beneuolentiam comparat. Primum tollit inferos, vt commentum poetarum. Mox migrationem animarum in alia atque alia corpora ſtatuit. Se quoque bello Troiano Euphorbum fuiſſe, nihil interire: beſtiarumque ſpiritus in humana, & hominum in beſtiarum corpora transferri. Similitudo à cera. Sequitur cauſſam non edendi canes, ne animæ cognatorum expellantur impiè.*

ET quoniam deus ora mouet, ſequar ora mouentem
Rite deum: Delphoſque meos, ipſumque recludam
Æthera: & anguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingenijs inueſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. Iuuat ire per alta
Aſtra: iuuat terris, & inerti ſede relicta,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palanteſque homines paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul: trepidoſque, obitumque timentes
Sic exhortari, ſeriemque euoluere fati.

O ge-

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid ſtygia, quid tenebras, & nomina vana timetis.
Materiem vatum, falſique pericula mundi?
Corpora ſiue rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit; mala poſſe pati non vlla puteris.
Morte carent animæ: ſemperque priore relicta
Sede, nouis domibus viuunt; habitantque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæſit in aduerſo grauis haſta minoris Atridæ.
Cognoui clypeum læuæ geſtamina noſtræ
Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur, nihil interit: errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit vllo.
Vtque nouis facilis ſignatur cera figuris;
Nec manet, vt fuerat; nec formas ſeruat eaſdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt; animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, ne ſanguine ſanguis alatur.

VI. *Propoſitio iteratur, omnium rerum mundi contingere mutationem. Id apparere in temporibus, in die, & nocte, in facie cæli, & luna, in anno, cuius quatuor tempeſtates cum quatuor gradibus ætatis humanæ, pueritia, adoleſcentia, iuuentute, ſeu virili æuo, & ſenectute confert in noſtris corporibus, vbi rem à prima eorum formatione in vtero materno repetit.*

ET quoniam magno feror æquore; plenaque ventis
Vela dedi: *Nihil eſt toto quod perſtet in orbe.*
Cuncta fluunt: omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neque enim conſiſtere flumen,
Nec leuis hora poteſt: *Sed vt vnda impellitur vnda;*
Vrgeturque eadem veniens, vrgetque priorem;
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur:
Et noua ſunt ſemper. nam quod fuit ante, relictū eſt:

Fitque quod haud fuerat: momentaque cuncta nouantur.
Cernis & emenſas in lucem rendere noctes;
Et iubar hoc nitidum nigre ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cælo, quum laſſa quiete
Cuncta iacent media: quumque albo Lucifer exit
Clarus æquo: rurſuſque alius, quum præuia lucis
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
Ipſe dei clypeus, terra quum tollitur ima,
Mane rubet: terraque rubet, quum conditur ima.
Candidus in ſummo eſt: melior natura, quod illic
Æthetis eſt; terræque procul contagia fugit.
Nec par, aut eadem, nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt vſquam: ſemperque hodierna ſequente.
Si creſcit, minor eſt: maior ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſecedere quatuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus æuo
Vere nouo eſt. tunc herba nitens, & roboris expers
Turget: & inſolida eſt: & ſpe delectat agreſtes.
Omnia tum florent: florumque coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus vlla eſt.
Tranſit in Æſtatem poſt Ver robuſtior annus:
Fitque valens iuuenis: neque enim robuſtior ætas
Vlla, nec vberior: nec quæ m. gis ardeat, vlla eſt.
Excipit Autumnus poſito feruore iuuentæ,
Maturus, mitiſque, inter iuuenemque, ſenumque
Temperie medius, ſparſus quoque tempora canis.
Inde ſenilis hyems tremulo venit horrida paſſu,
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine vlla
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſque, ſumuſue,
Cras erimus: fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Speſque hominum primæ, matriſque habitauimus aluo.
Artifices natura manus admouit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit: eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem iacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo:
Conſtitit, adiutiſque aliquo conamine neruis:

Inde

Inde valens, veloxque furit: ſpaciumque iuuentæ
Tranſit: & emeritis medij quoque temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ.
Subruit hæc æui, demoliturque prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidarum more ferarum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque vt in ſpeculo rugas conſpexit aniles
Tindaris: & ſecum. cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum tuque inuidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus æui,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.

VII. *Quatuor eſſe elementa, duo leuia, duo grauia: illa ſurſum, hæc deorſum ferri, & inter ſe transmutari. Omnia mutationem perpeti, nihil perire in nihilum. Naſci, & mori quid ſit: ſaculorum in deterius conuerſio. Ex terra factum mare, ex mari terram, ex campo vallem, ex monte planitiem, ex palude aridam, ex arida paludem. Illic erupiſſe fontes, fontes hic desijſſe.*

HÆc vocamus non perſtant, quæ nos elementa vocamus:
Quaſque vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quatuor æternus gentilia corpora mundus
Continet: Ex illis duo ſunt oneroſa; ſuoque
Pondere in inferius tellus, atque vnda feruntur:
Et totidem grauitate carent: nulloque premente
Alta petunt, aer, atque aere purior ignis.
Quæ quamquam ſpacio diſtent, tamen omnia fiunt
Ex ipſis: & ipſa cadunt: reſolutaque tellus
In liquidas rareſcit aquas; tenuatur in auras,
Aeraque humor habet: dempto quoque pondere rurſus
In ſuperos aer tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo,
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aera tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomerata cogitur vnda.
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerumque nouatrix
Ex alijs alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciemque nouat: naſcique vocatur
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante: morique

Deſinere illud idem. quum ſint huc forſitan illa,
Hæc translata illuc: ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum veniſtis ab auro
Sæcula: ſic toties verſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſse fretum: vidi factas ex æquore terras:
Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ:
Et ventus inuenta eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit; & eluuie mons eſt deductus in æquor.
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis:
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hinc fontes natura nouos emiſit, & illic
Clauſit. & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt: aut exiccata reſidunt.

VIII. *Miracula, & mutationes fluminum, fontium, lacuum. Inſulæ verſæ in continentem, continentes in inſulas, abruptæ regiones, ex planitie montes.*

Sic vbi terreno Lycus eſt epotus hiatu,
Exiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modò combibitur; recto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in agris.
Et Myſum, capitiſque ſui, ripæque prioris
Pænituiſse ferunt: alia nunc ire Caicum.
Nec non Sicanias voluens Amaſenus arenas
Nunc fluit: interdum ſuppreſſis fontibus aret.
Ante bibebatur: nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas; poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lauere Bimembres
Vulnera clauigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus?
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Anthiſsa Pharoſque,
Et Phœniſsa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucadà continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque iuncta fuiſse
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abſtulit: & media tellurem reppulit vnda.
Si quæris Helicen, & Buran Achæidas vrbes;
In-

Inuenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.
Eſt prope Pittheiam tumulus Trœzena, ſine vllis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis incluſa cauernis,
Expirare aliqua cupiens; luctataque fruſtra
Liberiore frui cælo, cùm carcere rima
Nulla foret toto; nec peruia flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum; ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet; aut direpta bicornis
Terga capri. tumor ille loci permanſit: & alti
Collis habet ſpeciem: longoque induruit æuo.
Plurima cùm ſubeant audita, aut cognita nobis,
Pauca ſuper referam. Quid? non & lympha figuras
Datque, capitque nouas? media tua corniger Ammon.
Vnde die gelida eſt: ortuque, obituque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea eddit
Viſcera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris
Electro ſimiles faciunt, auroque capillos.
Quodq; magis mirũ eſt, ſunt, qui nõ corpora tantum
Verum annos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis vnda?
Æthiopeſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate ſoporem.
Clitorio quicunque ſitim de fonte leuarit,
Vina fugit: gaudetque meris abſtemius vndis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Siue quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prætidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furijs; purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in vndis.
Hinc fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis:
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
Eſt lacus Arcadiæ, Peneum dixere priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliaſque, lacus & flumina vires
Concipiunt: tempuſque fuit quo nauit in vndis.

Nunc ſedet Ortygie. timuit concurſibus Argo
Vndarum ſparſas Symplegadas eliſarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
IX. *Ætnæ expirationum ignearum cauſſæ. Homines in aues, Apes ex morticina bubula, ex equo crabrones, ex cancro ſcorpionem, ex papilione bombycem, ex limo ranam generari, Vrſi carnem informem lambendo conformari. Rurſum de ortu apum. Pauonem, aquilam, columbas, volucreſque omnes ex oui vitello, ex hominis ſpina anguem progigni.*

NEc, quæ ſulphureis ardet fornacibus Ætna,
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſiue eſt animal Tellus, & viuit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis,
Spirandi mutare vias, quotieſque mouetur,
Has finire poteſt, illas aperire cauernas.
Siue leues imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiam iactant, ea concipit ictibus ignem:
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis.
Siue bitumineæ rapiunt incendia vires?
Luteaue exiguis areſcunt ſulphura flammis;
Nemque vbi terra cibos, alimentaque pinguia flammæ,
Non dabit, abſumptis per longum viribus æuum;
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: deſertaque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene:
Qui ſoleant leuibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam nouies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: ſparſæ quoq; membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis;
Nonne vides quæcumque mora, fluidoque calore
Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
I quoque: delectos mactatos obrue tauros
(Cognita res vſu) de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes: *Quæ more parentum
Rura colunt, operique fauent: in ſpemque laborant.*
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concaua littoreo ſi demas brachia cancro;
Cætera ſupponas terræ; de parte ſepulta
Scor-

Scorpius exibit: caudaque minabitur vnca.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ (res obſeruata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: vtque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperet partes menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit verſa recenti,
Sed malè viua caro eſt: lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula fœtus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci?
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
Iunonis volucrem, quæ cauda ſydera portat
Armigerumque Iouis; Cythereidaſque columbas;
Et genus omne auium medijs è partibus oui
Ni ſciret fieri, quis naſci poſſe putaret?
Sunt qui, cùm clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.

X. *De palingeneſia Phœnicis. De chamæleonte, lyncurio, Lapide, corallio,*

HÆc tamen ex alijs generis primordia ducunt:
Vna eſt, quod reperet, ſeque ipſa reſeminet ales:
Aſſyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco viuit amomi.
Hæc vbi quinque ſuæ compleuit ſæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha,
Se ſuper imponit: finitque in odoribus æuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo eſt,
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ:
Fertque pius, cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum:
Perque leues auras Hyperionis æde potius,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

Id quoque, quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus aſſimulat, tetigit quoſcunque colores.
Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus, vt memorant, quidquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides: & congelat aere tacto.
Sic, & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub vndis.

XI. *De conuerſionibus regnorum, & vrbium. Exempla ſunt Troia, Sparta, Micenæ, Athenæ, Thebæ, Roma: Item, quam ab exiguis profectam initijs, Helenus vates orbis reginam fore prædixerat. Viticinium eius illuſtriſſimum. De apotheoſi Auguſti nonnihil.*

DEſinet ante dies; & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quam conſequar omnia dictis.
In ſpecies tranſlata nouas: ſic omnia verti
Cernimus: atque alias aſſumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit, cenſuque viriſque:
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos oſtendit auorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non, & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile ſolum. Sparte eſt: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant, niſi nomen, Athenæ?
Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam,
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis vndis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat: & olim
Immenſi caput orbis erit: ſic dicere vates,
Vaticinaſque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Dixerat Æneæ, cum res Troiana labaret,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis:
Nate dea, ſi nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes, non tota cadet te ſoſpite Troia:
Flamma tibi, ferrumque dabunt iter: ibis: & vna
Pergama rapta ferres; donec Troiæque, tibique
Externum patrio contingat amicius aruum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,

Quan-

Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alij proceres per ſæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iuli;
Efficiet: quo cum tellus erit uſa, fruentur
Æthereæ ſedes: cælumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe penatigero Æneæ
Mente, memor refero: cognataque mœnia lætor
Creſcere: & vtiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.

XII. *Summa longa diſputationis, cælum & terras, & quæcumque ſub cælo & in terris ſunt, mutari. Rurſus carnium eſum deteſtatus, miſerans animantes. Earum cædem eſſe crudelitatis in homines præludium. Sinenda prodeſſe quæ proſunt: perdenda, quæ obſunt, non tamen in cibum adhibenda.*

NEc tamen oblitis ad metam tendere, longè
Exſpatiemur equis; cælum, & quodcumque ſub illo eſt,
Immutat formas, tellusque, & quidquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verùm etiam volucres animæ ſumus: inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumq; in pectora condi)
Corpora, quæ poſſunt animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis,
Aut hominum certè, tuta eſſe, & honeſta ſinamus:
Neue Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis.
Quam malè conſueſcit, quàm ſe parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit: & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hœdum
Edentem iugulare poteſt aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus, cùm tranſitus inde paretur?
Bos aret; & mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Borean ouis arma miniſtret:
Vbera dent ſaturæ manibus præſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſque doloſas
Tollite: nec volucres viſcata fallite virga:
Nec formidatis ceruos includite pennis:
Nec celate cibis vncos fallacibus hamos.
Perdite ſi qua nocent. verùm hæc quoque perdite tantum:
Ora vacent epulis: alimentaque congrua carpant.

XIII. *Numa Pythagoreis dogmatibus inſtrctus, regnũ Romanũ init: ſacros ritũs populũ docet: bellis aſſuetum pacis artibus format. Illacrymans eius morti Ægeria coniux in vallẽ Aricinã ſeſe abdit Queſtibus indulgentẽ Hippolytus conſolatur.*

TAlibus, atque alijs inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt; vltroq; petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Coniuge qui felix Nympha, ducibuſque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentemque feroci
Aſſueram bello pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnumque, æuumq; peregit,
Extinctum Latiæque nurus populuſque, patreſque
Defleuere Numam. nam coniux vrbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſyluis:
Sacraque Oreſteæ gemitu, quæſtuque Dianæ
Impedit, ah quoties nymphę nemoriſque, lacuſque,
Ne faceret, monuere! & conſolantia verba
Dixerunt! quoties flenti Theſeius heros,
Siſte modum dixit: *Nec enim fortuna querenda*
Sola tua eſt: ſimiles aliorum reſpice caſus:
Mitius iſta feres: vtinamque exempla dolentem,
Non mea te poſſent releuare: ſed & mea poſſunt.

XIV. *Phædra nouerca Hippolyti, cum iuuenem caſtiſſimum fruſtra tentaſſet, ab eo ſeſe appellatam finxit, & apud patrem Theſeum accuſauit. Pater eum vrbe cum deteſtatione expulit. Iuxta littus proficiſcentes equi, phocæ è mari emergentis horrendo aſpectu conterriti, ipſum tenentem lora, per auia, ſaxa, & dumeta ſic raptant, vt effuſis viſceribus, nec artus artubus cohæreant. Reuocatum an ſuperos ope Æſculapi Diana Aricinum nemus habitare, & mutato odioſo nomine Virbium dici iuſſit. Aſſiduò plorantem Ægeriam eadem dea in fontem cognominem vertit.*

FAndo ariquem Heppolytum veſtras, ſi contigit aures,
Crudelitate patris, & ſceleratæ & fraudæ nouercæ
Occubuiſſe neci, mirabere: vixque probabo.
Sed tamen ille ego ſum. Me Paſiphaeia quondam
Tentatum fruſtra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluiſſe: & crimine verſo,
Indicijne metu magis, offenſaue repulſæ
Arguit: immeritumque pater proiecit ab vrbe:

Ho-

Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pyttheiam profugo curru Trœzena petebam:
Iamque Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cum mare ſurrexit: cumuluſque immanis aquarum
In montis ſpeciem curuari; & creſcere viſus;
Et dare mugitus; ſummoque cacumine findi.
Corniger hic taurus expellitur vndis:
Pectoribuſque tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris euomit ore.
Corda pauent comitum: mihi meus interrita manſit,
Exilijs contenta ſuis. tum colla feroces
Ad freta conuertunt: arrectiſque auribus horrent
Quadrupedes; monſtrique metu turbantur: & altis
Præcipitant currum ſcopulis: ego ducere vana
Fræna manu, ſpumis albentibus oblita luctor:
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum,
Ni rota, perpetuum quæ circumuertitur axem,
Stipitis occurſu fracta, & diſiecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus
Viſcera viua trahi; neruoſque in ſtirpe teneri;
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa grauem dare fracta ſonum; feſſamque videres
Exhalare animam; nullaſque in pectore partes,
Noſcere quas poſſes: vnumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum foui Philegetontide corpus in vnda.
Nec niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam poſtquam fortibus herbis,
Atque ópe Pœonia, Dite indignante, recepi;
Tu mihi ne præſens augerem muneris huius
Inuidiam, denſas obiecit Cynthia nubes:
Vtque forem tutus, poſſemque impune videri,
Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi: Creten que diu dubitauit habendam
Traderet, an Delon Delo, Cretaque relictis
Hic poſuit: nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, iubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo: de dijſque minoribus vnus
Numine ſub dominæ lateo: atque aſſentior illi.

Non

Non tamen Ægeriæ luctus aliena leuare
Damna valent: montiſque iacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas; donec pietate dolentis
Mota ſoror Phębi, gelidum de corpore fontem
Fecit: & æternas artus tenuauit in vndas.

XV. *De gleba per Tuſcum agricolam mota & in puerum Tagen verſa, qui poſtea Tuſcos aruſpicinam docuit. Præterea de Romuli haſta in cornu mutata.*

AT Nymphas titigit noua res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in aruis,
Sponte ſua primùm, nulloque agitante moueri;
Sumere mox hominis, terræque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Vtque palatinus hærentem collibus olim,
Cum ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam:
Quæ radice noua, non ferro ſtabat adacto:
Et iam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

XVI. *Cippus Genutius Prætor. vrbem victor triumphans initurus, in vnda ſe cornutum conſpexit, & manu cornua explorabundus tetigit. Haruſpex regnaturum reſpondit, ſi vrbem introiſſet. Rè Patribus indicata, id vnquam ſe facturum negauit. Tum tantus agri modus omnium ſententia ei decretus eſt, quantum vnius diei ſpatio circumarare poſſet; & vt capitis eius ſimulacrum cornutum portæ qua intrare debuiſſet, ad eiuſdem memoriam perennem affigeretur.*

AVt ſua fluminea quum vidit Cippus in vnda
Cornua: vidit enim falſamq;in imagine credēs
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpè relatis
Quæ vidit, tetigit: nec iam ſua lumina damnans,
Reſtitit, vt victor domito veniebat ab hoſte
Ad cælumque oculos, & eodem brachia tollens;
Quicquid, ait, ſuperi monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt aliquid, patriæ, populoque Querini;
Siue minax, mihi ſit: viridique è ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentum,
Quid

Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta.
Quæ ſimul aſpexit Tyrrhenæ gentis aruſpex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifeſta tamen: cum verò ſuſtulit acre
A pecudis fibris, ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô, ſalue. Tibi enim, tibi Cippe, tuiſque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portaſque intrare patentes
Adpropera: ſic fata iubent. namque vrbe receptus
Rex eris: & ſceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: toruamque à mœnibus vrbis
Auertens faciem; Procul, ô procul omnia, dixit,
Talia dij pellant: multoque ego iuſtius æuum
Exul agam, quam me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplò populumque grauemq; ſenatum
Conuocat, ante tamen capitis noua cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit: priſcoque deos de more precatus:
Eſt, ait, hic vnus, quem vos niſi pellitis vrbe,
Rex erit: is qui ſit, ſigno, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
(Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
Sed nos obſtitimus, quamuis coniunctior illo
Nemo mihi) eſt vos vrbe virum prohibete Quirites:
Vel, ſi dignus erit, grauibus vincite catenis.
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis, vbi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos:
Tale ſonat populus: ſed per confuſa trementis
Verba tamen vulgi vox eminet vna; Quis ille eſt?
Et ſpectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cippus, Quem poſcitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes: gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inuiti videre caput: nec honore carere
Vlterius paſſi, feſtam impoſuere coronam
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedere,
Quantum depreſſo ſubiectis bobus aratro.

Com-

Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus, veniam: ſimulacraque noſtra relinquam
Hunc modo ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice: & vſque nota, viſum vt cognoſcere poſſis:
Vertar in hunc: ſed maior ero: tantuſque videbor,
In quantum verti cæleſtia corpora poſſunt.
Extemplò, cum voce deus, cum voce deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecutá eſt.
Poſtea ſydereos Aurora fugauerat ignes;
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operoſa dei: quaque ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.

XVIII. *Æſculapij in ſerpentem verſi aduentu templum, & in eo omnia contremiſcunt. Sacerdos numen exclamat, & cum præſentibus preces concipit; deus annuit. Per humum floribus ſparſam ad portum lapſus, in nauem ſe ingerit. Lætantes Romani bouem ſoluturi ſacrificant. Iter narratur. Ad oſtia Tiberina ſacrificiis & odoribus excipitur. Inſulam Tiberinam ſibi ſedem deligit.*

Vix benè deſiderant, cum criſtis aureus altis
In ſerpente deus prænuncia ſybila miſit:
Aduentuque ſuo, ſignumque araſque, foreſque
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea mouit:
Pectoribuſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet. Cognouit numina caſtus
Euinctus vitta crines albente ſacerdos
En deus eſt, deus eſt: animis linguiſque fauete,
Quiſquis adeſt, dixit. ſis ò pulcherrime viſus
Vtiliter: populoſque iuues tua ſacra colentes:
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen: & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata. piumque
Æneadæ præſtant, & voce, & mente fauorem.
Annuit his: motiſque Deus rata pignora criſtis,
Et repetita dedit vibrata ſybila lingua,
Tum gradibus nitidis elabitur: oraque retro
Flectit, & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetaſque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per iniectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitque ſinus: mediamq; per vrbem
Tendit

Tendit ab incuruo munitos aggere portus.
Reſtitit hic: agmenque ſuum, turbæque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate: numinis illa
Senſit onus; preſſaque dei grauitate carina.
Æneadæ gaudent: cæſoque in littore tauro
Torta coronatæ ſoluunt retinacula nauis.
Impulerat leuis aura ratem: deus eminet altè,
Impoſitaque premens puppim ceruice recuruam.
Cœruleas deſpectat aquas: modicíſque per æquor
Ionium Zephyris ſextæ Pallantidos ortu.
Italiam tenuit: præterque Lacinia templa
Nobilitata dea, Scyllæaque littora fertur.
Linquit Iapygiam; leuibuſque Amphryſia remis.
Saxa fugit, dextra prærupta Ceraunia parte:
Romechiumque legit, Caulenoque, Naritiamque.
Euincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Temeſeſque metalla,
Lencoſiamque petit, tepidíque roſaria Pæſti:
Inde legit Capreas, promontoriumque Mineruæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque vrbem, Stabiaſque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sybillæ.
Hinc calidi fontes, lentiſci ferumque tenetur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam,
Vulturnus, niueiſque frequens Sinueſſa colubris,
Minturnæque graues, & quam tumulauit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachaſque obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi littoris Anxur.
Huc vbi veliferam nautæ aduertere carinam,
(Aſper enim iam pontus erat) Deus explicat orbes,
Perque ſinus crebros, & magna volumina labens.
Templa parentis init, flauum tangentia littus.
Aequore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hoſpitio functi ſibi numinis vſus.
Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: & innixus moderamine nauis, in alta
Puppe caput poſuit: donec caſtrumque ſacraſque,
Lauini ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
Obuia turba ruit: quæque ignes Troica ſeruat
Veſta tuos: lætoque deum clamore ſalutant.
Quaque per aduerſas nauis cita ducitur vndas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,

Parte

Parte ab vtraque ſonant: & adorant aera fumis:
Iꝺaque coniectos incalfacit hoſtia cultros.
Iamque caput rerum, Romanam intrauerat vrbem:
Erigitur ſerpens: ſummoque accliuia malo
Colla mouet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterumque à parte duorum:
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, ſpecie cæleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit: venitque ſalutifer vrbi.

XIX. *Laudes Iulij Cæſaris ex rebus geſtis, & adoptione Auguſti. Querimonia Veneris inter deos de inſidijs eius capiti comparatis.*

HIc tamen acceſſit delubris aduena noſtris:
Cæſar in vrbe ſua deus eſt: quem Marte, togaque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſidus vertere nouum, ſtellamque comantem,
Quam ſua progenies. nec enim de Cæſaris actis
Vllum maius opus, quam quod pater extitit huius,
Scilicet æquoreos, plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidaſque rebelles,
Cyniphiumque Iubam, Mithridatiſque tumentem
Nominibus Pontum, populo adieciſſe Quirini:
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quam tantum genuiſſe virum: quo præſide rerum
Humano generi ſuperi fauiſtis abundè:
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille deus faciendus erat. Quod vt aurea vidit
Æneę genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici lethum, & coniurata arma moueri;
Palluit: & cunctis, vt cuique erat obuia, diuis,
Aſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ: quantaque caput cum fraude peratur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo.
Solane ſemper ero iniuſtis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulnere haſta:
Nunc male defenſæ contundant mœnia Troiæ:

Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactarique freto, ſedeſque intrare ſilentium,
Bellaque cum Turno gerere; aut ſi vera fatemur,
Cum Iunone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. in me acui ſceleratos cernitis enſes:
Quos prohibete, precor: facinuſque repellite: neue
Cæde ſacerdotis flammas extinguite Veſtæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cęlo
Verba iacit. ſuperoſque mouet. qui rumpere quanquam.
Ferrea non poſſunt veterum decreta ſororum;
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.

XX. *Prodigia cædis eiuſdem, & ipſa cędes. dolor Veneris.*

ARma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſque tubas, auditaque cornua cælo
Præmonuiſſe nefas. Solis quoque triſtis imago
Lurida ſollicitis præbebat lumina terris.
Sæpè faces viſæ medijs ardere ſub aſtris:
Sæpè inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cęruleus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat: ſparſi lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis ſtygius dedit omnia bubo:
Mille locis lacrimauit ebur: cantuſque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet. cæſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa deorum
Nocturnos vlulaſſe canes; vmbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt; motamque tremoribus vrbem.
Non tamen inſidias, venturaque vincere fata
Præmonitus potuere deum: ſtrictique feruntur
In templum gladij: neque enim locus vllus in vrbe
Ad facinus, diramque placet, niſi curia, cædem.
Tum vero Cytherea manu percuſſit vtraque
Pectus: & æatherea molitur condere nube:
Qua prius infeſto Paris eſt ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Æneas fugerat enſes.

XXI. *Fatorum neceſſitas. Auguſti decora Iulij apotheoſis, cui ille præfertur, & in eius prædicatione, ac precibus pro eo ad deos, opus abſoluitur.*

TAlibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum
Nata mouere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta trium, cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro:
Quæ neque conceſſum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta, atque æterna ruinas.
Inuenies illic inciſa adamante perenni
ata tui generis. legi ipſe, animoque notaui:
Et referam, ne ſis iam nunc ignara futuri.
Hic ſua compleuit, pro quo, Cytherea, laboras,
Tempora, perfectis quos terræ debuit annis.
Vt deus accedat cęlo, templiſque colatur,
Tu facies, natuſque tuus: qui nominis hæres
Impoſitum feret vnus onus: cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus vltor habebit.
Illius auſpicijs obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum:
Emathijque iterum madeſient cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen ſuperabitur vndis:
Romanique ducis coniux Ægyptia tædæ
Non benè fiſa cadet: fruſtraque erit illa minata
Seruitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi barbariem, genteſque ab vtroque iacentes
Oceano numerem? quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, huius erit: pontus quoque ſeruiet illi.
Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
Iura ſuum: legeſque feret iuſtiſſimus actor:
Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem, venturorumque nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de coniuge natam
Ferre ſimul, nomenque ſuum, curaſque iubebit.
Nec, niſi cum ſenior ſimiles æquauerit annos,
Æthereas ſedes, cognataque ſydera tanget.
Hanc animam intereà cæſo de corpore raptam
Fac iubar: vt ſemper Capitolia noſtra, forumque
Diuus ab excelſa proſpectet Iulius æde.
Vix ea fatus erat, media cum ſede ſenatus
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda: ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aera ſolui

Paſſa

Paſſa recentem animam, cæleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit, lucem capere, atque igneſcere ſenſit:
Emiſitque ſimul: ſimul euolat altius illa:
Flammiferumque trahens ſpacioſo limite crinem
Stella micat: natique videns benefacta fatetur
Eſſe ſuis maiora: & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, multiſque obnoxia iuſſis
Inuitum præfert, vnaque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea ſic Theſeus: ſic Pelea vincit Achilles.
Denique vt exemplis ipſos æquantibus vtar,
Sic & Saturnus minor eſt Ioue: Iuppiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto eſt. pater eſt, & rector vterque.
Dij precor, Æneæ comites, quibus enſis, & ignis
Ceſſerunt, dijque indigetes, genitorque Quirine
Vrbis, & inuicti genitor Gradiue Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata penates,
Et cum Cæſarea tu Phēbe domeſtice Veſta,
Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
Quoſque alios vati fas appellare, piumque eſt;
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior æuo,
Qua caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cœlo: faueatque precantibus abſens.

XXII. *Epilogus ſatis glorioſus.*

Iamque opus exegi: quod nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cum volet, illa dies, quæ nil niſi corporis huius
Ius habet, incerti ſpacium mihi finiat æui.
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia ſæcula fama,
Si quid habent veri vatum præſagia, viuam.

FINIS

BIBLIOTECA VIT. EMANUELE IN ROMA

Eg Rai

mundus

Ego Raim

undus

R Ego Raimun
dus

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google